

”IHMINEN YMMÄRTÄÄ KOHTAAMISTA”

Maahanmuuttajan liittyminen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi

Tarja Korpaeus-Hellsten
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonia ja kristillinen kasvatus
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Korpaeus-Hellsten, Tarja, "Ihminen ymmärtää kohtaamista" Maahanmuuttajan liittyminen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi. 109 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonian ja kristillisen kasvatuksen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (YAMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitkä seikat vaikuttavat maahanmuuttajan päätökseen liittyä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi. Tavoitteena oli myös kartoittaa vieraskielisen seurakuntatyön käytäntöjä, jotka tukevat jäseneksi liittymistä. Kolmas opinnäytetyön tavoite oli selvittää, miten vieraskielistä seurakuntatyötä tulisi kehittää jäsenyyden näkökulmasta. Opinnäytetyön työelämän yhteistyötahona oli Helsingin seurakuntayhtymä.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin haastattelemalla seitsemää seurakuntalaista ja seitsemää vieraskielisessä seurakuntatyössä toimivaa työntekijää. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja yhtenä ryhmähaastatteluna. Tutkimuksen analyysimetodina oli sisällönanalyysi.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että maahanmuuttajan kristillinen tausta tai sen puuttuminen ennen maahanmuuttoa vaikuttaa siihen, millainen on hänen polkunsu kirkon jäsenyyteen. Tutkimukseen osallistuneiden maahanmuuttajien itselleen merkittävimmät syyt liittyä kirkkoon vaihtelivat, mutta yhteistä niille oli kokemus kirkosta luotettavana ja demokraattisena yhteisönä, joka vastasi heidän sosiaalisiin ja hengellisiin tarpeisiinsa omalla kielellään. Jäsenyyttä erityisesti tukevia käytäntöjä olivat omakieliset työntekijät, yhteisöllisyys, säännöllinen toiminta ja sen kulttuurinen kontekstuaalisuus.

Tutkimustulosten perusteella maahanmuuttajien kirkkoon liittymistä voidaan edistää kahdella tavalla. Ensimmäiseksi tulee tehostaa tiedotusta vieraskielisestä seurakuntatyöstä, kirkon jäsenyydestä ja sen merkityksestä maahanmuuttajille. Toiseksi vieraskielistä seurakuntatyötä tulee kehittää ja tehdä enemmän yhdessä suomen- ja ruotsinkielisen seurakuntatyön kanssa. Se edistäisi työn asemaa ja muuttumista erityisestä työmuodosta osaksi yleistä seurakuntatyötä. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön kehittämisessä.

Avainsanat: kirkko, kirkon jäsenyys, maahanmuuttaja, yhteisöllisyys, vieraskielisyys, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Korpaeus-Hellsten, Tarja, An immigrant becoming a member of the Evangelical Lutheran Church of Finland. 109 p., 5 appendices. Language: Finnish, Helsinki, spring 2017.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option: European Master in Diaconia and Christian Social Practice. Degree: Master of Social Services.

The primary purpose of this study was to identify which variables lead an immigrant to a decision to become a member of the Finnish Evangelical Lutheran church. Another purpose was to explore which foreign language ministry practices contribute to an immigrant becoming a church member, and how those practices could be developed further. This study was commissioned by the Parish Union of Helsinki; Finland and it is a part of their ongoing work to develop and support the practice of foreign language ministry.

The approach of this study was qualitative. The research material was gathered from thematic in-depth interviews of seven church members and seven church workers. These included nine individual interviews and one group interview. The material was analyzed with content analysis.

This study suggests that the path to church membership was different to those with previous Christian background compared to those without it. Personal reasons to join church varied among individual study subjects. However, one common nominator was found: the experience of church as a trustworthy and democratic community. A community which answered their social and spiritual needs in a language they knew through practice of communality, regularity, and cultural contextuality.

Based on this study, church membership of immigrants can be encouraged in two ways. First, by improved publicizing of foreign language ministry, of church membership, and its significance to immigrants. Secondly, by further developing foreign language ministry through increased cooperation and equality in resource management with Finnish and Swedish language ministries. This would likely result in a higher profile to the foreign language ministry.

Keywords: church, church membership, immigrant, communality, foreign language, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MIKÄ ON KIRKKO?	8
2.1 Kirkon olemus.....	8
2.3 Kirkon jäsenyys	13
2.4 Kirkko ja vieraskielisyys.....	16
2.5 Kirkko ja tulevaisuuden malleja	19
2.6 Teemaan liittyviä tutkimuksia.....	21
3 KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖ JA MAAHANMUUTTAJIEN USKONNOLLISUUS	26
3.1 Pakolaistyöstä kulttuurienväliseen kirkkoon	26
3.2 Monikulttuurinen seurakuntatyö pääkaupunkiseudulla	30
3.3 Maahanmuuttajat ja uskonnollisuus	33
4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN TAUSTAA	37
4.1 Helsingin seurakuntayhtymä – Kirkko Helsingissä	37
4.2 Maahanmuuttajat ja vieraskielisyys	38
4.3 Vieraskielinen seurakuntatyö pääkaupunkiseudulla	41
4.3.1 Viiden vieraskielisen seurakuntayhteisön historiaa	42
4.3.2 Vieraskielisen työn teologiset lähtökohdat, tavoitteet ja organisointi.....	45
4.3.3 Vieraskielisen seurakuntatyön toiminta.....	47
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	50
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	50
5.2 Laadullinen tutkimus.....	50
5.3 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelut.....	51
5.4 Tutkimusaineiston analyysi.....	55
6 TUTKIMUSTULOKSET	58
6.1 Kirkkoon liittymiseen vaikuttavat tekijät	58
6.1.1 Kirkkoon liittymisen kaksi polkua	58

6.1.2 Vetovoimatekijöinä kirkon olemus, yhteisöllisyys ja omakielisyys.....	64
6.2 Jäsenyyttä tukeva seurakuntatyö	67
6.2.1 Työntekijä maahanmuuttajan rinnalla kulkijana	67
6.2.2 Kontekstuaalisuus tuo ymmärrystä	70
6.2.3 Kirkolliset toimitukset ja jumalanpalveluselämä	71
6.2.4 Seurakuntayhteys	72
6.3 Vieraskielisen työn kehittäminen	75
6.3.1 Viestinnän merkitys.....	75
6.3.2 Toimintakulttuurin muutos: erillisestä yhteiseksi työksi	77
7 POHDINTA	81
7.1 Kynnysten yli kirkkoon.....	81
7.2. Kielen merkitykset	83
7.3 Osalliseksi yhteisöstä ja seurakuntalaisuudesta.....	84
7.4 Yhdessä vai erikseen?	86
7.5 Kirkon tulevaisuus rakentuu muutoksessa ja yhteistyössä.....	88
7.6 Jatkotutkimuksen aiheita	91
7.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	92
LÄHTEET.....	95
LIITTEET	105
Liite 1: Teemahaastattelurunko 1. Yksilöhaastattelu	105
Liite 2: Teemahaastattelurunko 2. Ryhmähaastattelu	106
Liite 3: Tiedote haastateltaville	107
Liite 4: Analyysitaulukko, maahanmuuttajan polku kirkon jäseneksi.....	108
Liite 5: Esimerkki aineiston luokittelusta	109

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä on yli kaksinkertaistunut pääkaupunkiseudulla viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana, mikä on sekä mahdollisuus että haaste evankelis-luterilaiselle kirkolle uudistaa ja kehittää työtään. Mahdollisuus avautuu erityisesti siitä, että arvion mukaan noin kaksi kolmasosaa Suomeen muuttaneista on taustaltaan kristittyjä (Pyykkönen & Martikainen 2013, 294). Viime aikoina on seurakunnissa saatu ottaa vastaan myös aikaisempaa enemmän turvapaikanhakijoita, jotka ovat halunneet kääntyä kristinuskoon ja liittyä kirkkoon. Kuitenkin vielä varsin pieni osa uusista tulijoista löytää mukaan kirkon toimintaan, saati sitten liittyy sen jäseneksi. Mutta liittyneitäkin on, vaikka maahanmuuttajista harva tietää ennen muuttoaan luterilaisesta kirkosta yhtään mitään. Minkälainen on heidän polkunsä seurakuntaan? Miten pääkaupunkiseudun vieraskielinen seurakuntatyö avaa ovia kirkkoon? Mikä merkitys on omakielisellä toiminnalla? Näihin kysymyksiin pureudutaan tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön tematiikka liittyy myös huoleen kirkon jäsenmäärän vähentymisestä. Vuonna 2015 Helsingissä kirkkoon kuulumisprosentti oli 55,5. Seurakuntien jäsenmäärä on laskenut yhteensä noin 50 000:lla vuodesta 2001 lähtien. (Helsingin seurakuntayhtymä 2016, 3, 7.)

Helsingin seurakunnissa on käynnistynyt toimintakulttuurin muutosprosessi, jonka aikana tehdään päätöksiä siitä, mihin työtä halutaan painottaa ja mihin supistuvat resurssit käytetään nyt ja tulevaisuudessa, jotta toiminta olisi entistä osallistavampaa ja merkityksellisempää seurakuntien jäsenille ja yleensä helsinkiläisille. Helsingin seurakuntayhtymän strategiassa vuoteen 2020 todetaan:

Toivotamme kaikki tervetulleiksi. Toimintamme on avointa ja kaikkia kutsuvaa. Etsimme yhteyttä myös niihin, jotka eivät ole kirkon jäseniä. Huomioimme seurakuntaan muualta kaupungista, maasta tai maailmasta muuttaneet. (Kirkko Helsingissä 2013.)

Helsingin seurakunnissa on päättymässä muutamia vuosia kestänyt Jäsenyyden tukihanke (Salonen 2015). Hankkeessa on tehty useita jäsenyyttä koskevia tutkimuksia, joita tämä tutkimus täydentää tuoden esiin maahanmuuttajien äänen ja vieraskielisen seurakuntatyön näkökulman. Kyse on siis alueesta, josta on tarve saada lisätietoa työn kehittämistä varten.

Kokonaiskirkon tasolla vieraskielinen seurakuntatyö on myös esillä. Kirkolliskoukselle on tehty aloite koskien vieraskielisen työn järjestämistä kirkon piirissä ja siitä, miten vastuut jaetaan eri tahojen kesken. Kirkolliskokous on antanut kirkkohallitukselle tehtäväksi laatia asiasta selvityksen, ja sen pohjalta toimenpidesitykset vieraskielisen seurakuntatyön tilanteesta kirkossa. Selvityksessä tulisi kiinnittää erityinen huomio vieraskielisen työn strategiaan kysymyksiin, työnjatkoon ja resursseihin, linjata periaatteelliset lähtökohdat ja tavoitteet. (Yleisvaliokunnan mietintö 2014.)

Opinnäytetyöni työelämän yhteistyötaho ja toimintaympäristö ovat minulle työni kautta tuttuja, koska toimin kansainvälisen työn sihteerinä Helsingin seurakuntayhtymässä. Varmistaakseni hyvän tutkimuskäytännön olen kiinnittänyt erityistä huomioita omiin asenteisiini ja ennakko-oletuksiini tutkimusta tehdessäni. Olen pyrkinyt toimimaan mahdollisimman objektiivisesti tehdessäni valintoja ja perustelemaan tehdyt valinnat läpi koko tutkimusprosessin.

Tässä opinnäytetyössä käytetään sanaa kirkko silloin, kun tarkoitetaan evankelis-luterilaista kirkkoa.

2 MIKÄ ON KIRKKO?

2.1 Kirkon olemus

Uudessa testamentissa apostoli Paavali kuvaa kirkkoa Kristuksen ruumiina:

Niin kuin meillä jokaisella on yksi ruumis ja siinä monta jäsentä, joilla on eri tehtävänsä, samoin me kaikki olemme Kristuksessa yksi ruumis mutta olemme kukin toistemme jäseniä. Meillä on saamamme armon mukaan erilaisia armolahjoja. (Room. 12: 4-6)

Seurakunta on Kristuksen ruumis ja hänen täyteytensä, hänen, joka kaiken kaikessa täyttää. (Ef.1:23)

Kirkkoa on alkuajoista lähtien kutsuttu eläväksi kokonaisuudeksi, jonka päänä on Kristus. Katekismuksessa kuvataan kirkkoa myös lapsistaan huolehtivana äitinä, joka kantaa sylissään perillisiään. Vaikka kirkon jäsenet ovat keskenään erilaisia, jäseniä yhdistää sama usko Kristukseen, se liittää heidät toisiinsa. Kirkon yhteinen usko tukee sen jäseniä, silloin kun oma usko horjuu. (Katekismus 2000, 35, 51) Kristuksen kirkossa jokainen sen jäsen on kokonaisuuden muodostumisessa välttämätön ja ainutlaatuinen (Kohtaamisen kirkko 2014, 24).

Katekismuksen mukaan kristillinen kirkko on yksi, pyhä, yhteinen ja apostolinen yhteisö, jonka keskuudessa toimii ja vaikuttaa Pyhä Henki (Katekismus 2000, 52; Häkkinen 2010, 76; Saarinen 2015, 6). Kirkko on yksi, koska sillä on yksi Jumala ja yhteinen usko. Kirkko on yhteinen ja yleinen eli katolinen, koska se on globaali ja avoin kaikille kansoille. Kirkko on pyhä, koska Pyhä Henki vaikuttaa siinä. Apostolisuus on osa kirkon olemusta, koska sen juuret ovat Jeesuksen ensimmäisten seuraajien eli apostolien välittämässä evankeliumissa. (Katekismus 2000, 52; Jüngel 2009, 26–28.) Kirkko on uskovien yhteisö, jonka olemassaolo perustuu Raamatun sanaan ja sakramentteihin sekä elämään kolmiyhteisen Jumalan yhteydessä. Se on samaan aikaan näkymätön (hengellinen) ja näkyvä (sosiaalinen) yhteisö (Jüngel 2009, 24; Saarinen 2016, 2,6.) Kristillinen kirkko toteuttaa keskellä ihmisten arkea ja elämää. Se toimii paikallisesti ja kutsuu jokaista jäsentään oman seurakuntansa yhteyteen. (Katekismus 2000, 52.)

Piispa Kaarlo Kalliala lisääisi kirkon neljään tuntomerkkiin vielä yhden: vieraanvarainen. Vieraanvaraisuuden hän liittää siihen, miten kristityn tai kirkon tulee kohdata ja ottaa vastaan toinen ihminen, myös itselle vieras muukalainen. (Kalliala 1995, 69.) Samaa asiaa Ulla Siirto kuvaa käsitteellä *conviviality*. Käsitteellä tarkoitetaan solidaarista elämäntapaa, jolle on ominaista jakaminen ja työskentely yhteisen hyvän eteen moniarvoisessa yhteisössä. Se on kristillisyyttä, jossa ei vain suvaita muukalaisia, vaan hyväksytään aidosti erilaisuus ja toiseus. Se on enemmän kuin vieraanvaraisuus (*hospitality*). (Siirto i.a. 56–58.) Muukalaisuus ja matkalla oleminen on osa myös kirkon syvintä identiteettiä (Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 35).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko kuuluu luterilaiseen kirkkoyhteisöön ja sen käsitys uskosta ja kirkon elämän sisällöstä perustuu Raamattuun ja luterilaisiin tunnustuskirjoihin. Kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä on säädetty kirkon ulkoisista ilmenemismuodoista. Niiden mukaan kirkon perustehtävänä on julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja (kaste ja ehtoollinen) sekä toimia kristillisen rakkauden sanoman levittämiseksi (missionaarisuus) ja toteuttaa lähimmäisenrakkautta (diakonia). (Kirkkolaki 1993; Meidän kirkko 2007, 4.)

Kirkon strategiassa Meidän kirkko on määriteltä kirkolle neljä yhteistä arvoa, jotka ohjaavat sen toimintaa. Nämä arvot ovat Pyhän kunnioitus, vastuullisuus lähimmäisestä ja luomakunnasta, oikeudenmukaisuuden puolesta taisteleminen, totuudellisuus ja avoimuus. (Meidän kirkko 2007, 35–36.)

Kirkon olemukseen kuuluu sen perustehtävän muuttumattomuus, mutta se soveltaa ja toteuttaa sitä muuttuvassa maailmassa ja toimintaympäristössä. (Meidän kirkko 2007, 4). Kirkko ei elä tyhjiössä, vaan keskellä yhteiskuntaa, missä se vaikuttaa ja vaikuttuu. Jatkuva yhteiskunnallinen muutos tuo mukanaan myös jännitteitä kirkon ideaalin ja todellisuuden kesken. Muutos haastaa kirkon pitämään kiinni perustehtävästään ja arvoistaan. (Haastettu kirkko 2012, 416; Osallistuva luterilaisuus 2016, 46.) Kirkko pitää esillä omasta sanomastaan nousevaa eestosta, joka puolustaa jokaisen ihmisarvoa ja lähimmäisyyttä ja etsii tapoja toimia sillanrakentajana eri ihmisten ja yhteisöjen keskellä. (Osallistuva luterilaisuus 2016, 46).

2.2 Yhteisöllisyys ja osallisuus osana kirkon olemusta

Yhteisöllisyys osana kirkon olemusta on nostettu vahvasti esiin 2000-luvulla tehdyissä toimintaa linjaavissa strategioissa. Niissä nähdään yhteisöllisyyden ja osallisuuden olevan merkittäviä toiminnan kehittämisessä ja merkitystä tuovia elementtejä kirkon jäsenille ja yhteiskunnassa yleensä. Vuonna 2002 ilmestyneessä kirkon strategiassa kirkon olemuksen ihannetta kuvataan Jumalan läsnäolon yhteisöksi, joka on avoin kaikille (Läsnäolon kirkko 2002, 2). Strategisissa suuntaviivoissa vuoteen 2015 painotetaan, että kirkko haluaa rakentaa olemustaan osallisuuden yhteisönä Jumalan armon avulla (Meidän kirkko 2007, 38).

Yhteisöllisyys ja osallisuus eivät ole kristilliselle kirkolle kuitenkaan uusia asioita tai ominaisuuksia. Nämä elementit ovat olleet sille tunnusomaisia sen alkuajoista lähtien, jolloin yhteisöllisyys rakentui yhteisen jumalanpalveluksen, aterian ja ehtoollisen sekä keskinäisen huolenpidon kautta. (Meidän kirkko 2007, 3; Thitz 2013, 16.) Kirkon olemus keskinäisen rakkauden ja huolenpidon yhteisönä tuli ja tulee esiin erityisesti diakoniatyössä. Diakonian ja yhteiskunnallisen työn linjauksessa Vastuun ja osallisuuden yhteisö (2003) alleviivattiin erityisesti yhteisöllisyyden merkitystä. Työn avulla haluttiin edistää vastuullisten ja välittävien yhteisöjen syntymistä sekä kirkossa että yhteiskunnassa. (Thitz 2013, 128.) Linjaus on päivitetty vuonna 2010 ja siinä todetaan muun muassa:

Toimimme yhdessä kirkon jäsenten ja muiden ihmisten kanssa ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja ympäristövastuun puolesta. Vahvistamme seurakunnassa ja lähiyhteisöissä verkostoja, joissa toteutuvat osallisuus, lähimmäisenrakkaus ja luottamus. Opimme elämään yhdessä ja arvostamme toistemme erilaisuutta. (Meidän kirkko – Välittävä yhteisö 2010)

Grönlundin ja Björklundin (2009) mukaan kirkon ja seurakuntien yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta. Ensinnäkin kirkko on hengellinen yhteisö, toiseksi yhteisen toiminnan ja kohtaamisen osallisuuden yhteisö ja kolmantena työyhteisö. Hengellisyys, osallisuus Pyhästä on seurakunnan osallisuuden rakentumisessa erityinen ulottuvuus verrattuna maallisiin yhteisöihin. (Thitz 2013, 16, 151.)

Yhteisöllisyydestä puhutaan kirkossa paljon, mutta mitä yhteisöllisyys on? Käsitteenä yhteisöllisyys on haastava määritellä, sillä se on moni-ilmeinen ja moniulotteinen. Gerard Delantyn (2009) mukaan yhteisöllisyyden perustana voi olla esimerkiksi etnisyys, uskonto tai politiikka. Yhteisöllisyys voi vaihdella ajatuksellisista globaaleista yhteisöistä perinteisiin paikallisiin yhteisöihin. Yhteisö ja yhteisöllisyys eivät ole staattisia, vaan ne ovat olleet läsnä eri aikakausina erimuotoisina ja eri sisältöisinä. Yhteisöllisyys kytkeytyy edellisen perusteella kiinteästi yhteiskuntaan ja siinä vallitseviin oloihin (Kilpeläinen, 2012, 14.) Yhteisöllisyys on viime vuosina saanut uusia muotoja erityisesti virtuaalisessa todellisuudessa teknologian kehittymisen myötä.

Paasivaaran ja Nikkilän (2010) mukaan yhteisöllisyys koostuu vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä, henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista ja luottamuksesta. Se on myös tunne yhteenkuuluvuudesta ja kiinnostusta toisia ihmisiä ja asioita kohtaan. Myönteinen yhteisöllisyys toimii, kun yhteisö hyväksyy jäsentensä erilaisuuden sekä auttaa toisiaan toteuttamaan yksilöllisyytään. Negatiiviseksi yhteisöllisyys voi käantyä silloin, kun jäseniä vaaditaan noudattamaan tiukkaa yhdenmukaisuutta (Liski i.a.)

Päivi Thitz (2013) kuvaa seurakuntaa yhteisöksi, jossa yhdessä rakennetaan käsitystä siitä, mitä on olla kirkon jäsen. Muodostuva ”seurakuntalaisen identiteetti” ei ole staattinen, vaan se rakentuu suhteissa toisiin ja yhteisöön kiinnittymisen kautta. Hänen näkemyksensä mukaan seurakuntalaisen kiinnittyminen seurakuntayhteisöön puolestaan edellyttää kokemuksia osallisuudesta. Osallisuus rakentuu prosessinomaisesti ja siinä on oleellista vuorovaikutussuhde yhteisöön ja tunne kuulumisesta muiden joukkoon. Näkemyksessään hän liittyy Elina Nivalan tulkintaan osallisuudesta. (Thitz 2013, 35–36.)

Nivala liittää osallisuuden käsitteen kansalaisen osallisuuteen ja yhteisön jäsenyyteen. Osallisuuden käsite muistuttaa hänen mukaansa perusmerkitykseltään englanninkielistä käsiettä inclusion, joka kuvaa yhteisön sisäpuolisuuteen tai sisälle ottamista. Sen vastakohta on käsite exclusion, joka tarkoittaa yhteisön ulkopuolelle sulkemista. Nivala määrittelee osallisuudelle kolme tasoa: annettu jäsenyys, osallistuva jäsenyys ja koettu jäsenyys. *Annettu jäsenyys* on kuulumista

yhteisöön, olla yhteisön sisäpuolella. Annettu jäsenyys tuo muodollisen jäsenyyden, osallisuuden perustan. Jäsenyyden kautta liittyyä saa oikeuden yhteisön tarjoamaan hyvään kuten turvallisuuteen ja mielekkääseen toimintaan. (Nivala 2008, 166; Thitz 2013, 28–29.)

Osallistuvalla jäsenyydellä ei tarkoiteta vain läsnäoloa vaan toimimista yhteisössä. Se edellyttää todellisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä yksilön osaamista ja halua mahdollisuuksiensa hyödyntämiseen. Vahvistamalla sosiaalisia vuorovaikutussuhteitaan ja -verkostojaan toiminnan kautta jäsen kiinnittyy yhteisöön sosiaalisesti. Osallisuuden kolmas edellytys on *kokemus yhteisöön kuulumisesta*. Sillä tarkoitetaan jäsenen suhdetta yhteisöön kokemuksellisesti tasolla, ei vain muodollista tai toiminnallista jäsenyyttä. Osallisuus on kokemus perustavanlaatuisesta sisäpuolisuudesta yhteisössä. Jäsen samastuu muihin jäseniin ja sitoutuu yhteisön arvoihin, kulttuuriin ja historiaan. (Nivala 2008, 170–171.)

Thitzin mukaan Nivalan tulkintaa osallisuudesta voidaan soveltaa myös kirkon ja seurakunnan kontekstissa kuvaamaan jäsenyyden ja osallisuuden toteutumista. *Annettu jäsenyys* voi kuvata muodollista kuulumista kirkkoon ilman erityistä sitoutumista tai läheistä suhdetta seurakuntaan. Jäsenyys on ulkopäin annettu. *Osallistuva jäsenyys* kuvaa jäsenen seurakuntaan sitoutumista vahvemmin ja toimimista siinä eri tavoin hyödyntäen osaamistaan. *Koettu osallisuus* puolestaan on kirkon tavoitteleva ihannekuva osallisuudesta, jossa seurakuntalainen on aidosti löytänyt oman paikkansa seurakunnassa. Seurakuntalainen kokee muiden jäsenten kanssa yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta jakaen heidän kanssaan yhteisön arvot ja peruskäsitykset. (Thitz 2013, 30.)

Viime vuosina seurakuntien yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisen keinoina on ollut panostaminen erityisesti vapaaehtoistyön kehittämiseen eri hankkeiden kautta. Vapaaehtoistyön kautta on kutsuttu ja saatukin uusia ihmisiä mukaan toimintaan. Tutkimuksen mukaan vapaaehtoistyö lisää yhteisöllisyyttä, kasvattaa ihmistä ja antaa merkitystä hänen elämäänsä. Toinen keino vahvistaa yhteisöllisyyttä kirkossa on ollut rakentaa yhdessä seurakuntalaisten kanssa messusta sellainen kokemus, joka vastaa myös ihmisten sosiaalisiin tarpeisiin.

Messu koetaan tärkeäksi yhdessä jaetuksi kokemukseksi, varsinkin jos siinä käytetty kieli ja sisältö nivoutuvat ymmärrettävästi osallistujan arkeen. (Thitz 2013, 46.)

Kirkon olemukseen liitetyt yhteisöllisyys ja osallisuus eivät synny ylhäältä käsin määritellyillä linjauksilla. Ne kuitenkin antavat kehitykselle suunnan, jonka toteutuminen tapahtuu seurakuntien toiminnan arjessa. Seurakuntien toiminnan arki on moniarvoinen ja todellisuus monin tavoin polarisoitunut. Kirkon työntekijät ja jäsenet muodostavat moniäänisen joukon, jonka näkemykset osallistumisen tarpeista ja yhteisöllisyyden toteutumisen tavoista vaihtelevat. Thitzin mukaan kirkon olemus hengellisenä ja sosiaalisena yhteisönä kuitenkin mahdollistaa hyvin erilaiset kokemukset osallisuudesta. Työntekijöiden ja seurakuntalaisten välisen avoimen dialogin kautta on mahdollisuus luoda myös uudenlaista yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Thitz 2013, 98–99.)

2.3 Kirkon jäsenyys

Vuoden 2015 lopussa kirkon jäseniä vakituisesti Suomessa asuvasta väestöstä oli 72,9 prosenttia, mikä oli 3 999 414 henkilöä. Vuoden 2011 lopussa vastaava osuus oli 77,2 prosenttia, mikä kertoo siitä, että kirkosta oli eronnut enemmän ihmisiä kuin siihen oli liittynyt viimeisen neljän vuoden aikana. Alueelliset erot olivat suuria. Helsingissä prosentuaalinen osuus oli maan pienin, 55,5 prosenttia. Espoon osuus oli 63,3 ja Vantaan 60 prosenttia. Gallup Ecclesiastica -kyselyssä 2015 noin viidennes ilmoitti vakavasti harkitsevansa tai todennäköisesti eroavansa kirkosta ja noin kolmasosa ei ajatellut eroavansa. (Osallistuva luterilaisuus 2016, 56–61.)

Kirkon ja seurakunnan jäseneksi voi liittyä Suomen kansalainen, jolla on kotikuntaoikeus Suomessa. Suomen kansalainen, jolla on kotikuntaoikeus edelleen Suomessa, mutta joka asuu ulkomailla, saa myös jäsenyyden. Sama oikeus koskee myös ulkomaan kansalaista, jolla on kotikunta Suomessa. Ulkomaan kansalainen, joka on vailla kotikuntaa, voi liittyä kirkon jäseneksi, kun hän on osallistunut

seurakunnan toimintaan vähintään kolmen kuukauden ajan. (Sakasti i.a.a.) Viimeksi mainittu oikeus on ollut voimassa vasta vuodesta 2013. Se on mahdollistanut myös ilman oleskelulupaa olevan turvapaikanhakijan liittymisen kirkon jäseneksi.

Kirkon jäseneksi voi liittyä kolmella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on kasteen kautta. Kasteen kautta kirkkoon voi liittyä sekä lapsi että aikuinen. Toinen tapa koskee henkilöä, joka on aikaisemmin kastettu oikein muussa kristillisessä kirkossa. Hän pääsee kirkon jäseneksi tunnustamalla kirkon tunnustuksen. Häntä ei siis kasteta uudelleen. Kolmas tapa koskee henkilöä, joka on aikaisemmin ollut kirkon jäsen. Hän voi liittyä takaisin kirkon yhteyteen ottamalla henkilökohtaisesti yhteyttä asuinpaikkansa seurakuntaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Kirkon tunnustuksen tunnustaminen tarkoittaa käytännössä useimmiten osallistumista rippikouluopetukseen, jossa käsitellään kirkon oppia ja tunnustusta, sekä konfirmaatiota.

Vieraskielisen työn piirissä kirkon toimintaan osallistutaan ja jäseneksi liitytään myös perheinä, jolloin tulee huomioida säädökset, jotka koskevat eri-ikäisten lasten liittymistä kirkkoon. Alaikäisen lapsen jäsenyydestä päättävät lapsen huoltajat. Päätökseen omasta uskonnollisesta asemastaan osallistuu myös 12–17-vuotias lapsi itse. Alle 12-vuotiaan lapsen liittäminen seurakunnan jäseneksi edellyttää sitä, että ainakin toinen hänen huoltajistaan on kirkon jäsen. Vastaavasti 12-vuotias tai sitä vanhempi lapsi voidaan liittää seurakunnan jäseneksi, vaikka kuukaan hänen vanhemmistaan tai huoltajistaan ei olisi kirkon jäsen. Alaikäisen lapsen jäsenyyden edellytyksiä säätelevät kirkkolaki ja uskonnonvapauslaki. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Kirkon jäsenyyden ja kaste kuuluvat yhteen. Kirkon jäseneksi tullaan kasteen sakramentin kautta, kuten edellä todettiin. Kaste on Jumalan käskyn mukainen teko, jossa välittyy Jumalan armo ihmistä kohtaan. Kasteessa ihminen saa Pyhän Hengen, joka mahdollistaa Kristuksen tuntemisen ja Raamatun ymmärtämisen. Kaste tekee ihmisen osalliseksi anteeksiannosta ja pelastuksesta. Piispa Eero Huovisen (2011) mukaan kasteen vaikuttavuuden voimakkain ilmaus on yhdistyminen Kristukseen, hänen kuolemaansa ja ylösnousemukseensa. (Häkkinen 2010, 83.)

Kaste ja usko ovat ihmiselle Jumalan antamia lahjoja, joita ei tarvitse ansaita (Katekismus 2000, 84). Kaste antaa ihmiselle kristityn ja kirkon jäsenen identiteetin, jota ehtoollisen sakramentti vahvistaa (Häkkinen 2010, 85, 99).

Kirkon jäsenelle kuuluu oikeus saada kirkollisia palveluita ja osallistua kirkollisiin toimituksiin sekä muuhun hengelliseen ja muuhun seurakunnan toimintaan. Kirkon jäsenellä on oikeus toimia kummina ja hänellä on 16-vuotiaana äänioikeus seurakunnallisissa vaaleissa. Kirkon jäsen kuuluu parokiaalisen käytännön mukaan kotikuntansa, siis asuinpaikkansa seurakuntaan ja häneltä peritään jäsenmaksuna kirkollisveroa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Kirkkojärjestyksen (1993) mukaan kirkon jäsenellä on paitsi oikeuksia myös velvollisuuksia. Hänen tulee noudattaa kristillistä elämäntapaa, joka ilmenee muun muassa siinä, että hänen tulee solmia avioliittonsa säädetyllä tavalla ja antaa kastaa lapsensa sekä antaa heille kristillinen kasvatus. Kirkkojärjestyksessä (1993) todetaan, että ” *Jäsenen tulee osallistua jumalanpalvelukseen, käyttää muutenkin armonvälineitä ja edistää seurakunnan tehtävän toteuttamista.*” Katekismuksen (2000, 5) mukaan kristillisen elämäntavan ohjenuoria ovat Raamatun kymmenen käskyä ja Isä meidän -rukous. Häkkisen (2010, 104) mukaan Katekismus ohjeistaa kirkon jäsentä elämään seurakuntayhteydessä ja kantamaan vastuuta sekä lähimmäisistään että luomakunnasta. Tähän kirkon jäsen tarvitsee ja saa voimakseen Pyhän Hengen.

Häkkisen mukaan suomalaisten kirkkoon sitoutumisesta voidaan löytää eri ulottuvuuksia, jotka Joachim Wachin (1947) luokittelua soveltaen voidaan jakaa kolmeen. Ensimmäinen on kirkkoon kuuluminen (sosiologinen sitoutuminen), toinen on kirkon toimintaan ja uskonnon harjoittamiseen sitoutuminen (käytännöllinen sitoutuminen). Kolmantena ulottuvuutena on jäsenen sitoutuminen kirkon uskoon ja oppiin (teoreettinen sitoutuminen). Niemelän (2006) mukaan kirkon jäsenten sitoutuminen kirkkoon on yhteydessä heidän uskonnolliseen aktiivisuuteensa. Suomalaisten syyt kuulua kirkkoon ja odotukset kirkkoa kohtaan ovat hyvin erilaisia, mikä heijastuu myös heidän kirkkoon sitoutumisensa voimakkuuteen. (Häkkinen 2010, 39, 156.)

Tämän vuosisadan aikana yhä useammat kirkon jäsenet ovat kyseenalaistaneet jäsenyytensä eroamalla kirkosta tai harkitsemalla sitä. Jäsenyys vahvistuu, jos ihminen kokee, että seurakuntaan kuuluessaan hän saa itselleen jotain sellaista, mitä hän ei muualta saa (Vuoropuhelun kirkko 2003, 23). Kirkon toimintaa ohjaavissa eri strategioissa onkin kiinnitetty huomioita siihen, että työn tavoitteena on vahvistaa jäsenyyden positiivista merkitystä. (Haastettu kirkko 2012, 410). Meidän kirkko -strategiassa (2007) kirkon jäsenyydestä todetaan:

Vuonna 2015 kirkkoon kuulumisen on tietoista ja perusteltua. Jäsenet näkevät itsensä osana maailmanlaajaa kristillistä kirkkoa ja toteuttavat sen lähetystehtävää. Jäsenet näkevät kirkkonsa arvon ja kuulevat siellä Jumalan äänen. Merkityksellinen jäsenyys tuo kirkkoon uusia liittyjiä. (Meidän kirkko 2007, 37.)

Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisen katsotaan perustuvan ihmisen vakaumukseen ja se on osoitus sitoutumisesta oman yhteisön uskoon ja arvoihin. On johdonmukaista, etteivät yhteisöjen jäsenet samanaikaisesti kuulu erilaista uskoa tunnustaviin ja erilaista järjestystä noudattaviin yhdyskuntiin. Kirkon jäsenen katsotaan eronneen kirkon jäsenyydestä, jos hän liittyy jonkin toisen uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Kirkon jäsen voi kuulua samanaikaisesti toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan vain, jos kirkolliskokous on hyväksynyt sitä koskevan ekumeenisen sopimuksen jäsenyyden vastavuoroisista edellytyksistä. Tällä hetkellä kaksoisjäsenyys voi syntyä käytännössä vain Suomen Anglikaaniseen kirkkoon, jonka kanssa on tehty kahden kirkon välinen sopimus osana niin kutsuttua Porvoon sopimusta. Kirkon jäsenyydestä voi erota tekemällä siitä kirjallisen ilmoituksen seurakuntaan tai maistraattiin. (Sakasti i.a.a.) Viime vuosina kirkon jäseniä on eronnut kirkosta erityisesti Eroa kirkosta -sivuston palvelun kautta.

2.4 Kirkko ja vieraskielisyys

Kirkon toimintaa koskevat kielisäädökset perustuvat Suomen perustuslakiin, kielilakiin ja saamen kielilakiin. Näissä säädöksissä on määriteltä vähimmäisvaatimukset sille, miten yksilölliset kielelliset oikeudet tulee ottaa huomioon kirkon toiminnassa. Näiden lisäksi kirkkolaki ja kirkkojärjestys määrittelevät kirkon kielikysymystä. (Kirkkohallitus 2014, 11.)

Perustuslaissa on säädetty oikeudesta omaan kulttuuriin ja kieleen. Sen mukaan julkisen vallan on huolehdittava suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista yhtäläisten perusteiden mukaan. Lain mukaan saamenkielisillä, romaninkielisillä ja viittomakielisillä sekä myös muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. (Suomen perustuslaki 1999.) Kielilain mukaan viranomainen, siis myös seurakunta, on velvoitettu järjestämään tarvittaessa tulkkauksen suomen, ruotsin tai saamen kielten osalta asiointia varten. (Kielilaki 2003).

Tarkemmin kirkon toiminnassa käytettävistä kielistä on säädetty kirkkolaissa. Kirkkolain neljännen luvun mukaan jumalanpalveluksia ja muuta toimintaa, kuten kirkollisia toimituksia, on tarpeen mukaan järjestettävä sekä suomen- että ruotsinkielisen ja muun vähemmistön kielellä. Saamelaisten kotiseutualueella on seurakunnan järjestettävä toimintaa ja palveltava seurakuntalaisia myös saamen kielellä. Jäsenten kielellisen jaon perusteella kirkkohallitus määrää joka viides vuosi siitä, mitkä seurakunnat ovat suomenkielisiä tai ruotsinkielisiä ja mitkä kaksikielisiä. (Kirkkolaki 1993.)

Kirkon työntekijöiden kielitaitovaatimuksista on säädetty kirkkojärjestyksessä. Sen mukaan palkatulla henkilöllä on oltava työtehtävien edellyttämä kielitaito.

Kirkollishallinnon muulta henkilöstöltä, jolta edellytetään määrättyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, edellytetään yksikielisessä viranomaisessa viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Kaksikielisessä viranomaisessa vaaditaan viranomaisen virka-alueen enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. (Kirkkojärjestys 1993.)

Näistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan kuitenkin poiketa johto- tai kielisäännöllä, jos työtehtävät sitä edellyttävät tai vaatimuksista poikkeamiselle on muita erityisiä syitä. (Kirkkojärjestys 1993.) Virkaa täytettäessä hakija voi saada vapautuksen kielitaitovaatimuksista tuomiokapitulin päätöksellä (Kirkkolaki 1993). Tämä erivapaus on positiivinen helpotus niille työntekijöille, jotka tulevat kirkon

palvelukseen, mutta eivät ole opiskelleet Suomessa. Tämä on käytännössä koskenut juuri vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöitä.

Kirkkohallitus toimii pääsääntöisesti kahdella kielellä ja siellä on ruotsinkielisen työn keskus. Saamelaistytöä puolestaan ohjaa ja kehittää saamelaistytön neuvottelukunta, jossa on kirkkohallituksen edustaja. Kirkkohallituksessa on romanit ja kirkko -neuvottelukunta sekä kirkon monikulttuurisen työn työryhmä, jotka osallistuvat vastaavat vähemmistökielten seurakunnallisen toiminnan kehittämisestä. (Yleisvaliokunnan mietintö 2014.)

Kirkkohallitus on vuonna 2014 julkaissut kirkon kielistrategian ja siihen liittyvän mietinnön nimeltään *Puhetta Jumalalle ja Jumalasta omalla kielellä*. Mietinnön taustalla on valtioneuvoston kanslian vuonna 2012 julkaisema Kansalliskielistrategia, jolla pyritään turvaamaan myös jatkossa Suomen kaksikielisyys (suomi ja ruotsi) ja laissa taattujen kielellisten oikeuksien parempi toteutuminen käytännössä. Myös kirkolla on strategiassaan samansuuntainen tavoite ja siinä keskitytään lähinnä suomen ja ruotsin kielen lisäksi kahteen saamen kieleen (pohjoissaame ja inarin saame). Strategiassa on huomioitu myös viittoma- ja romanikieliset. (Kirkkohallitus 2014, 10.)

Mietinnössä todetaan, että strategian tavoite on tukea jokaisen oikeutta kirkossa tulla kohdatuksi ja palvelluksi omalla äidinkielellään sekä harjoittaa uskontoa omalla äidinkielellään. Strategiaa toivotaan sovellettavan kirkon työssä erilaiset kieliryhmät ja erilaiset toimintaympäristöt huomioon ottaen. Vaikka strategian painopiste on maamme virallisissa kielissä, siinä mainitaan kuitenkin monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajien tuoma vaikutus myös kielikysymykseen. Tämä näkyy myös asetetuissa tavoitteissa:

Olemme edelläkävijöitä monikulttuurisen toimintaympäristön huomioimisessa. Ymmärrämme tarpeen käyttää omaa äidinkieltä ja kohdata ihmisiä omasta etnisestä taustasta. Vahvistamme kristittyjen yhteyttä yli kieli- ja kulttuurirajojen. Vahvistamme kirkon työntekijöiden valmiuksia kohdata erikielisiä ihmisiä. (Kirkkohallitus 2014, 5, 11.)

Mietinnössä annetaan toimenpide-ehdotuksia seurakunnille, hiippakunnille ja kirkkohallitukselle. Seurakuntia ja seurakuntayhtymiä ohjeistetaan antamaan ti-
loja eri kieliä ja kulttuureja edustavien yhteisöjen käyttöön ja järjestämään itse
tilaisuuksia yli kieli- ja kulttuurirajojen. Seurakuntia kannustetaan toiminnassaan
hyödyntämään hiippakuntien tekemiä luetteloja eri kielillä toimivista papeista ja
huomioimaan myös kielitaitoiset vapaaehtoiset. (Kirkkohallitus 2014, 6.)

2.5 Kirkko ja tulevaisuuden malleja

Kirkon toimintaympäristö muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi erityisesti pääkau-
punkiseudulla ja isoissa kaupungeissa. Pääkaupunkiseudulla vieraskielisen vä-
estön osuus kasvaa nopeimmin ja vieraskielisten osuus väestöstä on 15 vuoden
kuluttua yli 20 prosenttia. Muita muutoksia ovat muun muassa väestön ikäänty-
minen, vakaumuksien moninaisuus ja polarisaatio. Miten kirkko huomioi yhteis-
kunnan ja kirkon sisäiset muutokset? Missä määrin ympäristö muuttaa kirkkoa ja
seurakuntia? Haluaako kirkko muuttua? Seuraavaksi esitellään kuusi mahdollista
kuvaa tai mallia kirkon tulevaisuudesta. Ensimmäiset kolme on esitetty kirkon tu-
levaisuudenselonteossa Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014. Jäl-
kimmäiset kolme mallia ovat Mark Saban luomia malleja tai havaintoja osin ny-
kykäytännöistä. Saba on toiminut arabiankielisen työn pappina ja monikulttuuri-
sen työn hiippakuntasihteerinä Helsingissä.

Kirkon tulevaisuusselonteossa hahmotellaan kolme skenaariota tulevaisuuden
kirkoista vuoteen 2025 mennessä. Selonteon mukaan kansankirkon tulee kehit-
tyä monikieliseksi hengelliseksi kodiksi, jota voi kutsua kansojen kirkoksi, mikä
perustuu sen kulttuurienväliseen perusolemukseseen. (Kirkkona monikulttuuri-
sessa yhteiskunnassa 2014, 42.)

Ensimmäinen skenaario on *"Säilyttävä ja vanheneva kirkko"*-skenaario, jolloin
kirkko olisi valkoisten vanhusten kirkko. Kirkon jäsenet arvostavat jäsenyyttä ja
ovat sitoutuneet siihen, mutta monet ovat jättäneet sen. Kirkko välttelee muutosta

eikä ole kiinnostunut ei-jäsenistä tai kristityistä muuttajista. Vastuu kulttuurienvälisestä ja monikelisestä työstä on jätetty muutamalle tehtävään palkatulle työntekijälle. (Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 37.)

Toinen kuva on ”*Kirkko ilman yhteistä keskusta*”, jossa kirkon elämää leimaa yksilöllisyys ja toisaalta erillisyys. Kirkko on jakautunut pieniin yhteisöihin, joiden rajat määrittyvät esimerkiksi elämänvaiheen, kielen tai uskonnonkäsitysten mukaan. Monet kristityt maahanmuuttajat löytävät hengellisen kodin kirkon yhteisöistä, mutta ajatus yhteisestä kirkosta tai maailmanlaajuisesta kristittyjen yhteydestä on merkityksetön, mikä heijastuu vähäisenä kiinnostuksena ekumeniaan. (Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 38.)

Kolmatta skenaarioita kutsutaan ”*Yhteisen muutoksen kirkoksi*”. Sitä kuvataan kirkoksi, jossa elämää ohjaa toisaalta monimuotoisuus, toisaalta ykseys. Kulttuurienvälisyys on kehittynyt kohti tasavertaista jakamista. Konflikteja ilmenee, mutta erilaisuus saa olla läsnä jännitteistä huolimatta. Resurssien vähetessä monimuotoinen jumalapalvelus muodostaa yhteisen hengellisen elämän keskuksen. Yhteisö on ekumeenisesti avoin ja hakeutuu yhteistyöhön eri tahojen kanssa. (Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 39.)

Saba (2008) on hahmottanut kirkosta kolme mallia, joissa tarkastellaan kirkkoa siitä käsin, miten monikulttuurisuus halutaan nähdä tai on sen olemuksessa läsnä. Hänen mielestään kristillisen kirkon pitäisi olla identiteetiltään kutsuva kirkko (inclusive church). Kirkon tulisi entistä enemmän suunnata toimintaansa tähän suuntaan ja nähdä maahanmuuttajat positiivisena voimavarana seurakunnissa osallistujina ja vastuunkantajina. Saban näkemyksen mukaan monilla maahanmuuttajilla on tarve ensisijaisesti liittyä omakieliseen tai etniseen seurakuntayhteisöön. Mutta osa haluaa tutustu paikalliseen kantasuomalaiseen kirkkoon ja luoda suhteita sen jäseniin. Saban mielestä paikallisten kirkkojen tulee kehittää toimintaa vastaamaan tulijoiden tarpeisiin. Vaikka toiminta tapahtuisi eri kielillä, sen ei tulisi olla eriyttävää. (Saba 2008, 47–48.)

Ensimmäinen malli on kirkko, jolla on aidosti monikulttuurinen identiteetti, myös virallisesti. Olemassa olevan kirkon täytyy uudelleen rakentaa identiteettinsä olakseen aidosti monikulttuurinen kirkko (*A Multicultural Church*). Nykyinen monikulttuurinen kirkko löytää esikuvansa alkuseurakunnasta, joka oli olemukseltaan monikulttuurinen. (Saba 2008, 47.)

Toisessa mallissa (*Church with multicultural ministries*) kirkon jotkut seurakunnat ovat toimijoita, jotka tekevät aktiivisesti monikulttuurista työtä ja ovat osoittaneet siihen resursseja. Sitä voidaan pitää myös työmuotona. Työhön vaikuttavat seurakunnan sijainti ja väestön rakenne. Kolmas malli on kirkko, jonka seurakunnat tyytyvät vain satunnaisesti huomioimaan maahanmuuttajien ja monikulttuurisuuden olemassa olon toimintaympäristössään. (*Church that is only present in multicultural society*). Se voi tapahtua esimerkiksi diakoniatyön kautta. (Saba 2008, 47.)

2.6 Teemaan liittyviä tutkimuksia

Tässä luvussa esittelen lyhyesti seitsemän tutkimusta ja yhden tutkimusteorian. Tutkimusten valintaan vaikutti se, että niissä uskonnollisen yhteisön jäsenyyttä lähestytään eri näkökulmista ja erilaisissa konteksteissa, mikä laajentaa käsitystä tutkittavasta ilmiöstä.

Minna Rikkinen (2016) ja Juha Kauppinen (2008) ovat tutkineet ihmisten syitä liittyä kirkon jäseniksi. Rikkisen tutkimuksessa kerättiin tietoa yli 15-vuotiailta helsinkiläisiltä, jotka olivat liittyneet kirkkoon vuonna 2014. Kauppinen tutkimuksen kohteena olivat vuosina 1996, 2001 ja 2006 Tampereen seurakuntiin liittyneet nuoret ja aikuiset.

Tarkasteltaessa näiden kahden tutkimuksen tuloksia molemmissa kirkkoon liittymisen yksittäiset keskeiset syyt liittyivät elämänkaaren tapahtumiin. Molemmissa kummius ja avioliittoon vihkiminen olivat merkittäviä syitä liittyä kirkkoon. Helsinkiläisille muita syitä liittymisen taustalla olivat muun muassa halu ilmaista ja jä-

senttää omaa vakaumustaan sekä halu liittyä kristilliseen yhteisöön ja arvomaailmaan. (Rikkinen 2016, 10–11.) Kauppisen (2008) tutkimuksessa hautaan siunaaminen, hengellisen elämän kysymykset ja kirkosta avun saaminen olivat monien jäsenten liittymisen taustalla vaikuttavia tekijöitä.

Rikkisen (2016, 7) tutkimuksessa maahanmuuttajien osuus ei tullut esiin heidän pienen määränsä vuoksi. Kauppisen (2008, 172–173) tutkimuksessa kyselyyn vastanneista kymmenen prosenttia oli ulkomailta muuttaneita. He olivat pääosin lähimaista tulleita paluumuuttajia, mutta mukana oli maahanmuuttajia kaikilta mantereilta. Tutkimuksen mukaan heidän kohdallaan kirkon jäsenyys oli keskimääräistä pysyvämpää kuin muilla liittyjillä. Heistä 98 prosenttia oli säilyttänyt jäsenyytensä.

Rikkisen (2016, 9) tutkimukseen osallistuneista 97 prosenttia oli kirkkoon palaajia. Seitsemän prosenttia heistä ilmoitti kuuluneensa aikaisemmin myös joko helluntaiseurakuntaan, anglikaaniseen tai ortodoksiseen kirkkoon. Kauppisen (2008, 86) tutkimuksessa kirkkokunnan vaihtajia oli noin joka kymmenes. Heistä suurin osa oli ollut aikaisemmin helluntaiseurakunnan tai muiden vapaiden suuntien seurakuntien jäseniä. Kysyttäessä liittyneiden toiveita ja odotuksia kirkolle molempien tutkimusten vastauksista kävi ilmi, että pääsääntöisesti toimintaan oli tyytyväisiä ja se oli vastannut heidän omiin tarpeisiinsa (Kauppinen 2008, 175; Rikkinen 2016, 26). Helsinkiläisten toiveista yleisin oli ”Jatkakaa samaan malliin” ja ettei olemassa olevaa toimintaa supistettaisi (Rikkinen 2016, 26).

Passarellin (2007) tutkimuksessa haastateltiin muualta Eurooppaan muuttaneita yli 18-vuotiaita ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia. Laadullinen tutkimus toteutettiin kymmenessä maassa, mukaan lukien Suomi. Tutkimuksen kohteena olivat maahanmuuttajat, jotka toimivat aktiivisesti kirkossa uudessa kotimaassaan. Haastateltavat osallistuivat joko maahanmuuttajien itsensä johtamiin seurakuntiin (uudet seurakunnat) tai traditionaalisten kirkkojen toimintaan. Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä asiat vaikuttivat siihen, mihin seurakuntaan tai kirkkoon muuttajat liittyivät uudessa maassa. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat etsivät ensisijaisesti kirkkoa, joka muistutti mahdollisimman paljon sitä kirkkoa, jo-

hon he olivat kuuluneet lähtömaassaan. Kirkon valintaan vaikutti kuitenkin kaikin puolin siitä saatu ensivaikutelma. Tärkeintä oli se, miten tervetulleeksi seurakuntaan tulija oli itsensä kokenut. Toisena vaikuttimena päätökseen vaihtaa tai etsiä toinen kirkko oli se, miten hyvin he kokivat seurakunnan liturgian ja teologian omakseen. Lämmin vastaanotto oli ensimmäinen askel siihen, kokiko tulija olevansa osa yhteisöä. Sen koettiin olevan myös ensi askel laajemminkin integroitumisen tiellä. (Passarelli 2007, 3–4, 8–11.)

Pekko Kähkönen (2011) on tutkinut kristittyjä afrikkalaistaustaisia maahanmuuttajia, jotka olivat Helsingissä toimivan uuskarismaattisen nigerialaislähtöisen Hosanna Chapel -seurakunnan jäseniä. Tutkimuksessa selvitettiin, minkälaisia merkityksiä yhteisö antoi heidän elämälleen Suomessa. Kaikki haastateltavat olivat taustaltaan kristittyjä ja kuuluneet johonkin helluntaiseurakuntaan kotimaassaan.

Yhteisö toimi täysin vapaaehtoistyön pohjalta ja haastatellut kokivat itselleen merkityksellisenä mahdollisuudet kantaa vastuuta yhteisön toiminnasta ja vaikuttaa siihen. Syyt olla tämän yhteisön jäsen liittyivät erityisesti hengelliseen tapaan ilmaista uskoa tutulla tavalla, jossa afrikkalainen musiikki ja tapa julistaa koettiin tärkeiksi. Tältä osin tutkimustulos oli samansuuntainen Passarellin (2007) tutkimuksen kanssa: tuttuus veti puoleensa. Tutut tavat ilmaista uskoa koettiin myös tärkeiksi etnisen identiteetin säilyttämisen näkökulmasta. Yhteisön piiriin he olivat löytäneet sukulaisten tai tuttavien kautta. Lähes kaikki vierailivat myös muissa seurakunnissa, mutta eivät sitoutuneet niihin.

Seuraavissa kolmessa tutkimuksessa on teoreettisena viitekehyksenä käytetty John Berryn *akkulturaatiomallia*, jossa määritellään maahanmuuttajien integraatiota uuteen maahan nelikenttäteorian avulla. Se on hyvin yleisesti käytetty teoria maahanmuuttajia koskevissa tutkimuksissa ja katson siksi aiheelliseksi avata sen lyhyesti.

Akkulturaatiolla tarkoitetaan ajattelua ja tapaa, jolla maahanmuuttaja (tai ryhmä) suhtautuu ja sopeutuu tilanteessa, jossa on itselleen vieraassa ympäristössä. Sillä voidaan tutkia myös vastaanottavan yhteisön tapaa suhtautua tilanteeseen.

Berryn teoriassa akkulturaatiota tutkitaan kahden kysymyksen kautta: miten tärkeänä pidetään maahanmuuttajan oman kulttuurin ja identiteetin säilymistä ja toisaalta miten arvostetaan ja halutaan pitää yllä suhteita muihin ryhmiin ja valtakulttuuriin. Näitä kysymyksiä ja vastauksia ristiintaulukoimalla saadaan vaihtoehtoisesti neljä tulosta, joita ovat sopeutuminen, sulautuminen, eristäytyminen ja syrjäytyminen yhteiskunnasta. Teoria on havainnollistettu kuviossa yksi. Ihanteena sopeutumiselle pidetään sopeutumista, jossa maahanmuuttaja säilyttää oman kulttuurinsa ja omaksuu myös uuden yhteisön tavat toimia (*make the best of both worlds*). (Berry, Poortinga, Segall & Dasen 1999, 19, 278–279.)

		Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri?	
		Kyllä	Ei
Tärkeää pitää yllä ja arvostaa suhteita muihin ryhmiin?	Kyllä	Integraatio/sopeutuminen	Assimilaatio/Sulautuminen/
	Ei	Separaatio/Eristäytyminen	Marginasaatio/Syrjäytyminen

KUVIO 1. Berryn nelikenttäteoria (Berry ym.1999, 278)

Pääkaupunkiseudun vironkielistä seurakuntatyötä koskevassa tutkimuksessa selvitettiin työn merkitystä vironkielisille heidän integraatioprosessissaan Suomessa. Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin kyselyllä, johon vastasi 120 henkilöä. Tuloksista ilmeni, että vastaajista 87 prosenttia sanoi pitävänsä tärkeänä, että kirkko ylläpitää vironkielistä toimintaa, mutta vain 55 prosenttia piti henkilökohtaisesti tärkeänä osallistua itse toimintaan. Vastaajista 36 prosenttia koki, että vironkieliseen toimintaan osallistuminen auttaa häntä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. 43 prosenttia puolestaan katsoi, että sillä ei ollut merkitystä omaan sopeutumisprosessiin. Vastaajista 32 prosenttia ei ollut koskaan osallistunut vironkieliseen seurakuntatoimintaan. (Tuuli Raamat 2013.)

Myös Helena Rakemaa (2016, 28–30) on tutkinut vieraskielisen seurakuntatyön merkitystä siihen osallistuneiden kotoutumiselle. Tässä tutkimuksessa oli haastateltu neljää arabiankieliseen työhön osallistunutta kristittyä naista. Tutkimuk-

seen osallistuneiden kokemuksista kävi ilmi, että he pitivät kotoutumiselleen merkittävänä seurakunnan tarjoamaa yhteisöllisyyttä ja yhteisöä. Se vastasi heidän sosiaaliin ja hengellisiin tarpeisiinsa, lievitti koti-ikävää ja antoi apua ja turvaa.

Naiset olivat löytäneet arabiankielinen seurakuntatyön tuttavien kautta. He kuuluivat eri kirkkoihin, mutta kirkkokuntia ei tuotu tarkemmin esiin anonymiteettisuojaan takia. Heidän syynsä osallistua arabiankieliseen toimintaan liittyivät yhteiseen kieleen, kulttuuriin ja kristilliseen elämäntapaan. Naiset toivoivat enemmän vuoropuhelua ja kohtaamista suomenkielisten seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Toivottiin myös työstä vastuun jakautumista pastorilta enemmän seurakuntalaisille itselleen. (Rakemaa 2016, 32–33.)

Uskonnollisten yhteisöjen tekemää hyvinvointityötä maahanmuuttajien parissa on tutkittu Lahdessa. Tutkijat analysoivat Berryn mallin mukaan yhteisöjen hyvinvointityön akkulturaatioasenteita ja se oli osa laajempaa kansainvälistä tutkimusta. (Juntunen, Laiho & Pessi 2010, 3–16.)

Tämän tutkimuksen tuloksista ilmeni, että uskonnollisten yhteisöjen tärkein tehtävä oli viestittää hengellisyyteen perustuvaa välittämisen arvoa, mikä liitettiin myös turvallisuuteen, sosiaalisuuteen, tasa-arvoon, oikeudenmukaisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Hengellisen ja henkisen hyvinvoinnin vahvistaminen painottui yhteisöjen hyvinvointityössä. Edellä mainittu todettiin myös erityisesti asiaksi, joka erottaa uskonnolliset yhteisöt muista hyvinvointipalvelujen tarjoajista. Selkeää assimilaatioasennetta hyvinvointityössä ei havaittu, vaan siihen heijastui suomalaisen kotouttamispolitiikan integraationäkemys. Kuitenkin painotuseroja eri yhteisöjen välillä oli havaittavissa. Luterilaisessa kirkossa pidettiin tärkeänä, että maahanmuuttajat saavat hyvät kansalaistaidot selviytyäkseen yhteiskunnassa. Helluntaikirkossa taas pidettiin tärkeänä, että seurakunta tukee maahanmuuttajia löytämään sosiaaliset verkostot seurakuntayhteisön sisältä ja kiinnittymään siihen. (Juntunen, Laiho & Pessi 2010, 13–16.)

3 KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖ JA MAAHANMUUTTAJIEN USKONNOLLISUUS

3.1 Pakolaistyöstä kulttuurienväliseen kirkkoon

Kirkon maahanmuuttajatyön juuret ovat 1970-luvulla, jolloin Suomi vastaanotti ensimmäiset pakolaiset Chilestä ja Vietnamista. Maahanmuuttajien määrän lisääntyttyä tasaisesti 1980- ja 1990-luvuilla erityisesti pakolaisten ja inkeriläisten vastaanoton myötä kirkkohallitus alkoi linjata työtä useilla suoraan tai välillisesti työhön liittyvillä mietinnöillä tai kirjelmillä. Niistä keskeisimpiä ovat Kirkon pakolaistyön selvitys (1985) ja mietintö (1987), Kirkko ja turvapaikanhakijat (1991), Kirkkohallituksen yleiskirje 2.5.1994, Kirkko ja pakolaiset kasvokkain (1996), Maahanmuuttajat ja kirkko (1996), Paluu uuteen, opas inkerinsuomalaisten parissa tehtävään työhön (1994), Kansankirkosta kansojen kirkoksi (1999 / 2. laitos 2005), Ulkomaalaisten ja Maahanmuuttajien asema (2002) ja Maahanmuuttajien jäsenyys seurakunnassa (2003). Myöhemmässä vaiheessa työtä on kuvattu ja linjattu muun muassa kirkon nelivuotiskertomuksissa ja yhteisissä strategioissa.

Tiina Ikonen (2015) on tutkimuksessaan *Kirkko muukalaisen asialla* luokitellut kirkon maahanmuuttajatyön vaiheita tutkimusajankohtanaan (1993–2004) kolmeen ajanjaksoon eri mietintöjen ja kirkon asiakirjojen perusteella. Hänen näkemyksensä mukaan ensimmäisessä vaiheessa (1990-luvun alkupuoli) työ keskittyi pakolaisten auttamiseen. Pakolaistyön asiantuntijaksi kirkossa profiloitui Kirkon Ulkomaanapu, joka oli tehnyt pakolaisten parissa työtä ulkomailla. Käytännön työ Suomessa nähtiin kuitenkin olevan erityisesti seurakuntien vastuulla. Vuonna 1989 Kirkon Ulkomaanapu palkkasi pakolaistyön sihteerin kotimaassa tehtävää työtä varten. (Koistinen 2004). Sihteerin työkuva painottui lähinnä tiedottamiseen ja seurakuntien kouluttamiseen koskien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa ja heidän tukemistaan (Koistinen 2004; Ikonen 2014, 158).

Kyllösen (2012, 63) tutkimuksen mukaan 1990-luvun alussa eri seurakunnissa alettiin nimetä maahanmuuttajatyöhön vastuuhenkilöitä vastaamaan työn haasteisiin. Monissa kunnissa seurakunnan työntekijät olivat merkittävässä asemassa

ensimmäisten maahanmuuttajien vastaanotossa ja kotouttamisessa. Seurakunnan työntekijät muun muassa tekivät maahanmuuttajien luokse kotikäyntejä, järjestivät asukasilloja ja ystäväkursseja, monikulttuurisia leirejä ja tapahtumia verkostoituen muiden toimijoiden kanssa.

Ikosen (2014, 160) mukaan kirkon pakolaistyö muuttui 1990-luvun puolivälissä kohti laajempaa maahanmuuttajatyötä. Työtä linjattiin kahdella uudella mietinnöllä, joista *Maahanmuuttajat ja kirkko* (1996) oli selvitys sen hetkisestä maahanmuuttotilanteesta, maahanmuuttajiin liittyvistä käsitteistä, toimijoista ja siitä, miten uudet tulijat tulee vastaanottaa ja miten heidän asemansa tulee ymmärtää kirkkolain mukaan suhteessa kirkon käytäntöihin, esimerkiksi toimituksiin ja jäsenyyteen. Mietinnöstä käy ilmi, että maahanmuuttajatyö oli pirstoutunutta ja sen kehittämiseen kaivattiin parempaa yhteistä koordinaatioita. (Kirkon ulkoasiain osasto 1996, 43–47).

Toinen vuonna 1996 julkaistu kirkon maahanmuuttajatyötä koskeva mietintö oli *Kirkko ja pakolaiset kasvokkain*. Tässä mietinnössä nostettiin esiin muun muassa turvapaikanhakijoiden suojelu ja siihen liittyvä Euroopan kirkkojen vuosisatainen turvapaikkaperinne. Kirkon tehtäväksi nähtiin vaikuttaminen humanin pakolaispolitiikan puolesta. Mietinnössä pohditaan asenteita tulijoita kohtaan, maahanmuuttajien integraation tukemista ja suhtautumista muihin uskontoihin. (Kirkko ja pakolaiset kasvokkain 1996, 11–12, 40–41, 51–57, 69.)

Ikosen mukaan 2000-luvun alusta lähtien kirkon maahanmuuttajatyö tuli entistä näkyvämmäksi ja maahanmuuttajat otettiin mukaan toimijoiksi, ei vain työn kohteiksi. Muutosta siivitti osaltaan vuonna 1999 julkaistu kirkon monikulttuurisuustyöryhmän mietintö *Kansan kirkosta kansojen kirkoksi*, jonka myötä työstä alettiin käyttää käsitettä *monikulttuurisuustyö*. (Ikonen 2014, 159, 161.) Mietinnössä määriteltiin monikulttuurisuus maailman muuttoaaltojen aiheuttamaksi väestöjen ja kulttuurien lisääntyneeksi monimuotoisuudeksi yhteiskunnassa. Monikulttuurisuus sisältää kulttuurien keskinäisen kunnioituksen ja tasa-arvon. Siinä jäsenyivät toisiinsa erilaiset kulttuurit ja perinteet. (Silvo 2005, 7, 14–15; Ikonen 2014,

161.) Mietintö peräänkuulutti seurakuntien eri työmuotojen ja työalojen yhteistyötä monikulttuurisuustyön arjessa. Työn tuli kehittyä diakoniapainotteisuudesta eri työaloja läpäiseväksi, koko seurakuntaa koskevaksi asiaksi. (Silvo 2005, 75.)

Kirkon nelivuotiskertomuksessa *Monikasvoinen kirkko* (2008) kuvataan toimintaa taas maahanmuuttajatyönä ja se liitettiin osaksi diakonia- ja yhteiskunnallista työtä. Työn tarkoituksena nähtiin maahan muuttaneiden kutsuminen seurakunnan yhteyteen ja myönteisen ilmapiirin edistäminen alueellisesti ja yleensä yhteiskunnassa. Kertomuskaudella kehitettiin erityisesti monikulttuurista pari- ja perhetyötä, dialogikoulutusta ja yhteistyötä erikielisten etnisten kristillisten ryhmien kanssa. (Monikasvoinen kirkko 2008, 190–192.) Vuonna 2007 julkaistiin opas *Kirkko turvapaikkana* seurakuntien työn tueksi. Opas oli ekumeenisen työn tulos ja sen tarve nousi työn arjesta, jossa yhä useammin kohdattiin kirkosta turvaa hakevia kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita ihmisiä.

Kirkon nelivuotiskertomuksessa (2008–2011) työstä käytetään käsitettä monikulttuurinen työ. Työn tavoitteena oli edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta yhteiskunnassa ja kirkossa. Työssä keskeiseksi oli nähty suvaitsevan asenneilmapiirin ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Ensimmäistä kertaa raportoitiin erikseen maahanmuuttajat diakoniatyön asiakkaina. Heitä oli ollut noin 4800 vuonna 2011. Heidän saamansa apu oli ollut henkistä tukea (41 %), taloudellista apua (38 %), neuvontaa (35 %) ja hengellistä tukea (15 %). (Haastettu kirkko 2012, 213–215.)

Kertomuskaudella kirkon työn piiriin tulivat myös katukuvaan ilmaantuneet Itä-Euroopan romanit. Rasistinen vihapuhe yleistyi ja siihen pyrittiin vaikuttamaan eri tavoin. Kertomuskauden aikana kirkkohallitus julkaisi oppaan *Hyvä tietää islamista* (2011) seurakuntien uskontojen välisen dialogityön tueksi. Kertomuskaudella edistettiin maahanmuuttajien työllistymistä seurakuntiin Yhteisvastuukeräyksen tuella ja Euroopassa vietettiin kirkkojen yhteistä Siirtolaisuus 2010 -teemavuotta. Kirkko turvapaikkana -käytäntö oli otettu käyttöön ja suojaa tarjottu useille henkilöille sekä tehty vaikuttamistyötä perheiden yhdistämiseen liittyvissä kysymyksissä. (Haastettu kirkko 2012, 213–215.)

Nelivuotiskertomuksessa *Osallistuva luterilaisuus (2012–2015)* nostetaan esille erityisesti turvapaikanhakijoiden kanssa tehtävä työ. Vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32 000 turvapaikanhakijaa, joiden vastaanotossa oli ollut mukana 60 prosenttia seurakunnista eri tavoin. Työn oli mahdollistanut erittäin suuri vapaaehtoistyöntekijöiden joukko. Kertomuksen johtopäätöksissä todetaan, että kasvava maahanmuuttajien määrä lisää monikulttuurisen työn tarvetta. Toimintaympäristön muutos moniarvoisemmaksi haastaa kirkon panostamaan uskonnonlukutaidon vahvistamiseen ja kontekstuaaliseen lähetystehtäväänsä. Tähän liittyy myös vieraanvaraisuuden toteuttaminen erilaisten kulttuurien ja ihmisten kohdassa sekä myönteisen ilmapiirin ylläpitäminen monenlaisen vastakkainasettelun ehkäisemiseksi. (Osallistuva luterilaisuus 2016, 40–46.)

Tulevaisuusselonteossa *Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa (2014)* on otettu käyttöön käsite *kulttuurienvälinen* (intercultural) käsitteen monikulttuurisuus (multicultural) sijaan. Selonteon mukaan monikulttuurisuuteen riittää monien kulttuurien läsnäolo. Kulttuurienvälisyys taas edellyttää sen mukaan yhdenvertaista osallisuutta ja vuorovaikutusta ihmisten kesken. Kansankirkon tulee kehittyä kansojen kirkoksi, mikä perustuu sen kulttuurienväliseen perusluonteeseen. (Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 4–5, 42.)

Kirkkohallitus haluaa rohkaista seurakuntia avoimuuteen maahanmuuttajia kohtaan ja rakentamaan seurakuntaelämää, joka on vapaa etnisistä ennakkoluuloista ja erilaisuuden torjunnasta. Asenneilmapiiriin vaikutetaan koulutuksella ja tiedottamisella tavoitteena rasismista vapaa ja yhdenvertainen kohtaaminen. Viime vuosina työssä on panostettu erityisesti maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseen, uskontojen väliseen dialogiin sekä ihmisoikeuskysymyksiin erityisesti liikkuvan väestön kysymysten ja kirkko turvapaikkana -käytännön kautta. (Haastettu kirkko 2012, 213–215; Kirkkohallitus i.a.) Kirkkohallitus tukee seurakuntia ja niiden työntekijöitä tarjoamalla konsultaatioapua, koulutusta ja hyviä käytäntöjä. (Kirkkohallitus i.a.)

3.2 Monikulttuurinen seurakuntatyö pääkaupunkiseudulla

Helsingin hiippakunnan tuomiokapitulin koolle kutsuma maahanmuuttajatyön työryhmä teki vuonna 2004 työn vaiheisiin katsauksen, joka sai nimekseen *Venepakolaistyöstä vieraskieliseen seurakuntatyöhön*. Sen mukaan hiippakunnan alueella tapahtuvan näkyvän maahanmuuttajatyön voidaan katsoa alkaneeksi pakolaistyönä, kun pääkaupunkiseudulle otettiin vastaan ensimmäiset Vietnamin venepakolaiset vuonna 1979. Kuitenkin jo vuodesta 1976 Helsingissä oli aloittanut toimintansa Kansainvälinen seurakunta eli International Evangelical Church (IEC). Tämä seurakunnallinen toiminta oli alkanut Suomen ja Amerikan luterilaisten kirkkojen yhteistyön tuloksena. Toinen pitkään maahanmuuttajia palvellut yhteisö on Suomen Anglikaaninen kirkko.

Ensimmäinen venepakolaisille suunnattu seurakunnallinen toiminta alkoi Korson seurakunnassa. Seurakunta tarjosi tilat pakolaisten koululle ja heitä autettiin monin tavoin. Myös omakielinen seurakuntatyö alkoi ja pakolaisille pidettiin kaste-koulua. Työtä kehitettiin hiippakunnan lähetyksen, evankelioinnin ja ekumenian valiokunnan toimesta, joka vuonna 1980 nimesi ensimmäisen venepakolaistyöryhmän, josta myöhemmin käytettiin nimitystä neuvottelukunta. Neuvottelukunta solmi pakolaistyön yhteistyösopimuksen Lähetyssseuran ja hiippakunnan välille. Vuonna 1985 aloitettiin pakolaisten parissa hengellisen työn projekti, johon palkattiin sivutoiminen työntekijä viideksi vuodeksi. Työnkuvaan kuuluivat kotikäyntityö ja vietnamin kielen opiskelu. (Koistinen 2004, 2.)

Toisella sopimuskaudella (1986–1990) työhön palkattiin kokopäiväinen pakolaistyönsihteeriksi. Hänen toimenkuvansa laajeni sisältämään myös hiippakunnan alueen seurakuntien työntekijöiden kouluttamisen maahanmuuttajatyön kysymyksistä ja toimintamahdollisuuksista. Seuraavana sopimuskautena (1991–1995) hiippakunnallinen ja seurakunnallinen työ muuttuivat pakolaistyöstä maahanmuuttajatyöksi tavoittaen eri maahanmuuttajaryhmiä. Vuonna 1993 Malmin kirkossa pidettiin säännöllisesti kansainvälisiä jumalanpalveluksia. Lähetyssseurassa oli aloitettu arabian kielellä hengellinen työ ja inkerinsuomalaisille paluumuuttajille oli toimintaa Vantaankosken, Alppilan ja Kallion seurakunnissa. Vuo-

saaren seurakunnassa oli järjestetty ensimmäinen pakolaistapahtuma helmikuussa 1994. Työn tavoitteena oli edistää seurakunnissa toimintaa, jolla tuetaan mahdollisuuksia muodostaa äidinkielen ja kansallisen tai etnisen taustan pohjalla syntyviä kristillisiä yhteisöjä. (Koistinen 2004, 3.)

Kolmantena sopimuskautena (1996–2000) maahanmuuttajatyön sihteerin työ painottui seurakuntien maahanmuuttajatyön koordinointiin, seurakuntien koulutukseen ja verkostoitumiseen uusien etnisten kristillisten ryhmien kanssa. Bulevardille avattiin hiippakunnan toimesta kansainvälisten kristillisten ryhmien kohtaamispaikka. Mukana toiminnassa olivat arabian-, venäjän- ja kiinankieliset ryhmät. (Koistinen 2014, 3.) Näiden ryhmien toiminta liittyi myöhemmin vakiintuneeseen kirkon vieraskieliseen seurakuntatyöhön pääkaupunkiseudulla. Vieraskielisen seurakuntatyön vaiheisiin palataan tarkemmin luvussa 4.3.

Sopimuskautena pääkaupunkiseudun kolme seurakuntayhtymää palkkasivat kukin maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä toteuttamaan ja koordinoimaan oman työntekijänsä. Espoon seurakuntayhtymään palkattiin projektityöntekijä ja vuonna 1998 tehtiin myös työtä koskeva laaja mietintö *Jakamaton kansainvälinen vastuu*. Mietinnön toimenpide-ehdotuksissa seurakunnille nostettiin esiin muun muassa seuraavaa: seurakunnilla tulisi olla valmius järjestää toimintaa ja kristillistä opetusta muillakin kuin suomen ja ruotsin kielillä, työntekijöiden valmiuksia uskontojen kohtaamiseen ja kansainvälisyyskasvatukseen tulisi vahvistaa sekä kehittää yhteistyötä kaupungin ja Kansainvälisen seurakunnan kanssa. (Jakamaton kansainvälinen vastuu 1998, 18.) Espoon kansainvälisen työn strategian uudistustyö on meneillään.

Samana vuonna Helsingin seurakuntayhtymään palkattiin maahanmuuttajatyön diakoniatyöntekijä, jonka työ painottui ensimmäiset vuodet Vartiokylän rovastikuntaan ja myöhemmin koko Helsingin alueelle. Projekti päättyi vuonna 2003, ja työtä edistämään perustettiin kansainvälisen työn sihteerin virka. Vantaan seurakuntayhtymässä maahanmuuttaja työtä edistämään nimettiin diakoni vuonna 2000. (Koistinen 2004, 4.) Myöhemmin työ vakinaistettiin ja muutettiin kansainvälisen työn sihteerin viraksi.

Sopimuskaudella 2001–2004 toimijatahoiksi olivat vakiintuneet hiippakunnan ja Lähetysseuran lisäksi Kirkkohallitus, Espoon, Helsingin ja Vantaan seurakuntayhtymät ja Kansainvälinen seurakunta. Hiippakunnan projektityöntekijä alkoi kutsua säännöllisesti koolle maahanmuuttajien parissa toimivia seurakuntien maahanmuuttajatyön yhdyshenkilöitä ja eri verkostojen edustajia, joiden kanssa etsittiin uusia tapoja kehittää työtä. Ensimmäiset kokopäiväiset omakieliset työntekijät palkattiin kiinan-, arabian-, ja venäjänkieliseen työhön määräaikailla sopimuksilla edellä mainittujen tahojen yhteistyönä. (Koistinen 2004, 5.)

Helsingin seurakuntayhtymä teki seurakuntien tekemästä kansainvälisestä työstä selvityksen *Kansainvälisyys ja seurakunta* vuonna 2002. Selvityksestä käy ilmi, että työtä tehtiin useissa verkostoissa ja eri työalojen toimesta, mutta työn resurssit koettiin niukoiksi. Haasteena oli selkeyttää vastuunjako seurakuntayhtymän ja seurakuntien kesken sekä löytää paikallisia malleja toteuttaa työtä. Myös vieraskielisen työn vakiinnuttaminen osaksi maahanmuuttajatyötä oli tavoitteena. (Helsingin seurakuntayhtymä 2002, 6, 11.)

Helsingin seurakuntayhtymän mietintö sai jatkoa vuonna 2008, kun *Kansainvälisen työn strategia* valmistui. Strategiassa haettiin synergiaa eri kansainvälisen työn osa-alueiden kesken. Työn tavoitteiksi määriteltiin: 1) tukea maahanmuuttajien ja erikielisten ihmisten hengellistä elämää tarjoamalla jumalanpalveluksia ja seurakunnan perustoimintoja eri kielillä, 2) tukea heidän aktiivista osallisuuttaan seurakuntaelämässä ja yhteiskunnassa, 3) edistää vuorovaikutusta yksilöiden, kulttuurien ja eri maiden seurakuntien välillä sekä 4) osallistua kirkon kansainväliseen työhön lähetystyön ja kansainvälisen diakonian sekä ystävyysseurakuntatyön välityksellä. (Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 19.) Seurakuntayhtymän kansainvälisen työn strategian päivitystyö on aloitettu. Myös joissakin seurakunnissa on tehty paikallisia kansainvälisen työn strategioita.

Vantaan seurakunnissa on tehty yhteinen asiakirja, joka antaa suuntaviivat kansainvälisen työn toteuttamiselle ja kehittämiseksi vuoteen 2020. Siinä otetaan esiin kirkon olemus paikallisena hengellisenä yhteisönä, joka toimii myös globaalin kirkon hyväksi ja yhteydessä. Siinä huomioidaan erityisesti maahanmuuttajat

tasavertaisina seurakuntalaisina ja kirkon jäseniä, ei vain työn kohteina. (Vantaan seurakuntien kansainvälisen työn suuntaviivat vuoteen 2020, 2015.)

Helsingin ja vuonna 2004 perustetun Espoon hiippakunnan palveluksessa oli yhteinen maahanmuuttajatyön sihteeri vuodet 2005–2011. Vuonna 2014 hiippakuntien lähetyssihteerien virat lakkautettiin ja perustettiin kansainvälisen työn sihteerin tai asiantuntijan virat jokaiseen hiippakuntaan. Hiippakuntasihteerit koordinoivat hiippakunnan alueen lähetystyötä, kansainvälistä diakoniaa sekä tukevat kirkon omaa monikulttuurista työtä (Kirkkohallitus 2016).

Pääkaupunkiseudulla hiippakunnat, seurakuntayhtymät ja seurakunnat ovat tehneet monikulttuurista työtä lähes 40 vuotta. Vuosien aikana toimintaympäristön muutoksiin on vastattu lisäämällä resursseja, tiivistämällä yhteistyötä, kehittämällä toimintaa ja etsimällä toimivia malleja, joilla vastata muutokseen. Eri vuosikymmeninä työn painopisteet ovat muuttuneet tarpeiden mukaan. Työtapa on muuttunut reaktiivisuudesta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työn kehittämiseen ja toteuttamiseen. Syksyn 2015 suuri turvapaikanhakijoiden määrä varmasti ylitti kaikki, myös seurakunnat. Seurakunnat pystyivät nopeasti soveltamaan osaamistaan osallistumalla vastaanottotyöhön ja laajentamaan kotouttavaa toimintaansa. Jotkut tulijoista kiinnostuivat myös kristinuskosta ja heille on pyritty järjestämään opetusta ja tarjottu hengellistä tukea.

3.3 Maahanmuuttajat ja uskonnollisuus

Suomalaista yhteiskuntaa leimaa maallistuminen ja pyrkimys vahvasti uskonnolliseen neutraaliuteen. Uskonnon on katsottu kuuluvan ihmisen yksityiseen elämäntilanteeseen ja se on haluttu sulkea pois julkisilta areenoilta. Toisaalta uskonto ja sen merkitys ovat nousseet esiin maahanmuuttajien lisääntyvän määrän vuoksi, koska uskonto on heille usein tärkeä osa elämää. Uskonnon on todettu olevan yksi merkittävä tekijä yksilöiden sosiaalisen koheesion rakentumisessa, mikä puolestaan lisää maahanmuuttajien hyvinvointia. (Hammar & Gothóni 2015, 62.)

Uuden kulttuurin keskellä maahanmuuttajalla on tarve rakentaa elämänsä ja identiteettinsä uudelleen. Uudessa ympäristössä hänen pitää oppia uusi kieli, muodostaa sosiaaliset verkostot, omaksua arkitodellisuus unohtamatta juuriaan ja kulttuuriaan entisessä kotimaassaan. Voidaan puhua kaksikulttuurisen identiteetin kehittymisestä. Tässä tilanteessa useat maahanmuuttajat kokevat uskonnon tukevan identiteettiään ja parantavan elämänsä laatua. (Van Nilsen, 2008, 26; Tuomola, 2016, 144.) Uskonto on monelle elämän jäsentäjä, joka tarjoaa tutun turvaverkon uudessa tilanteessa. Mahdollisuus harjoittaa omaa uskontoaan ja olla uskonnollinen toimija tukee myös maahanmuuttajan kotoutumista. (Passarelli 2007, 22–23; Siirto & Hammar 2016, 203.)

Maahanmuuttajien uskonnollisuus ei vaikuta vain heidän omaan elämäänsä vaan laajemmin heidän koko ympäristöönsä. Maahanmuutto ja maahanmuuttajat ovat vaikuttaneet viime vuosikymmeninä paljon siihen, miltä Euroopan kirkkojen seurakunnallinen elämä näyttää tänään. Maallistumisen myötä vanhat kirkot, erityisesti protestanttiset, ovat menettäneet jäseniään, mutta saaneet tilalle jonkin verran uusia maahanmuuton kautta. Uusien jäsenien myötä kirkot ovat joutuneet uudelleen arvioimaan käytäntöjään, hengellisyyden ilmaisutapojaan ja asemaansa kansallisella ja paikallisella tasolla. (Van Tubergen 2006, 1; Passarelli 2007, 6; Martikainen 2013, 43–44.)

Muutos näkyy myös Suomessa, joka 1990-luvulla muuttui maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi. Uusille tulijoille uskonnonharjoitus ja uskonnolliset yhteisöt ovat luonteva osa elämää. On tavallista, että maahanmuuton yhteydessä uskonnon merkitys kasvaa ja että se säilyy muuttoprosessissa ja muuton jälkeen yli sukupolvien (Pyykkönen & Martikainen 2013, 292–294, 297.) Toisaalta Norjassa on kokemus, että toisen ja kolmannen sukupolven maahanmuuttajilla suhde uskontoon ja sen traditioon kuitenkin muuttuu. Suhteen muuttumiseen vaikuttaa ympäristö, jossa nuoret kasvavat. Heidän kohdallaan vanhempiensa tapa ilmentää kristinuskoa tulisi voida ”kääntää” enemmän norjalaiseen tapaan, jotta he voisivat liittyä siihen. Uhkana on nuorten maallistuminen kanta-asukkaiden tapaan. Seurakuntien työ lasten ja nuorten parissa nähdään maallistumista ehkäisevänä keinona. (Van Nilsen, 2008, 32.) Suomen maahanmuuttajaväestöstä arviolta 60

prosenttia on taustaltaan kristittyjä. Toiseksi suurin ryhmä on muslimitaustaiset maahanmuuttajat. (Pyykkönen & Martikainen 2013, 294, 298.)

Euroopassa on yleinen ilmiö, että maahanmuuttajat ovat perustaneet uusia seurakuntia vanhojen kirkkojen rinnalle. Niissä toiminta on muuttajille tutuilla kielillä, symboleilla ja tavoilla toteutettua ja osalla on yhteys lähtömaan ”äitikirkkoon”. Joillakin näistä kirkoista on vahva näky tai missio tehdä myös lähetystyötä uudessa kotimaassa. (Passarelli 2007, 6.) Myös pääkaupunkiseudulla kristityt maahanmuuttajat ovat perustaneet useita kymmeniä kieleen, etnisyyteen tai tunnustuskuntaan perustuvia seurakuntayhteisöjä. Vuonna 2015 tehdyssä kartoituksessa kävi ilmi, että pelkästään Helsingin seurakuntayhtymän eri seurakuntien tiloja käytti toimintaansa 12 eri maahanmuuttajien perustamaa seurakuntayhteisöä. Muun muassa Malmin seurakunnan tiloissa kokoontui säännöllisesti neljä eri kristillistä afrikkalaisperäistä seurakuntayhteisöä.

Vaikka maahanmuuttajat ovat usein uskonnollisesti aktiivisia, se ei näy uskonnollisten yhteisöjen virallisissa jäsenmäärissä, jotka ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Tästä esimerkkinä ovat muslimit, joita arvioidaan olevan Suomessa noin 70 000, mutta vain reilut 13 000 heistä on jäseniä eri islamilaisissa yhdyskunnissa. Jäsenistä 59,5 prosenttia on syntynyt ulkomailla. Kirkon ulkomailla syntyneitä jäseniä on noin 45 000, mikä on 1,1 prosenttia jäsenistä. Lukumääräisesti laskettuna se on maan suurin ”maahanmuuttajakirkko”. Katolisen kirkon 13 000 jäsenistä puolet on syntynyt ulkomailla. (Osallistuva kirkko 2016, 27.)

Historia on osoittanut, että maahanmuuttajien uskontoon, kuten heidän muuhunkin elämäänsä, vaikuttaa ympäröivä yhteiskunta. Länsimaissa protestanttisen ja katolisen kirkon kristillinen perinne käytäntöineen määrittelee pitkälti uskonnon ilmenemisen muodot ja siihen liittyvät odotukset niin kansalaisten kuin viranomaistenkin taholta. Ajan myötä maahanmuuttajien perustamat ja kannattamat yhteisöt sopeutuvat tavalla tai toisella näihin käytäntöihin ja rakenteisiin. (Martikainen 2013, 44; Connor 2014, 51–52.) Tästä esimerkkinä ovat Suomessa pitkään asuneet tataarimuslimit, jotka puhuvat seurakunnistaan, vaikka islamissa ei perinteisesti ole kristillisen seurakunnan kaltaista yhteisöä. (Pyykkönen & Martikainen 2013, 293; Martikainen 2013, 44.)

Kuten edellä mainittiin, uskonnolla ja uskonnollisella aktiivisuudella on tutkimusten mukaan positiivinen vaikutus maahanmuuttajien kotoutumiseen uudessa maassa. Uskonnolliset toimijat ja kirkko tarjoavat omalla toiminnallaan kotoutumisen paikkoja ja yhteisöjä. Valtion kotouttamisohjelman (2012, 27) mukaan uskonnollisten yhteisöjen tuki maahanmuuttajien kotoutumiseen on merkittävää. Erityisesti huomioidaan uskonnollisten yhteisöjen merkitys yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita vahvistavana ympäristönä sekä vaikutus oman ja uuden kielen sekä kulttuurin säilymisessä ja oppimisessa.

Viranomaisten puolesta kotoutuminen ja kotouttaminen ovat työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Ministeriön mukaan kotoutuminen tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu uuteen yhteiskuntaan ja omaksuu uusia tietoja, taitoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä osallistumaan aktiivisesti uuden kotimaansa elämänmenoon. Kotouttaminen taas on osa monen viranomaisen yhteistyötä valtiolla ja kunnissa. Työn tavoite on, että maahanmuuttaja tuntee yhteiskunnalliset oikeutensa ja velvollisuutensa ja tuntee olevansa suomalaisen yhteiskunnan tervetullut jäsen. Kolmas sektori ja muut toimijat kirkko mukaan lukien, ovat kuitenkin merkittävässä asemassa viranomaisten tarjoamien palvelujen täydentäjänä sekä yhteistyökumppaneina kotoutumista tukevia palveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa. (Työ- ja elinkeinoministeriön palvelut i.a.)

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN TAUSTAA

4.1 Helsingin seurakuntayhtymä – Kirkko Helsingissä

Tämän opinnäytetyön työelämän yhteistyötaho on Helsingin seurakuntayhtymä. Siihen kuuluu 18 suomenkielistä ja 3 ruotsinkielistä seurakuntaa sekä muita yksiköitä, joissa hoidetaan tehtäviä yhteisesti ja keskitetysti kuten hallinto, talous, kiinteistöt ja viestintä. Työntekijöitä on lähes 1200. Kaupungin väestöstä vuoden 2015 lopussa kirkon jäseniä oli yhteensä reilut 320 000 henkilöä, joista ruotsinkielisiä oli noin 24 000 ja muunkielisiä hiukan yli 3000. (Helsingin seurakuntayhtymä 2016, 3.)

Seurakuntayhtymässä toimii yhteisen seurakuntatyön yksikkö, joka on luonteeltaan toiminnallinen yksikkö. Sen tehtävänä on tukea seurakuntien toimintaa, edistää yhteistyötä eri yhteisöjen välillä ja tehdä seurakuntatyötä erityisaloilla. (Helsingin seurakuntayhtymä 2015, 84.) Yksikön alaisuudessa toimii kansainvälinen työ, mikä koostuu useasta työalasta. Niitä ovat monikulttuurisen työ lisäksi lähetystyö, kansainvälinen diakonia ja ystävyyssseurakuntatyö. Opinnäytetyön tutkimuskohde vieraskielinen seurakuntatyö on osa monikulttuurista työtä. (Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 13, 23.)

Helsingin seurakuntien jäsenmäärän laskun myötä on haluttu kiinnittää huomiota siihen, miten jäseniä voitaisiin kuulla ja toimintaa kehittää jäsenten tarpeista käsin unohtamatta kirkon ydintehtävää. Yhtenä välineenä tässä on ollut *Jäsenyyden tukihanke 2010–2015*. Hankkeen tavoitteena oli luoda kirkkoyhteisö, joka on helsinkiläisille merkityksellinen eri elämänvaiheissa ja jonka jäseniä he haluavat olla. Tähän tavoitteeseen pyrittiin jäsenyyttä vahvistavilla erilaisilla osahankkeilla ja tutkimustiedon keräämisellä. (Salonen 2015.) Tutkimuksia tehtiin kolme. Niissä tutkittiin helsinkiläisten kirkosta eroamisen syitä (*Arvostan mutta eroan 2014*), kirkkoon kohdistuvia toiveita (*Toiveiden kirkko 2013*) ja kirkkoon liittymisen syitä (*Palasin 2016*). Opinnäytetyöni täydentää näitä tutkimuksia tuomalla esiin maahanmuuttajien kokemuksia kirkkoon liittymisestä ja jäsenyydestä.

Helsingin seurakunnissa on käynnissä vuonna 2015 alkanut toimintakulttuurin muutosprosessi. Sen tavoitteena on etsiä syvempää yhteisöllisyyttä ja vaikuttavuutta keskellä toimintaympäristön voimakasta muutosta ja kiristynyttä taloustilannetta. Muutosta etsitään seurakunnan toiminnan ja vastuiden jakamisesta uudella tavalla eri toimijoiden kesken. Muutosprosessissa kiinnitetään huomiota myös kaupunkiin muuttaneisiin kristittyihin maahanmuuttajiin. Heidät toivotetaan tervetulleiksi olemassa oleviin jumalanpalvelusyhteisöihin. Tavoitteena on vastata venäjän-, viron-, somalin-, englannin-, arabian-, kiinan-, kurdin- ja espanjankielisten kristittyjen tarpeisiin. (Kirkko Helsingissä 2016, 2, 12.)

Vieraskielisessä työssä Helsingin seurakuntayhtymä tekee tiivistä yhteistyötä Espoon ja Vantaan seurakuntayhtymien kanssa. Opinnäytetyön tutkimus liittyy näiden tahojen yhdessä koordinoimaan ja osittain yhdessä rahoittamaan vieraskieliseen työhön pääkaupunkiseudulla. Tutkimus koskee arabian-, englannin-, kiinan-, viron-, ja venäjänkielistä seurakuntatyötä. Koska sovittu työelämätaho on Helsingin seurakuntayhtymä, en katso aiheelliseksi tässä systemaattisemmin avata näiden kahden yhtymän toimintaa ja organisaatioita. Niiden toimintaa kuvataan kuitenkin osana raportin eri lukuja.

4.2 Maahanmuuttajat ja vieraskielisyys

Maahanmuuttajataustaisen väestön määrä on kaksinkertaistunut 2000-luvulla Suomessa. Maahanmuuttajat eivät muodosta yhtä homogeenista väestöryhmää, koska muuton taustalta löytyy monia eri syitä ja muuttajat edustavat esimerkiksi Helsingissä yli 165 etnistä tai kansallista ryhmää ja noin 150 eri kieltä (Tommola i.a. 7). Maahanmuuton yleisin syy on perhesiteet, seuraavaksi yleisimmät syyt ovat työn tai opiskeluiden aloittaminen Suomessa. Kansainvälistä suojelua hakevien eli pakolaistaustaisten määrä on ennen vuotta 2015 ollut varsin pieni kaikista muuttajista, noin viidesosa. Vapaa liikkuvuus -periaatteen myötä lyhytaikainen maahanmuutto ja maastamuutto ovat kasvaneet koko Euroopassa, mikä ilmiö näkyy erityisesti suurissa kaupungeissa myös Suomessa. Tutkimuksien mukaan maahanmuuton kasvu on lisännyt myös maahanmuuttajiin kohdistettua syrjintää

ja rasismia, mikä vaikuttaa kielteisesti sekä muuttaneiden arkeen että koko yhteiskunnan ilmapiiriin. Työperäiseen maahanmuuttoon suomalaiset suhtautuvat myönteisemmin kuin maahanmuuttajiin yleensä. (Sisäministeriö i.a.b 6–8.)

Suomessa asuvasta maahanmuuttajaväestöstä suurin osa kuuluu ulkomaalais-taustaisten ensimmäiseen sukupolveen. Maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan kantaväestöä nuorempaa ja heidän perhekokonsa on suurempi kuin kantasuomalaisilla. Maahanmuuttajista suurin osa on työkäisiä, mutta heidän työllistymisensä on vaikeampaa kuin kantaväestön. Suomessa vieraskielisistä lapsista yli puolet kuuluu köyhiksi luokiteltuihin perheisiin. Asumisajan pidentyessä maahanmuuttajien työllistyminen paranee ja heidän tulotasonsa nousee. (Malin & Anis 2013, 148.)

Kieli ympäröi ihmistä heti syntymästä alkaen ja se on sidoksissa etniseen identiteettiin. Kieli ja identiteetti ovat kietoutuneet toisiinsa ja ne ovat tavallaan kolikon kaksi puolta edellyttäen toisiaan. Kieli on ihmisen tärkein väline luoda sosiaalisia suhteita ja sillä on keskeinen merkitys myös ryhmään identifioitumisen kannalta. Kielen avulla yksilöt ja ryhmät määrittelevät itsensä ja luovat rajat itsensä ja toisten välille. Smoliczin (1992) mukaan kieltä voidaan pitää niin kutsuttuna ydinarvona uskonnon ja perhesiteiden tavoin. Ydinarvon arvostus tulee esiin, jos sitä pitää puolustaa ulkoista painetta vastaan. Toisen polven maahanmuuttajat kasvavat yleensä vähintään kahteen kieleen ja kulttuuriin. He voivat kokea kuuluvansa luontevasti useampaan eri kieliryhmään. (Straszer 2010, 196–201.)

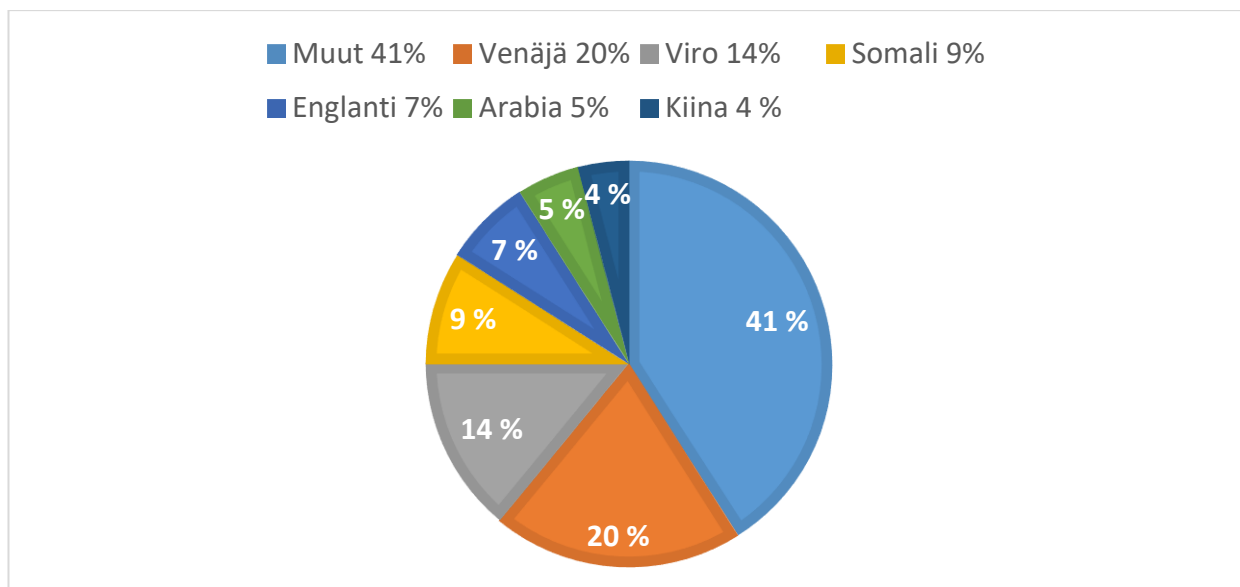
Maahanmuuttajaväestön määrää voidaan tarkastella ja tilastoida monella eri tavalla. Tilastoissa vieraskielisyys on yksi tapa tarkastella asiaa. Muita tapoja ovat tilastointi kansalaisuuden tai syntyperän perusteella. Vieraskielisyydellä tarkoitetaan muita kuin niin kutsuttuja kotimaisia kieliä, saamen, suomen tai ruotsin kieliä. Lapsen äidinkieli rekisteröidään samalla, kun vanhemmat ilmoittavat lapsen nimen viranomaisrekisteriin. (Helsingin kaupunki 2015, 6.)

Tilastokeskuksen (2016) mukaan Suomessa asui vuoden 2015 lopussa vakituisesti lähes 330 000 vieraskielistä, mikä oli kuusi prosenttia koko väestöstä. Vuo-

den 2014 tilaston mukaan maanosittain tarkasteltuna kaikista ulkomaalaistaustaisista 59 prosenttia oli taustaltaan eurooppalaisia. Aasialaistaustaisia oli 24 prosenttia ja afrikkalaistaustaisia 12 prosenttia. Vieraskielisten määrä ylitti ruotsinkielisten määrän ensimmäisen kerran maaliskuussa 2014 (Tilastokeskus 2014). Koko maassa suurimmat vieraskielisten ryhmät ovat äidinkieleltään venäjää puhuvat, yli 72 000, viroa puhuvat, noin 48 000, ja somalia puhuvat, lähes 18 000 ihmistä. Vieraskielisten osuus väestöstä on suurinta Uudellamaalla, 11,3 prosenttia ja pienintä Etelä-Pohjanmaalla, 2,0 prosenttia. (Tilastokeskus 2016.)

Pääkaupunkiseudulla asui vuoden 2015 alussa yhteensä noin 150 000 vieraskielistä, mikä on noin puolet koko maan vieraskielisestä väestöstä. Helsingissä asui reilut 83 000 vieraskielistä henkilöä ja heidän osuutensa väestöstä oli 13,5 prosenttia. Espoossa vieraskielisiä asui 35 000 eli 13,3 prosenttia väestöstä ja Vantaalla 30 000, mikä oli 14,4 prosenttia väestöstä. Pääkaupunkiseudun tilastoon lasketaan myös Kauniainen, jossa on noin 500 vieraskielistä. (Helsingin kaupunki 2015, 3–6, 9; Helsingin kaupunki 2016, 12.)

Helsingissä suurimmat kielelliset vähemmistöryhmät puhuivat äidinkielenään vuonna 2015 venäjää, viroa, somalia, englantia, arabiaa tai kiinaa. (Kuvio 2.) Espoossa ja Vantaalla suurimmat vieraskieliset kieliryhmät ovat samoja kuin Helsingissä. Poikkeuksena Vantaalla on albanian kieli, joka on siellä neljänneksi suurin vähemmistökieli viron, venäjän ja somalin jälkeen. (Vantaan kaupunki 2015, 17.)

KUVIO 2. Vieraskieliset äidinkielen mukaan Helsingissä 2015 (Helsingin kaupunki 2016,12)

Vuonna 2015 Helsingissä asui 11 prosenttia koko Suomen väestöstä, mutta 27 prosenttia koko maan vieraskielisestä väestöstä. Pääkaupunkiseudun vieraskielisen väestön määrän ennustetaan kasvavan noin 360 000 henkilöön vuoteen 2030 mennessä, mikä olisi 20,8 prosenttia asukkaista. Prosenttiosuudet ennusteen mukaan olisivat: Helsinki 23,1, Espoo 26,1, Vantaa 28,4 ja Kauniainen 8,3 prosenttia väestöstä. (Helsingin kaupunki 2016, 12.)

4.3 Vieraskielinen seurakuntatyö pääkaupunkiseudulla

Opinnäytetyön tutkimusympäristönä ja tarkastelun kohteena on pääkaupunkiseudun vieraskielinen seurakuntatyö, joka toteutuu Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla. Tässä opinnäytetyössä vieraskielisellä seurakuntatyöllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään pääkaupunkiseudulla muulla kuin suomen, ruotsin tai saamen kielellä, ja jota toteuttamaan on palkattu yksi tai useampi päätoiminen työntekijä. Työtä koordinoi kolmen seurakuntayhtymän yhteistyöelin nimeltään pääkaupunkiseudun vieraskielisen työn neuvottelukunta. Nämä kriteerit täyttävää vieraskielistä työtä tehdään viidellä kielellä: arabiaksi, kiinaksi, englanniksi, viroksi ja ve-

näjäksi. Arabian-, englannin- ja kiinankielinen seurakuntatyö on kolmen seurakuntayhtymän taholta yhteisesti järjestettyä. Venäjän- ja vironkielinen työ on ainoastaan Helsingin seurakuntayhtymän rahoittamaa, mutta myös ne ovat mukana työn neuvottelukunnan kokonaiskoordinaatiossa.

Säännöllistä, joskin pienimuotoisempaa seurakunnallista toimintaa on myös muilla kielillä, muun muassa unkariksi ja urduksi. Tässä määritellyn vieraskielisen työn lisäksi monet seurakunnat ja työntekijät käyttävät eri vieraita kieliä toiminnassaan.

4.3.1 Viiden vieraskielisen seurakuntayhteisön historiaa

Kiinankielinen seurakuntatyö alkoi Suomen Lähetysseuran ja hiippakunnan tukeamana 1980-luvulla. Työtä tehtiin yhdessä helluntailaisten kanssa ja kiinankieliset kokoontuivat vuoroviikon Lähetysseuran kirkossa ja Saalem-seurakunnassa. Vuosiksi 2000–2003 työhön palkattiin Amerikan kiinalainen baptistipastori ja työn toimipiste sijoitettiin Kansainvälisen seurakunnan koordinoimaan Kristilliseen keskuksen Ruoholahteen. Kristillinen keskus oli Helsingin seurakuntayhtymän tila, joka oli annettu Kansainvälisen seurakunnan toimitilaksi. Vuonna 2004 pastori palkattiin ensimmäinen kirkon luterilainen pappi Paulos Huang, joka on myös nykyään seurakunnan paimen. Muutaman vuoden Huangin sijaisena toimi pastori Nancy Wang-Hedström. Vuonna 2006 työ siirtyi Kallion seurakunnan alaisuuteen, missä se toimii edelleen. (Huang 2016, Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 14.)

Arabiankielisen seurakuntatyön juuret ovat myös Suomen Lähetysseurassa ja se on lähetystyöntekijöiden aloittamaa toimintaa. Leinosen (2004) mukaan Suomeen alkoi 1990-luvun alussa tulla turvapaikanhakijoita arabiankielisiltä kriisialueilta kuten Palestiinasta ja Irakista. Heitä kohdattiin vastaanottokeskuksissa ja heille haluttiin tarjota paikka yhdessäoloon ja kristityille mahdollisuus jumalanpalvelukseen. Ensimmäinen arabiankielinen jumalanpalvelus pidettiin Lähetyskir-

kossa vuonna 1991. Messun piti Palestiinasta kotoisin oleva Lahden seurakuntien pappi Johnny Sabah. Jumalanpalveluksia pidettiin kerran kuussa ja sen rinnalle syntyi raamattupiiri ja suomenkielen kerhotoimintaa. (Rakemaa 2016, 18.)

Työhön palkattiin kokopäiväinen pappi vuonna 2001 kolmen pääkaupunkiseudun seurakuntayhtymän, Suomen Lähetysseuran ja Kansainvälisen seurakunnan välisten neuvotteluiden tuloksena. Työ oli Suomen Lähetysseuran ja kansainvälisen seurakunnan koordinoimaa vuoteen 2006 asti. (Koistinen 2004, 5.) Sitten työ siirtyi kokonaan pääkaupunkiseudun kolmen seurakuntayhtymän alaisuuteen ja toiminta Herttoniemen seurakunnan yhteyteen (Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 14). Työssä on toiminut vuoron perään viisi pappia, joista neljällä on ollut arabia myös äidinkielenään.

Vironkielinen seurakuntatyö on aina ollut sidoksissa Itämeren alueen poliittisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Luterilaisen vironkielisen seurakuntatyön ensimmäiset juuret ulottuvat jopa vuosiin 1854–1856, jolloin Krimin sodan aikana Helsingissä toimi Virolais-Lätiläinen sotaseurakunta. Seurakunta ja papin virka lakautettiin vuonna 1896. Vuosina 1911–1920 Helsingissä toimi vironkielinen Pyhän Paavalin seurakunta, jossa oli parhaimmillaan jäseniä yli 700. Seurakunta oli lähes varaton ja joutui muuttamaan usein ja se piti jumalanpalveluksiaan muun muassa Nikolain kirkon sivukappelissa ja NMKY:n tiloissa Vuorikadulla. Seurakunnan papin kuoltua Venäjällä toiminta hiipui ja suurin osa jäsenistä siirtyi Sörnäisten suomalaiseen seurakuntaan. (Saard 2010, 37–50, 62.)

Nykyisen vironkielisen seurakuntatyön aloitukselle merkkipaaluna voidaan pitää vuotta 1990, jolloin Alppilan kirkossa alettiin pitää messuja kerran kuukaudessa. Neuvostoliiton hajottua vironkielisten muutto Suomeen vilkastui ja tarve omakielisille työlle kasvoi. Messua toimittamaan tuli kerran kuussa Viron kirkon työntekijä tai teologian opiskelija. Vuonna 1998 Helsingin seurakuntayhtymä otti vastuulleen työn tukemisen ja messuyhteistyö jatkui Viron kirkon pappien toimittamina. (Salumäe 2010, 110–111; Huima 2010, 132.) Vuonna 2005 Viron kirkon ja Helsingin seurakuntayhtymän yhteistyön tuloksena työhön palkattiin osa-aikainen Viron kirkon diakoni Tuuli Raamat. Diakonin toimi muutettiin kokoaikaiseksi

toimikaudeksi 2008–2010. Työ laajentui nopeasti monipuoliseksi seurakuntatyöksi sekä vapaaehtoisten että palkkiotoimisten työntekijöiden työn tuella ja verkostoitumisen kautta. Työntekijä vieraili myös useissa Suomen seurakunnissa, joissa oltiin kiinnostuneita aloittamaan vironkielistä työtä. (Raamat 2010, 153–163). Diakonian virkaa jatkettiin määräaikaisena ja vuonna 2014 se muutettiin määräaikaiseksi papin viraksi. Työ toimii Kallion seurakunnan yhteydessä.

Vuonna 2000 käynnistyi Helsingin seurakuntayhtymän toimesta venäjänkielinen seurakuntatyö projektiluontoisena, työ kohdistui alkuvaiheessa erityisesti nuoriin ja se sijoitettiin Mellunkylän seurakuntaan. Muutaman vuoden työtä koordinoitiin seurakuntayhtymästä käsin. Myöhemmin työ sai toimitilat Ruoholahdessa ja ensimmäiset messut pidettiin kuukausittain Johanneksen kirkossa. Myöhemmin työhön palkattiin toinen pappi ja avustaja. Työ siirrettiin vuonna 2006 Mellunkylän seurakuntaan, jonka nimi vaihtui Mikaelin seurakunnaksi, josta käsin työtä tehtiin pääasiassa Helsingin alueella. Työ on laajentunut vuosien varrella niin, että se kattaa eri ikäryhmät ja siinä on panostettu erityisesti vapaaehtoisten kouluttamiseen ja tukemiseen sekä perhetyöhön. (Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 14.) Työssä on tuotettu myös paljon hengellistä materiaalia venäjän kielellä. Syksyllä 2016 työn kotipesäseurakunnaksi tuli Matteus församling, jonka toimitilat ovat Itä-keskuksessa Matteuksen kirkolla.

Helsingin, Espoon ja Vantaan seurakuntayhtymät perustivat englanninkielisen seurakuntatyön papin viran 2012 vastaamaan niiden maahanmuuttajien hengellisiin tarpeisiin, joiden äidinkielenä tai muuna käyttökielenä on englanti. Tehtävä on luonteeltaan koordinoiva ja konsultoiva. Sen tuella autetaan seurakuntia aloittamaan ja vahvistamaan omaa englanninkielistä työtään. Työ on määräaikainen vuosille 2012–2017 ja sitä hoitaa pastori Hans Krause. Työn kotipesäyhteisönä on Espoon seurakuntayhtymä. (Yhteistyösopimus englanninkielisestä seurakuntatyöstä 2014.) Englanninkielistä seurakuntatyötä ovat pääkaupunkiseudulla pitkään tehneet Suomen Anglikaaninen kirkko ja Kansainvälinen seurakunta (IEC), joka toimii yhdistyspohjalta. Molempien yhteisöjen kanssa on tehty yhteistyötä ja annettu tukea, muun muassa toimitiloja ja taloudellista tukea. Niitä on tuettu erityisesti Helsingin ja Espoon seurakuntayhtymien, Kirkkohallituksen ja muutamien paikallisten seurakuntien toimesta.

4.3.2 Vieraskielisen työn teologiset lähtökohdat, tavoitteet ja organisointi

Työ on lähtökohdiltaan ja luonteeltaan luterilaista ja siinä noudatetaan kirkkolakia ja -järjestystä. Tehtävä on julistaa ja välittää evankeliumia sanan ja sakramenttien kautta. Sielunhoito, lähetys, diakonia ja kristillinen kasvatus ovat osa työtä. Työtä tehdään ekumeenisessa hengessä palvellen eri lähtökohdista tulevia ihmisiä vieraanvaraisesti ja kunnioittaen. Uskonnonvapaus ymmärretään positiivisesti. Työn luonteeseen kuuluu muun muassa dialogisuus ja aktiivinen pyrkimys yhteistyöhön eri uskonyhteisöjen kanssa sekä kristittyjen keskinäisen yhteyden vaaliminen. (Pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunta 2014, 4.)

Työn tavoitteena on toteuttaa kirkon tehtävää pääkaupunkiseudulla asuvan vieraskielisen väestön parissa heidän äidinkielellään tai omimmalla kielellään. Tavoitteen on, että kirkko voisi olla monikulttuurinen ja monikielinen jumalanpalvelusyhteisö. Pitkän tähtäimen tavoitteena on, että maahanmuuttajat kotoutuisivat paikallisseurakunnan kaikkeen toimintaan ja että seurakuntalaiset avartuisivat kulttuurienväliselle kohtaamiselle toistensa kanssa. Tämä on prosessi, joka haastaa molempia osapuolia. (Pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunta 2014, 3.)

Pääkaupunkiseudun seurakuntayhtymät ovat perustaneet vuonna 2012 pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan ja allekirjoittaneet yhteistyösopimuksen. Neuvottelukunnan tehtävänä on linjata, koordinoida ja arvioida yhteisen sopimuksen piirissä tapahtuvaa vieraskielistä seurakuntatyötä ja vaikuttaa sitä koskeviin hallinnollisiin päätöksiin. Neuvottelukunnan jäseniä ovat Espoon, Helsingin ja Vantaan yhteistä seurakuntatyötä johtavat viranhaltijat sekä yhteisen kirkkoneuvoston jäsen kustakin. Lisäksi jäseneksi on pyydetty kirkkohallituksen edustaja. (Yhteistyön puitesopimus vieraskielisestä seurakuntatyöstä 2012.)

Vieraskielisen seurakuntatyön operatiivisen toiminnan ohjaamista varten on myös vuonna 2012 perustettu vieraskielisen seurakuntatyön ohjausryhmä. Sen muodostavat Espoon, Helsingin ja Vantaan monikulttuurisuus- ja kansainvälisen

työn sihteerit, yksi kustakin yhtymästä. Ohjausryhmän tehtävänä on tehdä aloitteita ja valmistella neuvottelukunnalle vieraskielisen työn asioita ja toteuttaa neuvottelukunnan linjauksia työn sujumiseksi ja kehittämiseksi. (Yhteistyön puitesopimus vieraskielisestä seurakuntatyöstä 2012.) Ohjausryhmä kutsuu vieraskielisen työn työntekijät yhteiseen neuvotteluun neljästi vuodessa. Näiden tapaamisten tarkoitus on tarjota foorumi työn kehittämiseen ja arviointiin kollegiaalisesti

Jokainen vieraskielisen seurakuntatyön yksikkö on sijoitettu osaksi joko paikallisseurakuntaa tai seurakuntayhtymää, mutta työntekijöiden virat ovat seurakuntayhtymien virkoja. Muiden kieliryhmien paitsi englanninkielisen työn papin esimiehinä toimii paikallisseurakunnan kirkkoherra. Englanninkielisen työn papin esimies on monikulttuurisen työn sihteeri Espoossa. Taulukossa 1 on esitetty vieraskielisen työn organisaation rakenne.

TAULUKKO 1. Vieraskielisen seurakuntatyön työntekijäresurssit ja työn organisaatio vuonna 2016

Kieli	Pappi	Diakoniatyö	Avustaja	Palkkio-toiminen	Kotipesä	Esimies	Rahoittaja
arabia	1				Herttoniemen srk	kirkkoherra	Helsinki Vantaa
englanti	1 määräaikainen				Espoon srk-yhtymä	monikulttuurisen työn sihteeri	Espoo Helsinki Kauniainen Vantaa
kiina	1	1 projekti-virka			Kallion srk	kirkkoherra	Espoo Helsinki
viro	1 määräaikainen			10 palkkio-toimista	Kallion srk	kirkkoherra	Helsinki
venäjä	2		1 vakituinen	kanttori	Matteus församling	kirkkoherra	Helsinki

Vieraskielisen työn virkoja tai toimia on yhteensä kahdeksan, joista pappeja on kuusi, diakoniatyöntekijöitä ja avustajia yksi. Lisäksi työssä on mukana palkkio-toimisia työntekijöitä muun muassa hoitamassa kanttorin, kerhonohjaajan tai tiedottajan tehtäviä. Keväällä, kun tein työntekijöiden haastattelut, työntekijöitä oli vielä yhdeksän, mutta yhden määräaikainen tehtävä loppui kesällä 2016.

Vieraskielisiä jäseniä pääkaupunkiseudun kaikissa seurakunnissa oli elokuussa 2016 yhteensä noin 5500. Suurimman ryhmän vieraskielisistä jäsenistä muodostavat venäjänkieliset ja pienimmän arabiankieliset. Viittä tässä opinnäytetyössä tutkittavaa kieliryhmää edustavien jäsenten määrä oli yhteensä hieman yli 4000. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Vieraskielisten jäsenten määrä Espoon, Helsingin ja Vantaan seurakunnissa elokuussa 2016

Kielet	ESPOO	HELSINKI	VANTAA	Yhteensä
1.arabia	2	16	6	24
2.englanti	266	435	109	810
3.kiina	135	143	29	307
4.viro	228	563	247	1038
5.venäjä	261	1197	384	1842
kielet 1–5 yhteensä	892	2354	775	4021
muut vieraskieliset	480	761	295	1536
kaikki vieraskieliset	1372	3115	1070	5557

Vieraskielinen seurakuntatyö on lähtökohtaisesti paikallisesti organisoitua ja resursoitua. Kirkkohallituksen tasolta toimintaa tuetaan järjestämällä temaattista koulutusta ja tukea verkostoitumiseen henkilöstölle sekä tuottamalla materiaalia eri kielillä. Kokonaiskirkon tasolla valmistellaan työlle yhteisiä linjauksia.

4.3.3 Vieraskielisen seurakuntatyön toiminta

Vieraskielisen seurakuntatyön nykyistä toimintaa kuvataan tässä pääasiassa vuoden 2015 vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomuksen pohjalta.

Arabiankieliseen seurakuntayhteisöön osallistuvat tulevat Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan maista ja he puhuvat äidinkielenään tai toisena kielenään arabiaa. Osallistujat ovat pääasiassa kristittyjä ja heidän taustansa on muista kuin luterilaisista kirkkokunnista, joten työ on luonteeltaan varsin ekumeenista. Vuoden 2015 toimintaan osallistui säännöllisesti 186 henkilöä. Jumalanpalveluksia pidettiin Herttoniemessä ja Asolassa Vantaalla sekä Espoossa Perkkaan kappelissa. Työn yhteyteen on muodostunut arabiaa puhuvien armenialaisten ryhmä, joka haluaa liittyä kirkon työyhteyteen. Toisaalta osa aktiiveista seurakuntalaisista on perustanut ryhmän katolisen Pyhän Marian seurakunnan yhteyteen. Vuoden aikana pastoria ovat työllistäneet paljon vastaanottokeskuksissa olevat turvapaikanhakijat. Useita kymmeniä muslimeja on kertonut kiinnostuksesta kristinuskoa kohtaan. Heille on järjestetty opetusta ja kaksi henkilöä liittyi kirkkoon vuonna 2015. Työn piirissä on ollut paljon tarvetta diakoniatyölle. (Vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomus 2015.)

Englanninkielisessä seurakuntatyössä tavoitteena on muodostaa yhteisöjä, jotka palvelevat kristittyjen kotoutumista paikallisseurakuntaan ja yhteiskuntaan. Osallistujat ovat monikulttuurinen joukko, joita yhdistää englannin kieli. Viikoittaista toimintaa ovat kotiryhmät ja raamattupiirit, sekä messut Helsingissä Matteuksen kirkossa ja Espoossa Tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntatalolla. Englanninkielisiä tai kaksikielisiä messuja oli vuonna 2015 yhteensä 90 ja niihin osallistui yhteensä noin 5000 kävijää. Kaksikielisiä messuja järjestetään paikallisseurakuntien kanssa Olarissa ja Tapiolassa. Messutoimintaa on suunniteltu laajennettavan myös Vantaalle, missä yhteistyössä järjestettiin rippikoulu. Työntekijän työhön on tullut enenevässä määrin myös turvapaikanhakijoiden kohtaamiseen liittyviä työtehtäviä ja kriisityötä muidenkin maahanmuuttajien parissa. Yhteistyötä tehdään oppilaitostyön ja eri etnisten seurakuntien kanssa. Paikallisseurakuntien työtä on tuettu konsultoinneilla, suunnitteluavulla ja koulutuksilla lisäksi on tehty toimituksia. Työntekijä on ollut mukana tuottamassa uutta Hymnet.fi-laulukokoelmaa työn tueksi. (Vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomus 2015.)

Kiinankielisessä seurakuntatyössä tavoitetaan ihmisiä, joille kristinuskko on täysin vierasta ja sille onkin ominaista lähetystyön luonne. Seurakunta koostuu lähinnä

kiinankielisistä nuorista aikuista ja perheistä. Seurakunnassa on paljon viikkotoimintaa ja messu joka sunnuntai. Eri tilaisuuksiin osallistuneita oli kirjattu yli 10 000 vuoden 2015 aikana. Eniten oli ollut kävijöitä messussa, agape-aterialla ja kirkkoteellä. Rippikoulun kävi 40 henkilöä ja kirkkoon liittyi 29. Vapaaehtois-koulutuksen eri ryhmätoimintojen vetäjiksi sai 30 henkilöä. Seurakuntatyötä joh-taa ja kehittää pastorin kanssa johtoryhmä. Toimintaa on pääasiassa Alppilan kirkolla, mutta toimintaa on myös Vantaalla ja Espoossa. Työssä on korostettu yhteyksien vahvistamista myös muihin kieliryhmiin ja maahanmuuttajiin. Diako-niatyötä tehdään aktiivisesti. Siitä vastuuta kantavat projektityöntekijä ja vapaa-ehtoiset. (Vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomus 2015.)

Vironkielisen seurakuntatyön kotikirkko on myös Alppilan kirkko, jossa on eri ikä-sille suunnattua monipuolista viikkotoimintaa ja messu kerran kuukaudessa. Vuonna 2015 juhlittiin työn 25-vuotista taivalta. Vuonna 2014 tilastojen mukaan eri tilaisuuksiin osallistui noin 3500 kävijää. Työn resurssina on vapaaehtoisia ja palkkiotoimisia työntekijöitä, muun muassa kanttori ja tiedottaja sekä kerhonoh-jaajia. Työssä painotetaan seurakuntalaisen työn omistajuutta, toiminnasta tie-dottamisen merkitystä, hengellistä elämää ja kotoutumista tukevaa toimintaa sekä monikulttuurisen messuyhteistyön kehittämistä Alppilassa. (Vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomus 2015.) Seurakuntatyötä toteu-tetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa ja sillä on tiiviit suhteet Viron luterilaiseen kirkkoon.

Venäjänkielisen työn toiminta on toteutettu pääsääntöisesti Helsingissä Kontu-lassa Mikaelinkirkolla, Mellunkylän seurakuntakodilla ja Ruoholahdessa sijaitse-vassa toimitilassa. Työssä on vakiintunutta viikkotoimintaa eri-ikäisille ja per-heille: messut, rippikouluja, raamattupiiri, leirejä, kerhoja ja juhlia. Työssä on pa-nostettu omakielisen hengellisen materiaalin tuottamiseen ja erityisesti nuorten toimintaan, heitä on aktivoitu myös vapaaehtoistyöhön. Toiminnassa tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista muun muassa tarjoamalla työharjoittelumahdol-lisuuksia. (Vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan vuosikertomus 2015.) Kuten edellä kerrottiin, venäjänkielisen työn toimipaikka ja toiminta siirtyi vuoden 2016 syksyllä Matteuksenkirkolle.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa tekijöitä, jotka vaikuttavat maahanmuuttajataustaisen henkilön päätökseen liittyä evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi. Tutkimuksella kerättiin myös tietoa vieraskielisen työn hyvistä käytännöistä, joiden koetaan edistävän kirkkoon liittymistä. Tietoa kerättiin pääkaupunkiseudulla vieraskielisen seurakuntatyön piirissä toimivilta työntekijöiltä ja seurakuntalaisilta, joilla oli asiasta tietoa ja kokemusta oman työn tai seurakuntalaisuuden kautta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälainen on maahanmuuttajan polku kirkkoon? Mitkä asiat ja kokemukset vaikuttavat päätökseen liittyä evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi?
2. Mitkä ovat vieraskielisen työn hyvät käytännöt, jotka jo nyt tukevat uusien ihmisten liittymistä kirkkoon? Mitkä seikat hidastavat tai estävät jäseneksi tulemistä?
3. Miten vieraskielistä työtä tulee kehittää, jotta se tukisi kirkkoon liittymistä nykyistä paremmin?

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jota pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön ohjausryhmä, vieraskielisen työn työntekijät ja muut vastuunkantajat voivat hyödyntää ja käyttää vieraskielisen seurakuntatyön kehittämisessä. Toteutuneet tavoitteet tarjoavat tietoa ja välineitä tehdä vieraskielistä työtä nykyistä tietoisemmin ja tavoitteellisemmin jäsenhankinnan näkökulmasta.

5.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus valikoitui tutkimusmenetelmäksi ensisijaisesti käytännön syistä. Tutkimuksen kohteena ovat viiden eri seurakuntayhteisön jäsenet ja työntekijät. Jokainen yhteisö

toimii eri kielellä. Tästä syystä määrällisen tutkimuksen toteuttaminen olisi vaatinut huomattavan määrän ulkopuolista tukea ja henkilöresursseja, jotta aineisto olisi voitu kerätä ja kääntää suomen kielelle sekä analysoida luotettavasti. Tämän asian organisoimiseen ja toteuttamiseen eivät omat resurssini olisi riittäneet. Tutkittavan tematiikan aineiston tuottamiseen laadullisen tutkimuksen metodit olivat mielestäni tarkoituksenmukaiset.

Tutkimusmenetelmän valinnan taustalla oli myös tavoitteeni tuoda esiin erityisesti luterilaiseen kirkkoon liittyvien maahanmuuttajien oma ääni. Siihen laadullisen tutkimuksen menetelmät ovat hyvin sovellettavia menetelmiä (Hakala 2010, 21). Tätä tavoitetta tuki laadullisen menetelmän luonne, joka mahdollistaa ihmisten todellisten kokemusten ja elämän kuvaamisen sekä kohteen tutkimisen kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 164). Halusin laajentaa ja syventää käsitystäni tutkittavasta teemasta, mihin laadullisen tutkimuksen metodit antavat hyvän mahdollisuuden (Kananen 2010, 41; Tuomi & Sarajärvi 2013, 85). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole pyrkimys yleistykseen, kuten on tilastollisilla tutkimusmenetelmillä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85). Tutkimuksen aloitin suositusten mukaisesti tutkimusongelman määrittämisellä ja laatimalla tutkimuskysymykset (Kananen 2010, 36–37).

Laadulliselle tutkimukselle on luonteenomaista, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti jostakin suuremmasta joukosta (Hirsjärvi ym. 2012, 164; Tuomi & Sarajärvi 2013, 85). Näin varmistetaan se, että valittu kohdejoukko tuntee riittävästi aiheetta tai ilmiötä, jota halutaan tutkia (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85). Tässä opinnäytetyössä kohdejoukko on rajattu niihin henkilöihin, jotka tekevät työkseen vieraskielistä seurakuntatyötä tai ovat kirkon jäseniä.

5.3 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelut

Valitsin aineiston keruumenetelmäksi teemahaastattelut, koska uskoin, että niiden avulla saan tutkimuskysymyksiin varmemmin vastaukset kuin esimerkiksi täysin avoimilla haastatteluilla. Teemahaastattelussa edetään tutkimuksen kan-

nalta oleellisten teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Tutkimusmetodin valintaan vaikutti myös se, että olen työssäni tottunut haastattelemaan ihmisiä, jotka tulevat eri kulttuuri- ja kielitaustoista.

Tutkimusmenetelmää voidaan luonnehtia menettelytavaksi, jota ohjaavat sovitut säännöt. Valitun metodin avulla tieteellisellä tutkimuksella tavoitellaan ja etsitään tietoa ja pyritään ratkaisemaan käytännön ongelma. Tässä tutkimuksessa käytettiin laadullisen tutkimuksen keskeisiä tiedonkeruumenetelmiä eli erilaisia dokumentteja ja teemahaastatteluja (Kananen 2010, 48). Metodologisesti teemahaastattelussa huomioidaan ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset. Teemahaastattelulla voidaan saada haastateltujen oma ääni kuuluviin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 74–75.)

Keräsin aineiston yhdeksällä yksilöhaastattelulla ja yhdellä ryhmähaastattelulla, johon osallistui viisi työntekijää. Ryhmähaastattelun etuna on, että sen avulla voidaan kerätä informaatioita nopeasti ja paljon sekä kustannustehokkaasti (Pötsönen & Välimaa 1998, 1–2, 6). Opinnäytetyöni haastattelukysymykset nousivat tutkimuskysymyksistä ja niiden laatimisessa hyödynsin muiden tutkimusten kysymysrunkoja. Kysymykset kävin läpi myös työelämän yhteistyötahon ja kollegani kanssa. Tutkimuskysymysten teemat seurakuntalaisille olivat: polku kirkon jäseneksi, työn hyvät käytännöt ja liittymistä jarruttavat tekijät sekä vieraskielisen työn kehittäminen. Työntekijöille suunnatussa ryhmähaastattelussa ja yksilöhaastattelussa haastattelurunko sisälsi seuraavat teemat: vieraskielisen työn merkitys ja asema, työn hyvät käytännöt, liittymistä jarruttavat tekijät ja työn kehittäminen. Molemmat haastattelurungot sisälsivät myös avoimen kysymyksen. Sen tarkoituksena oli antaa haastateltaville vielä vapaa mahdollisuus täydentää tai vahvistaa jo kertomaansa. Teemahaastatteluiden rungot ovat liitteinä (liitteet 1 ja 2).

Ryhmähaastattelussa ongelmia voi tuottaa sen tekninen toteuttaminen eli haastattelun nauhoittaminen riittävän laadukkaasti (Saaranen-Kauppien & Puusniekka 2006). Varmistaakseni haastattelun hyvän teknisen laadun ja tallentumisen luotettavasti käytin kaikissa haastatteluissa kahta tallentajaa. Äänitteiden tekninen laatu oli pääasiassa hyvä, mutta jossakin kohdin epäselvyyttä aiheutti eri ihmisten samanaikainen puhe.

Haastattelun ajankohdan sopiminen sujui työntekijöiden kanssa ilman ongelmia joulukuussa 2015, kun osallistuin heidän kokoukseensa. Ryhmään osallistui viisi henkilöä ja se koottiin suosituksen mukaan tutkimuksen tarkoituksen ja kohde-ryhmän mukaisesti. Sovittuun ryhmähaastatteluun eivät kaikki halukkaat kuitenkaan päässeet mukaan ja siksi tein vielä kaksi yksilöhaastattelua. Haastatellut työntekijät olivat iältään 27–57-vuotiaita, neljä miestä ja kolme naista. He olivat työskennelleen vieraskielisessä seurakuntatyössä 1–13 vuotta.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa keskustelin vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöiden kanssa siitä, miten löytäisin joka kieliryhmästä yhden tai kaksi seurakunnan jäsentä haastateltaviksi. Keväällä 2016 sain heidän kautta kaksi haastateltavaa. Loput viisi haastateltavaa löysin omien verkostojeni kautta ja vierailemalla vieraskielisen seurakuntatyön messuissa. Haastateltavista kaksi oli liittynyt kirkkoon venäjänkielisen, yksi vironkielisen, kiinankielisen, englanninkielisen ja arabiankielisen seurakuntatyön piirissä. Lisäksi yksi heistä oli liittynyt ensin englannin kielellä toimivan Suomen Anglikaanisen kirkon jäseneksi ja myöhemmin suomenkielisen työn kautta kirkon jäseneksi. Kun hän liittyi Anglikaanisen kirkon jäseneksi, kirkolla ei vielä ollut omaa englanninkielistä seurakuntatyötä Helsingissä.

Seurakuntalaiset olivat iältään 28–52-vuotiaita, neljä miestä ja kolme naista. Kirkon jäseniä he olivat olleet 1–18 vuotta. Viisi heistä oli työelämässä, yksi oli siirtynyt äskettäin työelämästä opiskelijaksi ja yksi oli kotiäitinä. Seurakuntalaisista yksi oli tullut Suomeen paluumuuttajastatuksella, muut työn perässä tai perhesi-teen kautta.

Aineisto kerättiin pääasiassa tammi–huhtikuun aikana 2016 (taulukko 3). Työntekijöiden haastattelut tehtiin seurakuntien tiloissa. Seurakuntalaisten haastattelupaikat vaihtelivat. Yksi haastattelu tehtiin seurakuntalaisen kotona, yksi kahvillassa, yksi Diakonia-ammattikorkeakoululla ja muut seurakuntien tiloissa. Tallensin kaikki haastattelut ja ne kestivät 34–103 minuuttia. Haastatteluaineistoa kertyi 117 konekirjoitettua sivua rivivälillä 1,5. Tutkimusaineisto säilytetään tallennelaitteissa, tietokoneella ja printattuna siihen asti, kun opinnäytetyö on hyväksytty. Sen jälkeen aineiston tallenteet poistetaan ja kopiot hävitetään.

TAULUKKO 3. Tutkimusaineiston keruun aikataulu

AJANKOHTA	AINEISTO
2015 elokuu	Työntekijäkokouksessa kerätty muistio, laajuus 1 A4
2016 Tammikuu	Työntekijöiden ryhmähaastattelu
Helmi-huhtikuu	Seurakuntalaisten yksilöhaastattelut 7 kpl
Maaliskuu	Työntekijöiden yksilöhaastattelut 2 kpl

Työntekijöiden ryhmähaastattelussa oli yhden kysymyksen kohdalla työpajatyypistä työskentelyä virittämässä keskustelua ja tuottamassa materiaalia tutkimukseen. Siinä palattiin myös elokuussa kerättyyn aineistoon, joka liittyi tutkimuksen tematiikkaan. Aineisto oli kerätty vieraskielisen työn kokouksessa elokuussa 2015. Siinä oli koottuna kirkon käytäntöjä, jotka heidän mielestään edistävät tai jarruttavat ihmisten kirkkoon liittymistä. Vain osa haastatelluista työntekijöistä oli osallistunut syksyn kokoukseen. Elokuussa kerätty aineisto on osa opinnäytetyöni tutkimusaineistoa.

Kaikilla seurakuntalaisilla ja kaikilla paitsi yhdellä työntekijällä oli maahanmuuttajatausta. Ryhmähaastattelussa käytettiin kolmea kieltä (suomi, englanti ja venäjä). Ryhmähaastattelussa venäjän kielen tulkkina toimi yksi vieraskielisen työn työntekijä. Yksilöhaastatteluista kaksi tehtiin englanniksi ja yhdessä käytettiin venäjää ja suomea. Venäjän kielen tulkkina oli haastateltavan valitsema henkilö, joka ei ollut ammattitulkki. Tehtävä osoittautui hänelle melko haasteelliseksi. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tilannetta paransi kuitenkin se, että haastateltava ymmärsi suomea jonkin verran ja toisinaan tarkensi tulkkausta itse. Haastateltaville tarjottiin myös ammattitulkin käyttömahdollisuutta, mutta sitä ei kukaan halunnut.

5.4 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimusaineiston analysoin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysia tehdään koko tutkimusprosessin ajan. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta ymmärrettävä teoreettinen kokonaisuus (Karvinen 2016; Tuomi 2007, 129.) Analyysin tavoitteena on saattaa aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman, että sen sisältämä informaatio katoaa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108). Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä tai harkittuja, vaan ne valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. (Saaranen-Kauppien & Puusniekka 2006; Tuomi 2007, 130.) Sisällönanalyysiä voidaan kuvata kolmivaiheiseksi prosessiksi, jonka osat ovat aineiston kuvaus, luokittelu ja synteesi. Näiden avulla ja tuloksena syntyvät tutkimuksen uudet löydöt ja johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108.)

Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla eli kirjoittamalla haastattelut. Kolmen haastattelun litteroinnissa käytin avustajaa ajan säästämiseksi, vaikka joidenkin tutkimusoppaiden mukaan tämä työvaihe olisi analyysiprosessin kannalta hyvä olla tutkijan itsensä tekemä (Holloway & Wheeler 2002, 236). Litteroinnin yhteydessä täydensin haastattelutilanteessa tekemiäni muistiinpanoja. Samalla arvioin aineiston riittävyttä ja tarvetta tehdä lisähaastatteluja, mitä ei ilmennyt. Litterointi tehtiin sanatarkasti ja koko aineistosta, mutta siitä jätettiin pois ne haastattelun kohdat, jotka eivät suoraan liittyneet tutkimustehtävään. (Hirsjärvi ym. 2012, 22.) Pienimuotoista aineiston esianalyysia tapahtui työntekijöiden ryhmähaastattelussa. Yhden kysymyksen kohdalla osallistujat kirjasivat asioita tarralapuille. Laput kerättiin ja niitä ryhmiteltiin yhdessä eri teemojen mukaan. Tarralaput koodasin niiden kirjoittajan mukaan, jolloin pystyin myöhemmin liittämään ne oikeaan henkilöön.

Litteroinnin jälkeen luin haastattelut läpi useaan kertaan saadakseni kokonaiskäsityksen aineistosta. Sen jälkeen alleviivasin haastatteluista eri värein eri teemoihin liittyviä ilmaisuja. Teemojen aiheet noudattelivat pitkälti teemahaastattelurunkoa. Se onkin tyypillinen ilmiö teemoittelussa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173).

Aineistoa oli runsaasti ja päätin keskittyä ensin analysoimaan erikseen seurakuntalaisten haastattelut siltä osin, kuin ne mielestäni kuvasivat kirkkoon liittymisen kokemuksia. Mielessäni oli tutkimuskysymys, joka koski maahanmuuttajan polkua kirkon jäsenyyteen. Aineiston jäsentelyn ja ryhmittelyn helpottamiseksi tein analyysitaulukon (liite 4). Kirjasin siihen eri indikaatioita, jotka liittyivät heidän elämänvaiheisiinsa ennen ja jälkeen Suomeen muuttoa. Indikaatiot nousivat heidän kertomuksistaan ja teemahaastattelurungosta. Ryhmittelyssä etsitään aineistosta yhteisiä ja erottavia piirteitä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 174). Ryhmittelyn analyysin perusteella muodostui kaksi keskenään erilaista kirkkoon liittyjätyyppiä ja heidän polkuaan kirkon jäsenyyteen.

Tämän jälkeen palasin koko aineiston pariin ja jatkoin sen analysointia soveltaen Miles & Hubermannin (1994) mallia aineiston käsittelyssä. Sen mukaan aineistosta muodostetaan prosessinomaisen luokittelun kautta kokoavat käsitteet ja tutkimuksen tulokset. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109.)

Listasin aikaisemmin eri tehosteväreillä haastatteluista merkitsemäni samaa teemaa käsittelevät asiat yhteen. Yhdistin listoihin myös ennen haastatteluja saadun kirjallisen ja tarralapuille ryhmähaastattelussa kerätyn aineiston. Jaoin näin aineistot teemoittain erillisiin word-tiedostoihin, joita tuli yhteensä 12. Kävin aineiston läpi tiedosto kerrallaan ja etsin niistä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, minkä perusteella sain aineiston jäsennellyksi uusiin temaattisiin ryhmiin. Teema kerrallaan tiivistin alkuperäiset ilmaisut eri luokkiin ja lopuksi muodostin niistä kokoavat käsitteet. Liitteessä 5 on esimerkki aineiston analysoinnista alkuperäisestä ilmaisusta kokoavan käsitteen muodostamiseen.

Kokoavia käsitteitä syntyi yhdeksän. Käsitteistä kolme liittyy seurakuntalaisten kirkon jäseneksi liittymiseen, neljä jäsenyyttä tukeviin hyviin käytäntöihin ja kaksi työn kehittämiseen.

Tulosten raportoinnissa käytän suoria lainauksia haastatteluista, jotta haastateltavien ajatukset tulevat paremmin esiin ja lukija saa laajemman kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Haastateltujen anonymiteetin suojelemiseksi olen koodannut lai-

naukset käyttäen symboleja. Jokainen haastateltu henkilö on saanut oman kirjaimen ja numeron. Seurakuntalaisten symbolit ovat: S1 – S7. Työntekijöiden symbolit ovat vastaavasti: T1 – T7. Analyysitaulukossa (liite 4) seurakuntalaiset on merkitty samoin koodein S1 – S7.

Lainaukset henkilöiltä seurakuntalainen S3 ja seurakuntalainen S5 ja osittain myös työntekijä T5 on käännetty englannista suomeksi kirjoittajan toimesta. Lainaukset henkilöiltä seurakuntalainen S2 sekä työntekijä T3 on käännetty venäjältä suomeksi haastattelutilanteessa toimineiden tulkkien välityksellä.

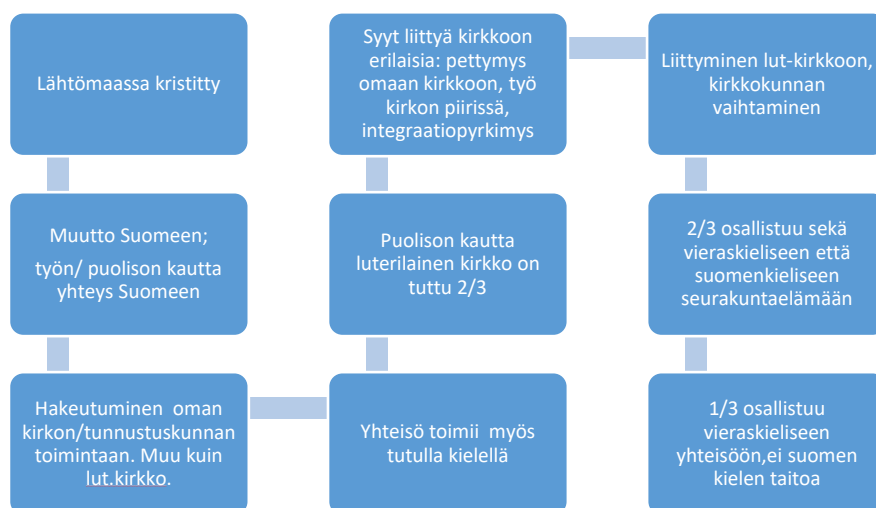
6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kirkkoon liittymiseen vaikuttavat tekijät

6.1.1 Kirkkoon liittymisen kaksi polkua

Maahanmuuttajien kertomien kokemusten ja asioiden pohjalta haastatteluista profiloitui kaksi keskenään erilaista kirkkoon liittyjätyyppiä ja heidän polkuaan kirkon jäseneksi. Seuraavaksi esittelen nämä kaksi liittyjätyyppiä ja millaiset asiat ja taustatekijät vaikuttivat heidän kirkkoon liittymispolkuihinsa.

Ensimmäisen kirkkoon liittyjätyypin nimesin *kotokristittyjen* ryhmäksi. Se muodostui kolmen haastattelun pohjalta. Kotokristityn nimi kuvaa sitä, että ryhmään kuuluvat ovat kotoutuneet kristillisyyteen, josta oli tullut osa heidän elämäntapaansa. Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) on kuvattu pelkistettynä kotokristittyjen polku kirkon jäseneksi.

KUVIO 2. Kotokristittyjen polku kirkon jäseneksi

Kotokristityille oli tyypillistä, että he kaikki olivat osallistuneet aktiivisesti kristillisen seurakunnan toimintaan ennen Suomeen muuttoa.

Englannissa, siellä olin anglikaanisen kirkon jäsen ja sen lisäksi olen reformoidun kirkon vanhempana. Ja siellä Oxfordissa kun asuin, niin mä kävin säännöllisesti keskiviikon messussa. (S6.)

Kotokristityistä jokainen oli kasvanut kristityssä perheessä ja myös kastettu entisessä kotimaassaan tai lähtömaassaan joko lapsena tai aikuisena. Jokaisella oli myös kristitty puoliso, suomalainen tai ulkomaalainen, joka asui myös Suomessa. Luterilaisuus oli kahdelle heistä jonkin verran tuttua kotimaassaan tai lähtömaassaan. Nämä taustatekijät näyttivät ohjaavan samansuuntaisesti heidän kiinnostustaan seurakunnalliseen toimintaan heidän muutettuaan Suomeen.

Siihen kirkkoon synnyttään, niin ku siihen uskoon. Koko suku on ortodokseja, ortodoksiseen kirkkoon kuuluu kaikki. Se on kreikkalais-ortodoksinen. (S7.)

Olen käynyt luterilaisessa, kirkossa Kaliforniassa mutta se oli vain vierailu, ei säännöllisesti. Oxfordissa oli saksankielinen seurakunta, joka kokoontui jossakin kirkossa ja se oli saksankielinen. Ja siellä mä olen käynyt vierailulla vain. (...) olin tiennyt, että on se olemassa ja kuka oli Martti Luther. Siis kun mulla on semmonen reformoitu kirkko tausta, sekin on pieni kirkko maailmassa. (S6.)

Olin ortodoksi mutta ekat vuodet koulussa pienenä olin Talitakumkoulussa, se on tavallaan luterilainen koulu, mikä saa avustusta luterilaisista maista. (S7.)

Tyypillistä kotokristityille oli se, että heti Suomeen muuton jälkeen he etsivät seurakunnan, jonka toimintaan voisivat osallistua. Jokainen heistä alkoi ensin käydä seurakunnassa tai kirkkokunnassa, johon olivat kuuluneet lähtömaassaan. Heidän kirkkokuntiaan olivat presbyteerinen, anglikaaninen (myös reformoitu) ja ortodoksinen kirkko, jotka siis kaikki löytyvät myös Helsingistä. Niissä toiminta tapahtui heille tutulla kielellä eli englanniksi. Jokaiselle englanti oli kuitenkin toinen kieli, ei siis äidinkieli. Yksi haastateltu kävi maahanmuuton alkuvaiheessa myös englanninkielisessä kansainvälisessä seurakunnassa.

Kahdella haastateltavalla oli heti Suomeen muuton jälkeen luontevasti kosketus myös kirkon suomenkieliseen toimintaan puolisoiden kautta, jotka olivat luterilaisia kirkon jäseniä. Mutta he eivät kuitenkaan kokeneet kirkkoa aluksi omakseen, kuten ei kolmaskaan haastateltu, mihin yksi syy oli kielikynnys.

En osaa suomea, olin niin kuin (...) mutta siellä saarnataan suomeksi. Kuinka minä ymmärtäisin mitä siellä puhutaan? (S5.)

Menin (anglikaaniseen), koska oli tuttu ja kieli oli tuttu, mutta se oli ensimmäinen askel (S6).

Kotokristityistä tuli kirkon jäseniä kuitenkin melko pian Suomeen muuttamisen jälkeen. Heidän kohdallaan kirkkoon liittyminen merkitsi aikaisemman kirkkokunnan vaihtamista toiseen. Tosin anglikaanisen kirkon ja Suomen luterilaisen kirkon välillä on niin kutsuttu Porvoon sopimus eli ne ovat samaa kirkkoperhettä. Kirkkokunnan vaihtamista toiseen helpotti liittyjien ekumeeninen ajattelutapa ja kokemus kirkkojen rinnakkainelosta aikaisemmissa kotimaissaan. Toisaalta käsitys kirkon jäsenyydestä ja tavasta liittyä jäseneksi on erilainen eri kirkoissa.

Oon semmonen ekumeenismielinen ihminen ja ehkä voisin sanoa, kun olen asunut neljässä maassa, että ekumeenisuus ei ole semmonen tuonpuolinen juttu. Se on siis arjessa. Ei ole huippukokous juttu, vaan mun elämä on semmoinen reitti, kun mä muutin kirkosta kirkkoon. Ehkä työn tai opiskelun takia muutin maasta maahan, mulla on semmoinen tilaisuus, jossa mä olen voinut tutustua muihin kirkkoihin, mutta sitten se tulee omaksi näin. (S6.)

Ensisijaiset syyt, jotka antoivat sysäyksen kotokristittyjen kirkkoon liittymispäätöksiin, olivat keskenään erilaisia. Yksi heistä aloitti työn kirkollisessa järjestössä, mikä edellytti kirkon jäsenyyttä. Toisella jäseneksi liittymisen syy oli pettymys omaan kirkkoon ja vahva tunne ja kokemus siitä, että luterilainen kirkko oli oikea paikka hänelle ja perheelleen. Siihen liittyi halu saada perheeseen syntynyt lapsi kastettua, mikä edellytti vanhemman liittymistä kirkkoon. Kolmannella oli päämäärätietoinen pyrkimys tulla täysivaltaiseksi Suomen kirkon jäseneksi heti, kun se oli mahdollista. Liittymistä hänen kohdallaan hidasti byrokratia, joka liittyi hänen diplomaattistatukseensa. Näiden syiden lisäksi ilmeni myös muita tekijöitä, jotka olivat yleisemminkin haastateltavien jäsenyyden taustalla. Niihin perehdytään luvussa 6.1.2. Tähän ryhmään kuului myös seurakuntalainen, joka vuosia

liittymisen jälkeen erosi kirkosta, mutta liittyi siihen myöhemmin uudelleen. Haastattelussa ei tullut esille eron ja uudelleen liittymisen syyt.

Voin selittää, että mä haluan olla täysivaltainen kirkon jäsen. Että mä halusin olla siis kun asun Suomessa, haluan olla myös ihan tyypillinen asukas. (...) metrossa voisi olla semmonen tunne, että mä kuulun tänne, mutta kirkossa on ihan intensiivinen tunne. Että tässä on muita ihmisiä ja mä oon porukassa. (S6)

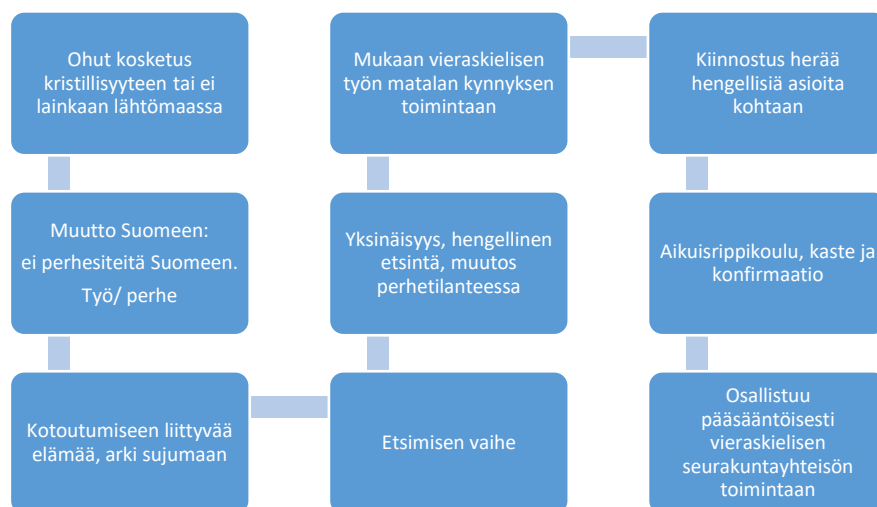
Tuli tarpeen liittyä kirkkoon silloin kun rupesin tota tekemään työtä Lähetysseurassa siellä Helsingissä. Silloin tuli se virallinen tilanne. Mun piti ennen sitä liittyä. (...) Sen jälkeen on käyty perheen kanssa, kaikki meidän lapset on kastettu kirkossa. (S7.)

Kotokristityille, joista kaksi on asunut Suomessa viisi vuotta tai pidempään, oli tullut enenevässä määrin luontevaksi osallistua myös suomenkieliseen toimintaan. Muutoksen taustalla on suomen kielen taidon kehittyminen, suomalaiset perhesiteet ja integraatiopyrkimys. Kuitenkin vieraskielinen yhteisö ja omakieliisyys ovat edelleen tärkeitä.

Mä käyn siellä, on ollu niin ku kaipuuta palata sinne ja osallistua äidinkielellä ja sitten on siellä ihmisiä tavattu, uusia kaverisuhteita. Nää kaikki asiat on tärkeitä, minkä takia mä käyn siellä (vieraskielisessä toiminnassa). (S7.)

Vaikka (suomen)kieli ei ihan suju aina. Mutta kun mä käyn messussa, mä käyn ehtoollisella. On semmonen paikka, kun mulla on semmonen fiilis, että mä oon kotona. (S6.)

Toisen kirkkoon liittyjien ryhmän nimesin neljän haastateltavan vastausten yhteisten piirteiden perusteella *etsijöiksi*. Etsijöiden ryhmään kuuluvien polku kirkkoon eroaa kotokristityistä siinä, että heillä ei ennen Suomeen muuttoaan ollut lainkaan tai oli vain melko ohut kokemus kristillisyydestä tai kristinuskosta. Yksi heistä tuli buddhalaisesta taustasta ja muille ortodoksisuus tai luterilaisuus oli hauras ikkuna kristillisyyteen lähinnä lapsuudessa ja isovanhempien kautta. Yhden heistä oli isoäiti kastattanut ortodoksikirkossa. Kuviossa 3 on kuvattu pelkistettynä etsijöiden polku kirkon jäseneksi.

KUVIO 3. Etsijöiden polku kirkon jäseneksi

Etsijöille oli tyypillistä, että heidän suhteensa kristinuskoon oli jäänyt etäiseksi tai sitä ei ollut syntynyt lainkaan eri syistä. Syitä olivat esimerkiksi entisen kotimaan kielteinen suhtautuminen kristinuskoon tai kristinuskon vähemmistöasema maassa. Etsijöille heräsi kiinnostus kristinuskoa kohtaan vasta aikuisiässä tai vasta silloin heillä oli ylipäättään mahdollisuus tutustua siihen paremmin. Neuvostoliiton hajottua kahdella oli muistikuvia amerikkalaistyyppisestä kristillisyydestä, mikä ei ollut heitä kuitenkaan kiinnostanut.

En ymmärtänyt kuka jumala on, ei yhtään tietoa. En uskonut, että ihminen olisi suurin tällä planeetalla, mutta en tiennyt kuka tämä supervoima on. (S3.)

Mummoni kuului kirkkoon, mutta sinä aikana ei ollut turvallista puhua siitä. Mummo lähti Suomesta, oli luterilainen, mutta ne oli kommunistiperhe. (S2.)

Kun olin siellä Venäjällä, niin kaikki alkoi mennä kirkkoon. Toi kirkko oli modernin mukainen, mut en tykännyt siitä, en halunnut mukaan. (S2.)

Etsijöillä ei ollut Suomeen muuttaessaan täällä perhesiteitä. Yksi heistä muutti jo lapsena Suomeen perheensä mukana. Muiden kohdalla muutto tapahtui aikuisena oman tai puolison työn perässä. Etsijöiden kiinnostus seurakunnan toimintaa ja jäsenyyttä kohtaan heräsi maahanmuuton jälkeen vähitellen. Kaksi haastateltavaa sanoitti tapahtunutta Jumalan johdatukseksi ja yksi ihmeeksi. Yhteyden syntyminen seurakuntaan liittyi elämäntilanteiden muutoksiin, muuhunkin kuin maahanmuuttoon, mutta myös siihen niveltäen. Syyt hakeutua kirkon toimintaan liittyivät yksinäisyyden kokemukseen, hengelliseen etsintään tai muutokseen perhetilanteessa. Yhdellä muutos perhetilanteessa linkittyi haluun saada lapsi kastettua kirkon jäseneksi, jotta hän pääsee koulussa luterilaiseen uskonnonopetukseen. Vanhempi halusi myös kirkollisen vihkimisen, nimenomaan luterilaisen. Toisin kuin kotokristityillä, heillä ei siis ollut suomalaista puolisoa tai muuta perhesidettä, mikä olisi voinut osaltaan tukea yhteyden syntymistä kirkkoon. Kutsu vieraskieliseen toimintaan tapahtui heidän kohdallaan muun sellaisen ihmisen kautta, joka oli jo ollut toiminnassa mukana ja tunsu sen hyvin.

Tärkein oli se, että kun lapsi menee kouluun, hän kuuluu luterilaiseen kirkkoon ja menee nii ku muitten mukana. Ei tarvii erityistä (...) ortodoksista opetusta. (S1.)

Siis kun tulin Suomeen, en ollut kirkossa, usean vuoden jälkeen tustuin Olgaan (työntekijä), tulin perheleirille ystävän kanssa. (S2.)

Etsijöiden ensimmäinen askel vieraskielisen seurakuntatyön piiriin tapahtui osallistumalla erilaisiin matalan kynnyksen toimintoihin kuten perheleiri, keskustelupiiri tai ruokapalvelutoiminta.

Näin yhden kiinalaisen kadulla ja kysyin häneltä, missä täällä kiinalaiset tapaavat toisiaan ja pitävät hauskaa. Hän sanoi kirkossa. Oho, kirkossa, mä hämmästyin ja ajattelin, että se ei ole paikka, mihin aion mennä. Mutta muutaman viikon päästä mä menin, mulla ei ollut työtä, oli niin tylsää olla vaan kotona. Menin tekemään ruokaa muiden kanssa. (S3.)

Toiminnassa mukana oleminen herätti ajan myötä etsijöiden kiinnostuksen myös hengellisiin asioihin ja halun tietää niistä lisää. Vieraskielisen seurakuntatyön yksi keskeinen toiminta on säännöllinen aikuisriippikoulu. Kaikille etsijöille rippikoulun käyminen olikin merkittävä askel kirkkoon liittymisen polulla. Heidät kastettiin ja

konfirmoitiin kirkon jäseneksi. Poikkeuksena tästä oli jo ortodoksikirkossa lapsena kastettu henkilö. Hän kävi kyllä rippikoulun. Kirkkoon liittymisen myötä kotokristittyjen tapaan hän vaihtoi myös kirkkokuntaa.

(...) mut jotenkin me vaan mentiin venäjänkieliselle, tuntui omalta. Tai sitten se sattui olemaan niin, että se venäjänkielinen rippikoulu alkoi, et me ei alettu toista etsimään tai miettimään. Oli yllätys mulle, että luterilainen kirkko järjestää rippikoulun venäjäksi, siitä se sitten lähti. (S1.)

Muutaman kuukauden kuluttua aloin käydä sunnuntaisin messussa joka viikko ja sitten jotain kolmen kuukauden päästä aloin uskoa ja minut kastettiin. (S3.)

Etsijöille vieraskielinen seurakuntatyö on yhteisö, jossa he edelleen toimivat aktiivisesti. Suomenkieliseen toimintaa he osallistuivat vain satunnaisesti, vaikka kielen ymmärtämisen puolesta siihen ei olisi enää korkeaa kynnystä. Suomenkielisen seurakunnan kautta he ovat laajentaneet käsitystään siitä, mikä kirkko on ja mihin yhteisöön ovat liittyneet.

Olen ollut satunnaisesti eri suomenkielisissä tilaisuuksissa, mutta en monissa. Erityisesti kun aloin opiskelemaan, niin aloin tietää enemmän kirkosta, ennen tiesin vain, mitä tapahtuu omassa (vieraskielisessä) seurakunnassa. (S3.)

6.1.2 Vetovoimatekijöinä kirkon olemus, yhteisöllisyys ja omakielisyys

Maahanmuuttajien haastatteluista kävi ilmi, että kirkon olemus oli merkittävä vetovoimatekijä jäseneksi liittymiselle. Seurakuntalaiset kuvasivat kirkkoa luotettavaksi, turvalliseksi ja demokraattiseksi. Näihin arvoihin ja ominaisuuksiin liitettiin Suomen kirkon pitkä historia, perinne ja niiden vaikutus annettavaan opetukseen ja toiminnan struktuuriin. Seurakuntalaiset liittivät niihin myös kirkon työntekijöiden korkean koulutuksen ja työtaidot, joiden kautta asioiden koettiin olevan osavissa käsissä. Demokraattisuutta kuvattiin vapautena ja avoimuutena ilmaista mielipiteitään, joihinkin muihin kirkkoihin verrattuna vähän liberaalimmalla teologialla ja toisaalta vähemmän muodollisilla käytännöillä. Haastateltavat arvioivat kuitenkin, että jotkut muut kuin he itse saattavat pitää kirkkoa liian liberaalina.

Opetus on mielestäni luotettavaa, koska se ei ole nuorta toisin kuin uusissa seurakunnissa, siellä voidaan opettaa väärin. Luterilainen opetus on autenttisempaa ja sitä antavat koulutetut työntekijät. Luterilaisuus on ollut sukupolvesta toiseen, siksi se on luotettavaa. (S3.)

Joo kolmas syy, tää luterilainen kirkko tuntuu niin ku kodikkaalta. Kun tässä ei oo niin paljon kaikkea. On tosi tarkkaa (ortodoksisessa kirkossa) et miten sinne kirkkoon tullaan, mitä sulla on päällä, tosi pitkään halutaan määritellä. (S1.)

Hyvä, että on liberaali, ei kuitenkaan saa olla liian, ne kymmenen käskyä pitää olla (S4).

Toinen vetovoimatekijä kirkkoa kohtaan ja liittymiseen taustalla oli seurakuntalaisten kokemus yhteisöllisyydestä, jossa toteutuivat sekä sosiaalinen että hengellinen ulottuvuus. Tutkimuksessa sosiaalisen yhteisöllisyyden koettiin toteutuvan erityisesti vertaistuen, uusien ystävien ja hyväksynnän saamisen kautta. Vertaistuki oli auttamista ja huolenpitoa muun muassa uusien tulijoiden neuvontaa. Yhteisöllisyys ilmeni yhdessä tekemisen ja yhteisön hyväksi toimimisena. Tekeminen kanavoitui erityisesti monipuolisena sitoutumisena vapaaehtoistyöhön, minkä onkin todettu vahvistavan yhteisöllisyyttä ja antavan merkitystä ihmisten elämään (Oravasaari i.a.). Kuusi seurakuntalaista teki yhteisössä aktiivisesti vapaaehtoistyötä. He kertoivat toimivansa muun muassa tulkkina tai avustajana messussa ja leireillä. Monet kuvasivat jäsenyyden merkitsevän heille mahdollisuutta toimia toisten hyväksi.

Se on semmonen turvallisuuden tunne. Saa apua. Luterilaiset auttavat toisiaan ympäri maailmaa. (S4.)

Siis ihminen etsii oma, semmoista missä on hänelle paras. Ja sen takia on tullut minun elämän semmoisia ihmisiä kenen kanssa mulla on ollut sama verenryhmä. Ja sen takia siis niin oli, et mä löysin tämän vironkielisen työn täällä Suomessa. (S4.)

Aluksi mä olin vaan vapaaehtoinen, en ollut kirkon jäsen. Haluan toimia, tehdä työtä vapaaehtoisena kun olen itsekin saanut apua ja ystävyys myöskin. Oon saanut ystäviä täällä. (S2.)

Aineistosta kävi ilmi, että hengellinen yhteisöllisyys oli seurakuntalaisille tekijä, joka motivoi kirkon jäsenyyteen. Jäseneksi liittyminen merkitsi täysivaltaista oikeutta kuulua yhteisöön, jossa sai toteuttaa hengellistä elämää ja kristillisyyttä

yhdessä muiden samanhenkisten ihmisten kanssa. Haastateltavat kertoivat saaneensa seurakunnasta hengellistä tukea. Siihen liitettiin sekä pastoraalinen että diakoninen tuki. Seurakuntayhteisö koettiin hyvin läheiseksi. Kuusi seitsemästä seurakuntalaisesta kuvasi kirkkoa joko kodiksi, hengelliseksi kodiksi tai perheeksi. Kirkko oli paikka, jossa pääsi osalliseksi yhteisestä ehtoollispöydästä, esirukouksesta ja yhteisöön kuulumisen tunteesta.

Jäsenenä olen niin kuin osa perhettä, sitä se merkitsee. Ja se on tuttu ihan kuin siellä kotona mun kirkko samanlainen (...) Ihminen ei mene kirkkoon vaan pelkän opetuksen takia, vaan se haluaa tavata muita ihmisiä. Sellaisia ihmisiä, jotka ovat Jeesuksen opetuslapsia, seuraavat Jeesusta. (S5.)

Ei ole väliä mitä käyt läpi, jos on ongelmia. Ihmiset rukoilevat sun puolesta. Se on hyvin, hyvin tärkeää. (S4.)

Se on semmoinen yhdistävä tekijä, missä ihmiset tulee, kokoontuu, rukoilee, ja sitten luetaan Raamattua omalla kielellä. (S7.)

Haastatteluista kävi ilmi, että osallisuuden ja yhteyden kokemiseen yksi avain oli kieli, joka oli äidinkieli tai kieli, jota ymmärrettiin paremmin kuin suomea. Viidelle kirkkoon liittyneistä oma tai itselle ymmärrettävä kieli oli ollut ratkaisevan tärkeä vetovoimatekijä osallistua vieraskieliseen seurakuntatoimintaan. Kirkkoon liittyessään he eivät vielä osanneet suomea ja osalle sen taitaminen on edelleen haastavaa. Kahdelle muulle jo kirkkoon liittyessä suomea osaavalle kielen merkitys oli lähinnä kokemus siitä, että äidinkielellä asioiden ilmaiseminen on helppoa ja luontevaa. Kaikki pitivät erittäin tärkeänä, että heillä on mahdollisuus osallistua seurakuntaelämään omalla kielellä.

Se on hyvin tärkeää. Omalla kielellä saatu Raamatun opetus tulee lähemmäksi ja siitä voi helpommin ymmärtää enemmän. (S3.)

Kyllä se on hirveän tärkeä sen takia just kun se on mun äidinkieli. Äidinkielellä saa puhua vapaasti omia ajatuksia. Se on iso asia. (S4.)

Se on se kieli yhdistävä tekijä ja usko ja sitten se kirkko, kirkkosali ja jumalanpalvelus ja kaikki pidetty niin ku omalla kielellä. Äidinkielellä, se on tärkeä. (S7.)

Monissa haastatteluissa korostui paitsi kielen, myös kristillisen kulttuurin ja uskon siirtämisen tärkeys lapsille ja pyhäkoulun merkitys siinä.

6.2 Jäsenyyttä tukeva seurakuntatyö

Jäsenyyttä tukevat vieraskielisen seurakuntatyön hyvät käytännöt tiivistyivät aineistossa neljään pääkohtaan. Nämä pääkohdat ovat työntekijä maahanmuuttajan rinnalla kulkijana, työn kontekstuaalisuus, kirkolliset toimitukset ja jumalanpalveluselämä sekä seurakuntayhteys. Nämä pääkohdat avataan seuraavissa luvuissa. Työtä läpäisevänä ja keskeisenä tekijänä on toiminnan omakielisyys (kuvio 4).

KUVIO 4. Jäsenyyttä tukevat hyvät käytännöt vieraskielisessä seurakuntatyössä

6.2.1 Työntekijä maahanmuuttajan rinnalla kulkijana

Tutkimusaineistoista kävi ilmi, että omakielinen työntekijä on monella tavalla maahanmuuttajille kirkon kasvot ja itsessään kirkon (seurakuntayhtymien) resursoima hyvä käytäntö, joka tukee jäsenyyteen. Työntekijä on maahanmuuttajan rinnalla kulkijana monessa roolissa ja tehtävässä kirkkoon liittymisen polulla. Työntekijät, joilla on myös itsellään maahanmuuttajatausta, ovat muille kannustava ja rohkaiseva esimerkki.

Eli se että ihmiselle edustan kirkkoa työntekijänä. Et he tietää et olen Suomen kirkon työntekijä, mä koen, että se voi kannustaa heitä (liittymään kirkkoon) (T2.)

Työntekijät nähtiin ja koettiin paitsi kirkkoon liittymisen edelläkävijöinä myös samastumisen kohteinakin eri syistä. Useissa seurakuntalaisten haastatteluissa tuli esiin työntekijän positiivinen merkitys ja vaikutus heidän kirkkoon liittymisensä polulla. Työntekijä koettiin luotettavaksi sielunhoitajaksi ja kodikkaan ja muita arvostavan ilmapiirin luojaksi.

Se työntekijä oli antanut mulle niin paljon, niin mä halusin liittyä kirkkoon, oli muitakin mut hän oli se ihminen. Sitten ensin se oli kiinnostavaa. Sitten halusin auttaa toisia, koska hän silloin oli täällä. (2.)

Se tapa miten pastori saarnaa ja puhuu, miten hän käyttäytyy. Se saa tietämään ja tuntemaan, että kirkko on niin kuin koti. (S5.)

Monessa haastattelussa nostettiin esiin, miten vähän maahanmuuttajilla oli tietoa kirkosta ja toisaalta kristillisestä elämäntavasta, mitä sillä sitten tarkoitetaan. Koettiin myös, että monilla ei ollut tietoa myöskään jäseneksi liittymisestä, jäsenyyden tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista. Haastateltavien mielestä tähän vaikuttivat liittyjien moninaiset taustat, jotka taas liittyvät eri kirkkokuntien käytäntöihin. Liittyjistä osa tuli täysin kristillisen kirkon vaikutuksen ulkopuolelta, joten ei voida olettaa heidän tietävän asiasta. Haastatteluista tuli esiin käsitys ja kokemus, että työntekijän vastuulla on oikean tiedon jakaminen ja opettaminen paitsi jäsenyyden merkityksestä myös siitä, mitä kristittynä eläminen on.

Minusta tämä asia, epätietoisuus siitä mitä jäsenyys tarkoittaa. Se on tosi, monet eivät tiedä (...) Mutta mitä se tarkoittaa esimerkiksi nyt minun omassa työssä? Meillä on paljon ihmisiä kirkossa, mutta se ei jäsenyys ole tärkeä asia heille. Se on, osallistuminen on tärkeä. (T5.)

Jos haluat jotain, mitä Suomen kirkko näille maahanmuuttajille ja mitkä tulee tänne antaa just sen oikean käsityksen, mitä halutaan, että ne saa, ne ymmärtää. Miten elää täällä ja miten olla kirkon jäsen. Tää niin ku mun mielestä puuttuu. (S7.)

Edelliseen asiaan liittyy myös se, miten työntekijät suhtautuivat jäsenyyden puheeksi ottamiseen. Siihen suhtauduttiin eri tavoin ja liitettiin myös kulttuurisensitiivinen lähestymistapa. Toiset pitivät jäsenyyttä esillä paljon ja kannustivat avoimesti ihmisiä liittymään kirkkoon. Jäsenyyden esillä pitämistä perusteltiin sillä, että ihminen tarvitsee kirkkoyhteisön hengellisen kasvunsa ja kristillisen identiteettinsä muodostumisen tueksi. Tämä nähtiin erityisen tärkeäksi niille, jotka olivat ensimmäisen sukupolven kristittyjä.

Minä pidän tätä jäsenyyttä, koska on toinenkin syy liittyä kirkkoon. Kiinankielisessä työssä suuri osa ovat ensimmäisen sukupolven kristittyjä. Se tarkoittaa meillä ei ole perinnettä, ei tunne kirkkokuntaa. Se (jäsenyys) voi suojella meitä. (T6.)

Toiset eivät pitäneet jäsenyyttä kovin aktiivisesti esillä, vaan luottivat siihen, että elämäntilanne ja Raamatun sanan julistaminen itsessään avaa ajallaan polkua myös jäsenyyteen. Jäsenyyden puheeksi ottamisen haaste tuli esille erityisesti arabiankielisessä työssä kulttuurisista syistä, jotka liittyivät perheyhteisön ja uskonnollisen vähemmistöidentiteetin asemaan. Eroaminen omasta kirkkokunnasta voidaan kokea eroamiseksi perheestä ja suvusta.

Mä en oikeesti työssäni nosta kovasti nosta esille sitä, että haluaisiko liittyä kirkon jäseneksi. Vaan mulle riittää se, että he ymmärtää sen kyllä aikanaan, sitten kun vaikka haluaa kastaa lapsensa. (T2.)

Usko on yhteisön uskoa. Se ei ole vain henkilökohtainen asia. Se on koko yhteisön, sen koko perheen. Jos joku on katolilainen, koko perhe on katolilainen. Jos hän lähtee pois (omasta kirkosta), niin hän lähtee pois perheestä. Ei ole helppo kertoa tästä asiasta. Se liittyy heidän omaan identiteettiin. Lähi-Idässä se meidän tilanne, kirkkoidentiteetti on tärkeä monille ihmisille. (T5.)

Osassa haastatteluja tuli esiin työntekijän rooli sillanrakentajana maahanmuuttajan ja eri tahojen välillä. Rooli oli olla sillanrakentajana suomenkielisen ja vieraskielisen työn välillä, mutta myös siltana yhteiskuntaan päin. Työntekijöillä on tuntemus ja kokemus molemmista ja he pystyvät edesauttamaan vuorovaikutuksen syntymistä eri kielisten ihmisten välillä, mikä aineiston mukaan edistää seurakuntalaisten kuulumisen tunnetta ja integraatiota samaan kirkkoon sekä laajemmin yhteiskuntaan. Toimintatavan koettiin lisäävän myös kirkon muiden työntekijöiden tietoisuutta vieraskielisestä työstä ja vähentävän työn erillisyyttä suomenkielisestä toiminnasta.

Semmoinen mielipidevaikuttaja, kun puhun kirkosta, että ymmärtää meidän toiminnan olevan osa sitä. Luon myönteistä kuvaa kirkosta. Kutsun ihmisiä osallistumaan paikallisseurakunnan niin sanotusti omaan toimintaan, tulee tällaista vuorovaikutusta. (T1.)

Yleensä kirkko on niin kuin siltana, lohduttajana ja rohkaisijana maahanmuuttajalle. Jos maahanmuuttajalle ei ole tämä silta, tietysti he

yrittää etsiä jonkun muun sillan. Se muu silta voi olla ongelmallinen. (T6.)

6.2.2 Kontekstuaalisuus tuo ymmärrystä

Aineiston mukaan vieraskielisen seurakuntatyön lähtökohtana on oltava selkeä identiteetti, koska toimintaan osallistuvat tulevat hyvin erilaisista kulttuurisista ja uskonnollisista, myös eri kristillisistä, taustoista. Tämä moninaisuus haastaa toiminnan käytännöt ja teologian. Työntekijät kokivat, että luterilainen identiteetti auttaa heitä ymmärtämään ja kohtaamaan erilaisuutta sekä soveltamaan luterilaisia käytäntöjä työnsä kontekstissa. Toiseksi he kokivat, että kirkko myös suoja heitä, jos ja kun seurakuntalaisten kanssa tulee näkemyseroja. Silloin kysymys ei ole vain heidän mielipiteistään, vaan kirkon kannasta tai opista, jolla voi perustella eri käytäntöjä. Se selkeyttää tilannetta ja maahanmuuttaja voi valita, haluaako liittyä juuri näin ajattelevaan kirkkoon vai ei. Kirkon identiteetin koettiin suojaavan myös vieraskielistä yhteisöä, joka rakentaa identiteettiään moninaisuuden ja moniarvoisuuden keskellä.

Ykkönen koska minä itse olen luterilainen pappi ja saanut koulutuksen täällä ja toiminta on luterilaisissa tiloissa. Meidän tää uskontooppi, se on luterilainen. Tää on niin ku pohja. (T6.)

Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta, että kontekstuaalisuuden kautta luterilaisuus ja kristinusko tulivat merkittäväksi, ymmärrettäväksi ja omaksi uusille seurakuntalaisille. Suomen kirkon luterilainen teologia ja perinne olivat työn lähtökohta. Sen pohjalta vieraskieliset seurakuntayhteisöt muodostavat siitä oman tulkintansa ja ilmaisumuotonsa kulttuurisesta kontekstistaan käsin. Siihen liittyy myös ekumeenisuuden elementtejä. Kontekstuaalisoinnin kautta ja avulla kristillisyyden sanomaa ei ”käännetä”, vaan se avataan uusille kielille ja kulttuureille säilyttäen sen ytimen (Kirkkohallitus 2014, 3).

Teologisesti tämä luterilaisuus on kiinankielellä käännettynä uskon vanhurskauskirkkokunta, Sing lii hui. Se on usko ja vanhurskaus. Ja tää on myös se kiinalainen konfutselaisuus tausta. Eli niin kuin luterilaisuus korostaa. Siellä vain korostaa niin ku ei mikään ilmainen

palkinto maailmassa olemassa, se pitää kaikki tehdä itse, ansaita. Nää kaksi niin ku törmäsi. Ja sitten mä olen täällä ja yhdistän tämän. Ratkaisee meidän sydämessä olevan konfliktin. Siksi se on hyvin tärkeä.(...) mä en ole hylännyt meidän juuria kokonaan.(...) Mutta osa on paljon hyvää ja se säilyy eikä tule ristiriitainen uskon kanssa. Tämä kiinalaisuus ja kristinusko luterilaisuuden kautta yhdistelmä. Suomen kirkko on kiinalainen. (T6.)

Mun seurakunnan lähtökohdat on erilaiset, koska meillä on paljon afrikkalaisia, länsimaalaisia ja aasialaisiakin. Se on hyvin erilaisia perinteitä ja perinnöttömyyttäkin. Totta kai välillä halutaan vapauksia ja mun mielestä luterilainen messu ja toiminta tarjoaa siihen mahdollisuuksia.(...) se vaatii tietenkin sellaista sensitiivisyyttä, sitä seurakuntaa kohtaan, joka ilmestyy. (T1.)

Sekä työntekijät että seurakuntalaiset pitivät seurakuntatyön hyvänä ominaisuutena työn joustavuutta ja itsenäisyyttä, mikä mahdollisti kontekstuaalisuuden toteuttamisen. Yksi työntekijä kuvasi itsenäisyyttä sillä, että heidän messunsa on hiukan iloisempi ja karismaattisempi kuin sunnuntain suomalainen perusmessu. Kaksi työntekijää toi esiin myös itsenäisyyden toisen puolen. Liiallinen työn itsenäisyys voi olla suomenkielisestä työstä eriyttävää ja yksinäistäkin, mitä ei toivottu.

6.2.3 Kirkolliset toimitukset ja jumalanpalveluselämä

Eryteisesti työntekijöiden mielestä jäsenyyttä tukevaa toimintaa ovat omalla kielellä toimitetut kirkolliset toimitukset ja säännöllinen jumalanpalveluselämä. Kaste mainittiin kaikissa haastatteluissa, samoin säännöllisesti tai tarvittaessa järjestettävä rippikoulu ja aikuisrippikoulu.

Sitten se, että on säännöllinen jumalanpalveluselämä. Kun ihminen on käynyt riittävästi messussa, niin sitten hän voi siitä tulla sellaisiin johtopäätöksiin (...) Sit se, että on toimituksia venäjäksi. Se on ihan konkreettinen asia. Jos haluaa kasteen tai vihkimistä, niin sitä on vaan oltava jäsen. Ja sitten tietysti rippikoulu. (T2.)

Kaste, se on ensimmäinen ja rippikoulu. (T4).

Aikuisrippikoulu tuli esiin myös kuuden seurakuntalaisen haastatteluissa oma-kohtaisena kokemuksena kirkkoon liittymisen polulla.

Ja se oli mun mielestä ihmeellistä, että Virossa mä en ollu koskaan miettinyt tätä, että aikuinen ihminen voi käydä, siellä.. mitä se nyt on.. rippikoulussa. (S4.)

Kirkollisen vihkimisen merkittävyys jäseneksi liittymisen syynä mainittiin neljässä haastattelussa, joista yksi koski seurakuntalaisen omaa liittymistä kirkkoon. Kaksi työntekijää arvioi, että heidän työssään noin kymmenen prosenttia kirkkoon liittyvistä tulee rippikouluun motiivinaan saada kirkollinen avioliittoon vihkiminen, saada lapsi kastetuksi tai päästä kummiksi. Tästä poikkesi englanninkielinen seurakuntatyö, sen piirissä arviolta 40 prosenttia liittyjistä käy rippikoulun edellä mainituista syistä.

Joo eli monet ihmiset ainakin mun aikana myöskin oli tullu konfirmaatioon eli rippikouluun sen takia, että haluaa kastaa lapsen, tai mennä, avioliittoon. Ja ne on ihan ymmärrettäviä syitä. (T4.)

Mun työssäni, varmasti, semmonen kolmasosa, ehkä enemmänkin, 40 prosenttia varmasti liittyy siihen. Ehkä enemmän kirkolliseen vihkimiseen kun kummiksi tulemiseen mutta, molempia on. Ja ne on semmosia ihmisiä, jotka ei oikein näy sitten siinä varsinaisessa seurakuntaelämässä. Ne vaan tulee ja käy sitä rippikoulua vai mikä sitä tarvitaan siihen, jopa kastetta. Ja sit ne häipyä. (T1.)

6.2.4 Seurakuntayhteys

Kysyttäessä jäsenyyttä tukevista hyvistä käytännöistä sekä seurakuntalaisten että työntekijöiden vastauksista tuli esiin seurakuntayhteyden tärkeys ja sen mahdollistaminen kaikille. Mahdollistamiseen liitettiin kahdenlainen toiminta, joista toisen nimesin matalan kynnyksen toiminnaksi ja toisen hengelliseksi toiminnaksi. Tosin niiden ero ei ollut mitenkään selvärajainen. Matalan kynnyksen toiminta oli kaikille avointa ja helposti lähestyttävää. Sen kautta toivottiin uusia tulijoita, jotka eivät ehkä muuten osallistuisi tai kiinnostuisi kirkon toiminnasta. Matalan kynnyksen toiminta on tavallaan kirkkoon sisäänheittotoimintaa. Sen luonne on toiminnallista, yhdessä olemista ja tekemistä. Toiminta on perustettu vastaamaan muun muassa tietyn ikäryhmän tai eri elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin. Niistä esimerkkeinä mainittiin perhekerhot, lastenkerhot, nuorten toiminta, leirit, juhlat, yhteinen ruokailu, suomen kielen opetus ja liikuntakerho. Aineiston mukaan niihin ihmisiä vetää mielekäs tekeminen, uusiin ihmisiin tutustuminen, sosiaalisuus ja sen kautta koettu yhteisöllisyys.

Mutta mun mielestä on se, perhekerho ihan hyvä semmoinen, aloitus. Tutustumaan kirkon juttuun ja kaikki muuta. Just sen takia, että koko perhe on mukana. Siel on äiti, siel on isä. Onko ne uskolliset tai ei? Me ei kysytäkään. Kaikki voi tulla vapaasti. (S4.)

Matalan kynnyksen toiminta toteutui suurelta osin seurakunnan jäsenten toteuttamana vapaaehtoistyönä ja osittain myös yhteistyössä muun tahon, kuten järjestön tai koulun kanssa. Yhteistyötä eri tahojen kanssa tehtiin erityisesti vironkielisessä seurakuntatyössä.

Aineistosta kävi ilmi, että työntekijöiden puolelta seurakuntalaisten osallistuvaa jäsenyyttä mahdollisti heidän osallistava työtapansa. Vastuuseen kannustettiin ja sitä annettiin. Vapaaehtoisille järjestettiin myös koulutusta, tapaamisia ja virkistystä, muun muassa vastuunkantajien leirejä.

Ja siihen mä olen halunnut rohkaista, että tää on meidän juttu. Ja vielä niin ku enemmän teidän kuin minun, et meidän yhteinen. Et sinulla on yhtä suuri vastuu tässä jutussa kun minulla. No, jotkut haluaa vaan osallistua ja se on ok. (T7.)

Aineiston pohjalta voidaan todeta, että kaikki haastatellut seurakunnan jäsenet olivat hyvin aktiivisesti ja säännöllisesti mukana seurakunnan elämässä ja seurakunta heidän elämässään. Jäsenien hengellistä elämää ja yhteisöllisyyttä tukevana toimintoina mainittiin säännöllinen kokoava toiminta, joita olivat raamattu- ja rukouspiirit, leirit, kuorot, Alfa-kurssi, messut sekä hyvätasoinen hengellinen materiaali omalla kielellä, esimerkiksi aikuisrippikoulussa käytetty Katekismus sekä mahdollisuus sielunhoitoon.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että yhteys myös muunkielisten seurakuntayhteisöjen kanssa koettiin jäsenyyttä ja yhteisöllisyyttä tukevana ja toivottavana käytäntönä. Tästä esimerkkeinä mainittiin pidetyt tai toivotut kaksi- ja selkokielliset sekä kansainväliset messut, yhteinen kuoro, kahvittelu sekä avoin ehtoolispöytä. Yhden työntekijän mielestä maahanmuuttajia tulisi rohkaista osallistumaan aktiivisesti paikallisen seurakunnan toimintaan ja sen kautta tukea myös integraatioita varsinkin kaksikielisten perheiden kohdalla. Yhden seurakuntalai-

sen mielestä kaksikielistä toimintaa ei tarvita lainkaan. Hänen mielestään oma-kielinen toiminta tukee erityisesti siihen osallistuvien lasten kulttuurista ja kielellistä identiteettiä.

Kaksikieliset messut olisivat hyvä. Mun mielestä ehtoollispöytä on sovinnon työkalu ja onko meidän yhteiskunnassa semmoista tilaisuutta, jossa siis erikielisiä ihmisiä voisi tulla yhdessä. Sellaiset tilaisuudet ovat harvinaisia. Ja kirkolla on ihana työkalu, siis sovinnon työlle. Voisi sanoa, että se on vain symboli, mutta mulle se on konkreettinen työkalu. Jos ehtoollispöytä ei toimi, sitten kahvit täytyy toimia. Kun erikielisiä voisi tulla yhteen ja juo kahvia ja yrittää keskustella, se on hyvä. Toisin sanoen se on, jos meillä on vain muun kielellistä työtä, se on ihan getto. Mutta meillä on tehokas työkalu eliikkä ehtoollispöytä. Ja on iso harmi, jos emme käytä sitä. (S6.)

Siinä, vieraskielisen työn merkitys nimenomaan pitäisi olla se että, autetaan siinä polussa eteenpäin. Ja sitä ainakin nyt tässä englanninkielisessä työssä aktiivisesti teen. Ja sen takia myös meille tää kaksikielinen työ on merkittävä. (T1.)

Useat haastateltavat kertoivat seurakuntayhteisössä kokemastaan tai havaitsemastaan hyväksyvistä ilmapiiristä ja että uudet tulijat otettiin vastaan vieraanvaisuudella. Vieraanvaisuus tuli esiin siinä, miten yhteisön koettiin välittävän ja olevan kiinnostunut tulijoista.

Meillä on aivan upeat seurakuntalaiset ja jotenkin se ilmapiiri, mikä meidän yhteisössä on, niin sehän kutsuu puoleensa. Ihminen ei välttämättä ymmärrä teologisia esitelmiä, eikä tarvikkaan ymmärtää, eikä hienoa liturgista kieltä. Mutta ihminen ymmärtää hyvyttä ja ihminen ymmärtää kohtaamista. Mun mielestä parasta julistustyötä on se, miten me ollaan lähimmäistemme kanssa ja mä luulen, että se on yks semmonen, mikä tukee sitä, että tänne haluaa tulla. (T7.)

Se, että seurakuntayhteisön vieraanvaraisuus uusia tulijoita kohtaan. Eli kun ihmiset tulee tutustumaan luterilaiseen kirkkoon, niin silloin tavallaan ne kohtaa niitä meidän seurakuntalaisia ja silloin otetaan yleensä aika hyvin vastaan uusi ihminen. Niin tavallaan se edesauttaa sitä. (T3.)

Hyvänä työn käytäntönä viidessä haastattelussa mainittiin, että on ylipäättään hienoa, että kirkko tarjoaa paikan ja tilan, mihin kutsua ihmisiä ja rakentaa inhimillistä yhteisöä, jota ihmiset kaipaavat. Yhdessä haastattelussa otettiin esiin seurakuntatilojen sijainnin merkitys. Tilojen tulee olla hyvien liikenneyhteyksien päässä, koska seurakuntalaiset asuvat eri puolilla pääkaupunkiseutua. Liian pitkä, kallis tai hankala matka voi olla este osallistumiselle.

Et se on se hyvä käytäntö, että meillä on yhteisö, mihin mahtuu (T4).

Mulla muutama viikko sitten yks seurakuntalainen sano tosi ihanasti ja mä en oo vielääkään päässyt siitä lauseesta eroon, kun se oli jotenkin niin hienoo, kun hän totesi. Se tuli jotenkin tosi syvältä vielä. Että ihanaa, kun maailmassa on tällainen paikka, johon voi tulla ja saa olla se, joka on. (...) Et ihmisellä on tollanen kokemus. (T7.)

6.3 Vieraskielisen työn kehittäminen

Ehdotuksia ja kommentteja koskien työn kehittämistä oli aineistossa työntekijöiltä huomattavasti enemmän ja painokkaammin kuin seurakuntalaisilta. Asian voi tulkita siten, että seurakuntalaiset olivat varsin tyytyväisiä siihen, miten työ tuki heidän kohdallaan jäsenyyttä ja siihen ryhtymistä. Yksi seurakuntalainen totesi:

Hienoa on se, että tämmöstä järjestetään, niin kuin nytkin. Otetaan vähän niin ku kiinni tästä asiasta ja ruvetaan selvittämään miksi ja mitä. Tehdään tutkimustyötä. Luulen, että se tuottaa tulosta. (S1.)

Kaikissa haastatteluissa ja kirjallisessa aineistossa tuotiin esiin asioita, joiden koettiin jarruttavan tai jopa estävän maahanmuuttajien liittymisen kirkon jäseneksi. Jarruttavat tekijät on huomioitu työn kehittämis ehdotusten yhteydessä.

6.3.1 Viestinnän merkitys

Haastateltavien mielestä maahanmuuttajien pitäisi saada enemmän ja helpommin oikeaa tietoa yleensä kirkosta ja kirkon jäsenyydestä sekä vieraskielisestä seurakuntatyöstä. Heidän näkemyksiensä mukaan vain pieni osa Suomeen muuttaneista tuntee luterilaisuutta ja osalle siitä on muodostunut negatiivinen mielikuva jo ennen muuttoa. Näiden asioiden taustalla nähtiin luterilaisen kirkon pienuus globaalisti, muiden kirkkojen erilaiset jäsenyyskäytännöt ja niiden antama kuva luterilaisuudesta. Syinä mainittiin myös joidenkin lähtömaiden historiallinen tilanne ja median vaikutus.

Ehkä tällaiset ajatusmallit, mitkä tulee sieltä taustasta (...) Viron lähihistoria, että se (kirkko) koetaan vieraana ja vähän jopa kummallisena. (T7.)

Et luterilaisuus tietyiltä osin venäjänkielisessä yhteisössä on huolestuttavasti tunnettua (...) et onko tää osa katolista kirkkoa vai joku lahko? Vaikka sillä tavalla, on ihmisiä, joilla on mielikuva, et ei luterilainen kirkko ole oikea kirkko, lainausmerkeissä vaan. (T2.)

Yhdessä haastattelussa nostettiin esiin myös jäseneksi liittymiseen yhdistetty pelko painostuksesta assimilaatioon integraation sijaan. Painostusta oli havaittu sekä työntekijöiden että seurakuntalaisten taholta. Kirjallisessa aineistossa mainittiin myös pelko rekisteröinnistä eri tietokantoihin.

Kirkon jäseniksi tulevilta vaaditaan assimilaatiota integraation sijaan. Et miksi sä luet venäjäksi Raamattua, kun olette tulleet Suomeen ja sitten lukekaa Raamattua suomeksi. (T3.)

Haastateltavien mielestä maahanmuuttajat tarvitsevat oikeaa tietoa myös kirkon verotusoikeuden perusteista ja verorahojen käytöstä. Useassa haastattelussa esiintyi näkemys, että kirkollisvero voi olla yksi jäsenyyttä estävä tekijä. Kahden seurakuntalaisen mielestä ihmisille tulisi kertoa, että hengellisen työn rahoittamisen lisäksi myös seurakuntien kiinteistöjen ylläpito vaatii resursseja kylmässä maassa.

On maallinen puoli ja hengellinen puoli. Molempia pitää pitää esillä ja saada ihmiset tajuamaan että myöskin tää maallinen puoli pitää ylläpitää. (S7.)

Joidenkin mielestä olisi hyvä puhua kirkon jäsenmaksusta, koska sana vero voi herättää negatiivisia mielikuvia. Kuitenkaan kukaan haastateltavista ei omalla kohdallaan ollut kokenut veroa millään tavalla negatiiviseksi käytännöksi. Yksi työntekijä kertoi tapauksesta, missä kirkkoon liittyjä oli ihmetellyt veron pienuutta, koska Raamattu kehottaa antamaan tuloista kymmenen prosenttia, eikä vain yhtä.

Asioista viestiminen ja tiedottaminen nähtiin eri osapuolten yhteiseksi tehtäväksi. Haastatteluissa tuli esiin, että puskaradio on ehkä vaikuttavin tiedon välittäjänä.

Toinen tehokas on sosiaalinen media, erityisesti Facebook, mutta myös uusia kanavia tulisi löytää. Uusiksi kanaviksi ehdotettiin yhteistyötä erilaisten seurojen, yhdistysten ja kielikylpyluokkien sekä Viron kirkon kanssa. Toiseksi ehdotettiin eri kielillä ilmestyviä lehtiä, joissa ilmoittaminen on valitettavasti maksullista.

Lukumääräisesti kun katsoo, niin täällä käy aika vähän loppujen lopuksi. Että voisi olla parempi mainostus ja miten sen nyt sanois, et ihmiset tietäisi enemmän. (S1.)

Kyllä mun mielestä se on, niin iso.. se on sen takia niin iso juttu et kyllä se on meidän kaikkien tehtävä. Minun tehtävä. (...) kuka tekee sitä, vieraskielistä työtä. Ja mun mielestä se on niin iso asia, että siellä voi olla myös kirkko Virostakin mukana. (S4.)

6.3.2 Toimintakulttuurin muutos: erillisestä yhteiseksi työksi

Vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöiden mielestä maahanmuuttajien liittymistä kirkkoon ja jäsenmäärän kasvua tukisi erityisesti vieraskielisen seurakuntatyön valtavirtaistuminen kirkossa. Toiveena oli, että työn omistajuus olisi enemmän kirkon yhteinen asia. Haastateltavien mielestä työ olisi yhdenvertaista muun seurakuntatyön kanssa, jos resurssit jaettaisiin tasapuolisemmin.

Me tullaan tekemään perhetapahtumia ja muita. Mut et me saatais kanttoria lainaksi tai mitä tahansa lapsityönohjaaja meidän leirille. Niin hyvänen aika, en mä sellasta. En tiedä, mul on ainakin semmonen mielikuva, et ei ne hyvänen aika osaa tulla. Et ei se kuulu työhön. Niin tuntioitakin tavallaan just ja just saa pyytää. Ja sitäkin me ollaan yritetty, et ei tarvi, et kyllä me sit tehdään itse, kunhan me edes saadaa pitää. Mutta tavallaan se, että se näkökulma olis, että me tehdään sitä työtä, niin se tarvii jonkunlaista uudelleen resurssointia, ihmiset voisi antaa työpanosta. Että heille kuuluis, tai yksi prosentti tai jollain tavalla sitä. (T2.)

Ei sanottaisi, että meillä tehdään venäjänkielistä työtä, vaan me teemme venäjänkielistä työtä. (T2.)

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa työntekijät näkivät paikallisseurakuntien työntekijät ainoana ammatillisena potentiaalisena resurssina kehittää ja laajentaa työtä, vapaaehtoistyön panosta unohtamatta. Haastatteluissa tuli ilmi halu kehit-

tää työtä yhdessä erityisesti paikallisseurakuntien pappien, diakonia- ja nuorisotyöntekijöiden kanssa. Paikallisseurakunnan työntekijöiltä toivottiin kokonaisvaltaista ja pastoraalista työtettä sekä panostusta jalkautuvaan ja kotikäyntityöhön maahanmuuttajien parissa, sekä resursseja vapaaehtoistyön koordinointiin.

Ei pelkästään kirkossa odottaa ihmisiä tulemaan, antaa sanallisesti vähän neuvoa tai (ostos)seteli, ei. Diakonia ja kirkon työntekijä, nuorisohjaaja ja kaikki voi mennä ulos ja niin ku maahanmuuttajaimisten kotiin käymään. Mennä heidän kanssaan yhdessä kauppaan, yhdessä niin kuin poliisille tai Kelaan, sairaalaan, niin ku tätä. Niin kuin Suomessa sanotaan kauniisti, niin ku kulkea ihmisten kanssa rinnakkain. Vähän niin kuin elää heidän kanssa (...) tämä niin kuin yksi mahdollisuus. (T6.)

Mut et niinku tällasta niinku uuden toiminnan kehittämistä ja ehkä sit jotenkin tämmösiä messu tutummaksi tyypiksi iltoja. Tai jotain muuta vastaavaa ois niinku kiva kyllä järjestää, mutta tosiaan, kun olen yksi ihminen, niin kaikkea ei sillai pysty. Mutta varmaan jus se, et kun saisi sitä yhteistyötä vahvistettua. (T7.)

Yksi seurakuntalainen pohti sitä, miksi eri kielillä tehtävä seurakuntatyö on niin eriytynyt, vaikka toimitaan samoissa tiloissa ja miten luoda yhteyttä. Hän näki erillisyyden taustalla suomalaisen perinteen, jossa suomen- ja ruotsinkieliset toiminnot on erotettu toisistaan muutenkin yhteiskunnassa.

Ehkä Suomessa on semmonen perinne, kun on suomenkielinen laitos ja ruotsinkielinen laitos. Esimerkiksi mun vaimo oli suomenkielissä koulussa ja naapurissa oli ruotsinkielinen koulu, mutta hän ei tiennyt yhtään, mitä siellä tapahtui. Meillä on Haagassa Huopalahden kirkko ja samassa rakennuksessa on ihana suomenkielinen jumalanpalvelus, sitten on ruotsinkielinen ja toinen laitos ja toinen laitos, mutta ei ole mitään yhteistä. Ja sitten tulee muun kielisiä (...). Mitä me tehdään? (S6.)

Yksi työntekijä otti esiin myös kirkon vastuun tulevien vieraskielisten seurakuntatyön työntekijöiden koulutuksesta. Toinen työntekijä kiinnitti huomiota siihen, että kielitaito tulisi huomioida, kun uusia työntekijöitä rekrytoidaan paikallisseurakuntiin. Haastatellut työntekijät liittivät jäsenyyttä jarruttavia tekijöitä joihinkin nykyisiin kirkon rakenteisiin ja käytäntöihin. Parokiaalista seurakuntajärjestelmää pidettiin jäsenyyttä rajoittavana ja vaikeana hahmottaa. Maahanmuuttajia kokoava

toiminta on useimmiten muulla kuin siinä seurakunnassa, mihin he virallisesti kuuluvat.

Se homma ei välttämättä mee perille, että miks ihmeessä, kun täällä on minun yhteisöni, mutta sitten olen tuolla kirjoilla. Mutta se on tilanne missä nyt ollaan. Se täytyy vaan rautalangasta vääntää. Mutta se ei ole este sille, että kutsutaan ihmisiä aktiivisesti liittymään kirkkoon. (T1.)

Kirkkoon liittymisen käytännön koettiin sisältävän myös liikaa byrokratiaa, muun muassa paperityötä. Yksi seurakuntalainen otti esiin sen, että kirkon sivuilla oli ollut tietoa jäseneksi liittymisestä vain suomeksi ja ruotsiksi, mikä oli tuottanut hänelle ongelmia ymmärtää asiaa. Osa työntekijöistä näki jäsenyyttä jarruttavina asioina myös kirkon suuruuden, mikä antaa mielikuvan etäisestä instituutiosta, jonka ovet ovat kiinni. Seurakuntalaisilta kerätyssä aineistossa tämä ei tullut esiin, vaan päinvastoin, kirkko koettiin läheiseksi ja kodikkaaksi yhteisöksi.

Osan haastateltavien mielestä vieraskielisen ja maahanmuuttajien parissa tehtävän seurakuntatyön merkitystä kirkolle ei kaikilta osin vielä ymmärretä ja arvosteta riittävästi, vaikka sen kautta myös kirkon jäsenmäärä kasvaa.

Meillä on keskimäärin kaks aikuisriippikoulua vuodessa, plus kasteet. Mä olen sitä mieltä, et se merkitys kirkolle on ihan aika yksioikoinen, me tuotetaan uusia kirkon jäseniä, uusia veromaksaja ihan jatkuvasti. (T2.)

Merkitys niin kuin sanoin, hengellisesti, se on Jumalan valtakunnan rakentaminen, sanan julistus, näkökulmasta tää maahanmuuttajatyö tai vieraskielinen työ on tosi tärkeä. Osa niistä eivät ole kristittyjä, tunne kristinuskoa yhtään mitään eli ne on niin kuin tämän työn kohteena. Eli heille myös voisi tarjota evankeliumia. Tää on niin ku tärkeä. Ja sitten tän pohjalta, ne jotka tulee Suomeen ja saa tietää kristinuskoa, saa tuntea sanaa ja tulee kirkon jäseneksi. (T6.)

Yksi työntekijä otti esiin vahvan asiantuntijuuden ja kokemuksen, mitä heille on työssä kertynyt. Hänen mielestään sitä voitaisiin hyödyntää nykyistä laajemmin vieraskielisen seurakuntatyön kehittämisessä myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Haastateltavien mielestä vieraskielisen seurakuntatyön sisällön kehittäminen kuuluu sekä työntekijöille että seurakuntalaisille laajasti ajateltuna. Työntekijä- ja taloudellisten resurssien lisäämiseen suhtauduttiin epäilevästi. Kehittämistyö nähtiinkin olevan riippuvainen siitä, miten kirkon eri toimijat ja päättäjät näkevät työn merkityksen ja mahdollisuudet. Miten toimintakulttuuria ollaan valmiita muuttamaan? Eri toimijoista mainittiin erityisesti kirkkoherrat, joiden nähtiin olevan avainasemassa työn kehittämisessä. Muita mainittavia tahoja ja toimijoita olivat seurakuntayhtymät, hiippakunta ja kirkkohallitus.

Täytyy kuitenkin sanoa, että on myös seurakuntia, missä jotenkin kirkkoherra ja sitä kautta myös työyhteisö on omaksunut sitä vieraskielistä työtä. On tämmöistä kaksikielistä toimintaa (...) kirkkoherra on innostunut ja katsoo, että tää on tärkeä osa, siis yhdistä meidän työtä. Ja sitä kautta sitten se asema seurakunnissa muuttuu. Tarvitaan se korkeimman johdon sitoutuminen, että alkaa oikeesti tapahtuu. (T1.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, mitkä tekijät olivat haastateltujen maahanmuuttajataustaisten seurakuntalaisten kirkkoon liittymispäätöksen taustalla ja millainen oli heidän polkunsä jäsenyyteen. Toisena tarkoituksena oli kartoittaa niitä tekijöitä, jotka vieraskielisessä seurakuntatyössä tukevat maahanmuuttajien liittymistä kirkkoon ja miten työtä voidaan kehittää edelleen tästä näkökulmasta.

Pääasiallinen aineisto kerättiin seurakuntalaisilta ja kirkon työntekijöiltä teema-haastatteluilla ja niiden kautta saatiin, mitä tavoiteltiin, eli vastauksia tutkimusky-symyksiin. Haastateltavat kertoivat mielellään omia kokemuksiaan ja näkemyksi-ään aiheesta.

7.1 Kynnysten yli kirkkoon

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että luterilainen kirkko on Suo-meen muuttaneille lähtökohtaisesti vieras kirkkokunta. Haastateltavista seura-kuntalaisista kukaan ei ollut kuulunut kotimaassaan tai lähtömaassaan luterilai-seen kirkkoon ja vain kahdella seitsemästä seurakuntalaisesta oli siitä jotain tie-toa tai kokemusta ennen muuttoa. Kirkkoon liittymisen polulla maahanmuutta-jilla oli siten monta kynnystä ylitettävänä.

Tässä tutkimuksessa ne maahanmuuttajat, joilla oli tullessaan kristillinen vakau-mus eli *kotokristityt*, hakeutuivat muuton jälkeen itselle tuttuun kristilliseen yhtei-söön, jossa puhuttiin myös heille tuttua kieltä. Vasta myöhemmin he tutustuivat ja liittyivät luterilaiseen kirkkoon vieraskielisen seurakuntatyön kautta. Tätä ha-vaintoa tukee Passarellin (2007, 19) tutkimus, jossa todetaan, että Eurooppaan muuttaneet kristityt etsivät tiensä ensisijaisesti samaan kirkkokuntaan, mihin oli-vat kuuluneet kotimaassaan. Maahanmuutto ja sen mukana tulevat vaatimukset ovat aina muuttajalle stressaava kokemus huolimatta sen syistä (Schubert 2013, 63). Kun kaikki on uutta ja vierasta, tuttuun kirkkoympäristöön hakeutuminen on tästä lähtökohdasta hyvin ymmärrettävä valinta.

Myöhemmin, kun suomenkielen taitoa oli karttunut, kotokristityt osallistuivat sekä suomen- että vieraskieliseen seurakuntatyöhön. Heidän kirkkokäyttäytymisensä oli yhdenmukaista myös tältä osin Passarellin (2007, 19, 22) tutkimuksen havaintojen kanssa. Siinä tuli ilmi, että osa maahanmuuttajista kävi sekä maahanmuuttajavetoisessa seurakunnassa että paikallisessa seurakunnassa (mainline church), koska ne vastasivat heidän eri tarpeisiinsa. Omakielinen seurakunta tarjosi yhteisöllisyyttä ja kuulumisen tunteen ja paikallinen seurakunta verkostoja, joita pystyi hyödyntämään laajemminkin elämässä kotoutumisen näkökulmasta.

Ne seurakuntalaiset, joilla ei ollut kristillistä taustaa ennen muuttoaan Suomeen, hakeutuivat tämän tutkimuksen mukaan kristillisen toiminnan piiriin myöhemmin muuton jälkeen. Tämän *etsijöiksi* nimeämäni ryhmän kiinnostus kirkkoa kohtaan liittyi pääasiassa sosiaalisiin tarpeisiin ja hengelliseen etsintään. Heidän polkunsä kirkkoon avautui pääsääntöisesti ensin osallistumisella matalan kynnyksen toimintaan, johon seurakuntalaisten mielestä on kenen tahansa helppo tulla mukaan ilman vaatimuksia. Heidän kirkkoon liittymisen polullaan aikuisrippikoulu oli tärkeä askel kristilliseen elämään ja kirkon jäsenyyteen.

Näiden kahden esimerkin kautta voidaan todeta, että vieraskielisen seurakuntatyön laaja-alaisuus on mahdollistanut hyvinkin eri taustaisten ja erilaisin odotuksin kirkkoa lähestyneiden maahanmuuttajien astumisen yli kirkon kynnyksen ja jäämisen sen sisäpuolelle. Omalla kielellä toteutettu säännöllinen sekä matalan kynnyksen sosiaalinen että hengellinen toiminta ovat elementtejä, joiden kautta voidaan kutsua, ohjata ja avata maahanmuuttajille polkua kirkon jäsenyyteen ja jäsenyyden merkitystä.

Kotokristittyjen kirkkoon liittymisen polusta voi löytää yhtäläisyyttä Rikkisen (2016) tutkimukseen, jossa kirkkoon liittyjistä 97 prosenttia oli kirkkoon palaajia, siis kastettuja kristittyjä. Näissä molemmissa tutkimuksissa liittyjät etsivät kirkosta yhteisöä, jossa he pystyivät ilmaisemaan, toteuttamaan ja jäsentämään omaa vakaumustaan.

7.2. Kielen merkitykset

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että omakielisyys madalsi kynnystä tulla mukaan kirkon toimintaan ja vaikutti positiivisesti maahanmuuttajien päätökseen liittyä kirkon jäseneksi. Omakielisyyden merkitys korostui erityisesti niiden kohdalla, jotka eivät osanneet lainkaan suomen kieltä. Todennäköisesti ainakin osalla heistä kirkon jäsenyys olisi jäänyt toteutumatta ilman vieraskielistä seurakuntatyötä ja omakielisen työntekijän myötävaikutusta. Tutkimukseen osallistuneet seurakuntalaiset pitivät erittäin tärkeänä kirkon tarjoamaa mahdollisuutta toteuttaa hengellistä ja sosiaalista elämää omalla kielellään. Kieli onkin erottamaton ja ydinosa ihmisen identiteettiä. Äidinkieli on ajattelun, tiedon, tunteen ja luovuuden kieli. (Räty 2002, 154.) Haastateltujen kokemuksissa tuli hyvin esiin se, miten omakielisyys mahdollisti heidän uskonelämänsä syventymisen. Kieli ja siihen liittyvät merkitykset ovat keskeinen osa uskonnollista elämää (Jokinen 2009, 71).

Plus merkitys, joka ei sekään ole hyvin pieni on se, että (...)pitää pystyä myös tarjoamaan sitä kieltä, missä tämä ihminen voi kokee, että hän voi käyttää hengellistä äidinkieltään (T1).

Kirkon tulevaisuuskomitean uudessa mietinnössä kiinnitetään huomioita siihen, millaista kieltä ja käsitteitä kirkossa käytetään. Kielellä luodaan mielikuvia, määritellään ja muokataan todellisuutta. Sen mukaan kirkossa käytettävän kielen on liityttävä todellisuuteen, jossa ihmiset elävät. Muutoin se ei ole ymmärrettävää eikä kohtaa ihmistä. (Kirkkohallitus 2016, 41–42.) Tästä voidaan vetää johtopäätös, että komitea suosittelee kirkossa käytettävän eri kieliä ihmisten tarpeiden mukaan. Vieraskielisen seurakuntatyön kautta tämä suositus mahdollistuu tällä hetkellä ainakin viidellä kielellä pääkaupunkiseudulla.

Monikulttuurisuus on osaltaan vaikuttanut kielen muuttumiseen ja uusien käsitteiden luomiseen. Kielen avulla ihminen rakentaa sosiaalisia suhteita ja kiinnittyy erilaisiin ryhmiin. Sen avulla voidaan myös ylittää tai rakentaa rajoja ihmisten ja ryhmien välillä. (Straszer 2010, 196.) Mitä mielikuvia ja merkityksiä synnyttää käsite vieraskielinen seurakuntatyö? Onko se paras käsite, kun tarkoitetaan eri kie-

lillä tehtävää toimintaa kirkossa? Vahvistetaanko sillä huomaamatta rajoja eri ryhmien välillä? Sana vieras liitetään itselle outoon ja tuntemattomaan, ehkä pelottavaankin asiaan. Se liitetään myös vierailijaan, joka kohta lähtee ja jatkaa matkaa muualle. Omakielisyys tai omakielinen seurakuntatyö voisi olla vähemmän erotteleva käsite, mutta ei ehkä paras mahdollinen sekään. Mielestäni onnistunut esimerkki hyvästä käsitteen vakiintumisesta on maahanmuuttajien kotoutumiseen liitetty suomi toisena kielenä (S2) -opetus, ei suomi vieraana kielenä -opetus.

7.3 Osalliseksi yhteisöstä ja seurakuntalaisuudesta

Tutkimuksen aineistosta kävi ilmi, että seurakuntalaiset sekä työntekijät molemmat kokivat vieraskielisen seurakuntatyön keskeisenä vahvuutena ja jäsenyyttä tukevana asiana seurakuntayhteyden. Sen taustalla oli paljon yhteistä ja jaettua osaamista, suunnittelua, vastuun kantamista sekä vakiintunutta ja toimivaa vapaaehtoistyön kulttuuria. Toisissa yhteisöissä se oli strukturoidumpaa kuin toisissa, mikä johtui niiden erilaisista luonteista, kulttuureista ja koostakin. Taustalla on mielestäni myös työhön osoitettujen työntekijäresurssien pienuus. Työntekijöiden on ollut tavallaan pakko ja luontevaa jakaa vastuuta seurakuntalaisille, jotta toiminta on voinut laajentua nykyisiin mittoihinsa.

Yhdessä tekemisen ja olemisen kautta on muodostunut seurakuntayhteisöjä, joissa koetaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta eri tavoin sekä sosiaalisten siteiden että hengellisen elämän kautta. Tältä osin tutkimustulos liittyy Thitzin (2013, 30) näkemykseen seurakunnassa koettuun osallisuuteen, joka on enemmän kuin muodollinen jäsenyys yhteisössä. Haastateltavien kokemus on luonteeltaan syvempää *osallistuvaa jäsenyyttä*, joka ilmenee sitoutumisena yhteisöön ja toimimisena siinä hyödyntäen omaa osaamistaan yhteisön hyväksi eri tavoin. Tulosta vahvistaa myös Kähkösen (2010) tutkimus, jossa afrikkalaistaustaiset seurakuntalaiset kokivat sitoutumista seurakuntaan nimenomaan vapaaehtoistyön ja vastuun kantamisen kautta.

Vieraskieliseen seurakuntatyöhön osallistuneet seurakuntalaiset ilmaisivat myös *koettua osallisuutta*, jota kirkossa pidetään erittäin toivottuna kokemuksena. Sen kriteerinä voidaan pitää kokemusta oman paikan löytymisestä yhteisössä. Tämä tuli esiin monissa seurakuntalaisten kertomuksissa, kun he kuvasivat, miten kokivat kirkon kodikseen tai kodikkaana yhteisönä. Seurakunta oli paikka, jossa koettiin muiden jäsenten kanssa yhteenkuuluvuutta jakaen yhteiset arvot ja peruskäsitteet (Thitz 2013, 30). Kirkon jäsenyyden merkitys maahanmuuttajalle konkretisoituu tässä tutkimuksessa juuri osallisuuden ja yhteisöön kuulumisen kautta.

Valitettavasti tutkimuksessa tuli ilmi, että vieraskielisiin seurakuntayhteisöihin on vaikea uusien ihmisten löytää, tieto niistä ei saavuta maahanmuuttajia toivotulla tavalla. Monet löysivät yhteisön puskaradion ja tuttujen ihmisten kautta, mikä oli yhdenmukainen havainto myös Rakemaan (2016) ja Kähkösen (2011) tutkimusten kanssa. Haastateltavat peräänkuuluttivatkin työstä tiedottamiseen ja viestimiseen panostamista. Kirkkohallituksella on maahanmuuttajille tarkoitettu hyvä kirkon perusesite saatavilla monilla kielillä internetissä (Tervetuloa seurakuntaan -esite). Vieraskielisellä seurakuntatyöllä on myös omia painettuja esitteitä eri kielillä paikallisesta työstä.

Tämän tutkimuksen mukaan sosiaalisen median kanavat ovat myös työn käytössä monin tavoin. Pullonkaulaksi koetaan Helsingin seurakuntayhtymän kotisivut, joiden kautta on vaikeaa löytää tietoa vieraskielisestä seurakuntatyöstä. Tieto on kovin monen klikkauksen takana ja polku on vain suomenkielisillä termeillä löydettävissä. Kotisivujen kehittäminen palvelemaan myös maahanmuuttajien tarpeita ja erikielisiä jäseniä on ensiarvoisen tärkeää. Seurakuntayhtymän sivuille tarvitaan selkeä ja suora linkki vieraskielisen seurakuntatyön eri kotisivuille ja tietoa ylipäätään kirkosta ja jäsenyydestä eri kielillä. Tiedotusta voidaan lisätä myös eri toimijoiden ja yhteistyöverkostojen kautta. Tässä olisi hyvä hyödyntää tehokkaasti myös paikallisseurakuntien yhteistyötahot ja verkostot.

7.4 Yhdessä vai erikseen?

Pääkaupunkiseudun viiden vieraskielisen seurakuntatyön syntyhistoriat ovat keskenään erilaiset. Kiinankielinen ja arabiankielinen työ kehittyivät Suomen Lähetysseuran tukemana, englanninkielinen kotipesänään Espoon seurakuntayhtymä, venäjänkielinen Helsingin seurakuntayhtymän kasvatustyön yksikön suojassa ja vironkielinen Alppilan seurakunnan piirissä. Noin kymmenen vuotta sitten tehtiin strateginen ratkaisu siirtää työ paikallisseurakuntien yhteyteen. Tämä muutos koski arabian-, kiinan- ja venäjänkielistä seurakuntatyötä. Taustalla oli ajatus vieraskielisen seurakuntatyön integroimisesta ja yhteyden rakentumisesta suomenkieliseen toimintaan. (Helsingin seurakuntayhtymä 2008, 14–15; Jokinen 2009, 76–77.) Vaihtoehtona oli yhteisen vieraskielisen seurakuntatyön keskuksen perustaminen, mutta sen vaarana nähtiin työn täysi eriytyminen omaksi saarekkeekseen suomen- ja ruotsinkielisestä työstä.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vieraskielisen seurakuntatyön integraatio paikallisseurakuntaan ei ole toteutunut toivotusti. Työn koettiin olevan edelleen osittain hyvin eriytynyttä, vain siihen nimetyille työntekijöille kuuluvaa ja olevan osin myös epätasa-arvoisessa asemassa suomen- ja ruotsinkieliseen työhön verrattuna. Tämän nähtiin olevan myös yksi tekijä, joka hidastaa maahanmuuttajien kirkkoon liittymistä, koska se rajoittaa resursseja ja uusien ihmisten tavoittamista. Tutkimuksessa tuotiin esiin myös onnistunutta integroitumista paikallisseurakunnan ja vieraskielisen seurakuntatyön kesken. Näin oli koettu muun muassa kaksikielisen toiminnan vakiintumisen yhteydessä. Tutkimuksessa tuli esiin, että integraatioon liittyvistä ongelmista huolimatta paikallisseurakunta on työlle oikea paikka.

Paikallisseurakunnilla ja seurakuntalaisilla on tärkeä rooli maahanmuuttajien ja muidenkin uusien seurakuntalaisten vastaanotossa. Monissa kirkon virallisissa mietinnöissä ja strategioissa toivotetaan maahanmuuttajat tervetulleeksi kirkkoon ja kirkon olemus nähdään lähtökohtaisesti monikulttuurisena. Strategioiden ihanneiden ja arjen kesken näyttää kuitenkin olevan vielä ristiriitaa.

Berryn (1999) akkulturaatioteorian mukaan maahanmuuttajien ja myös heidän yhteisönsä onnistuneen integraation edellytys on kaksisuuntainen integraatio. Myös vastaanottavan yhteisön eli paikallisseurakunnan on kotouduttava uuteen tilanteeseen ja toimintaympäristön muutokseen sekä tarpeisiin. Tähän liittyen tarvitaan yhteisöjen asenteiden ja mahdollisten syrjivien rakenteiden ja käytäntöjen tiedostamista, avointa dialogia ja yhteisistä tavoitteista ja työskentelystä sopimista. Mitä uudessa tilanteessa on välttämätöntä säilyttää, mikä ei enää toimi ja mitä uutta tarvitaan tilalle?

Tässä tutkimuksessa nähtiin kirkkoherroilla olevan keskeinen asema toimintakulttuurin muutoksen aikaansaamiseen. Mielestäni kysymys on paljon työn johtamiskulttuurista ja rakenteista. Vieraskielisen seurakuntatyön kohdalla johtaminen näyttäytyy monikerroksisena ja se saattaa tuoda epäselvyyttä siitä, kenen vastuulla on työn kehittäminen. Työntekijöiden virat ovat seurakuntayhtymien virkoja, mutta työn johtaminen muualla, pääasiassa kirkkoherrojen tehtävänä. Lisäksi työn kysymyksiä käsitellään pääkaupunkiseudun vieraskielisessä neuvottelukunnassa, koska työ on usean seurakuntayhtymän yhteistyön alaista toimintaa. Säännölliset eri tahojen yhteiset neuvottelut voisivat selkiyttää työnjakoa ja rooleja. Niiden kautta voitaisiin löytää paikallisseurakunnan ja vieraskielisen seurakuntatyön yhteinen näkemys työn tavoitteista ja integraation merkityksestä.

Entä millä tavalla vieraskielisten seurakuntayhteisöjen ja maahanmuuttajien oma ääni voisi tulla entistä paremmin kuuluviin, osaksi päätöksentekoa ja työn kehittämistä? Yhtenä uutena ideana ehdottaisin kutsua koolle vieraskielisen seurakuntatyön edustajat ja paikallisseurakuntien muut maahanmuuttajataustaiset työntekijät keskustelemaan työn kysymyksistä ja yhteistyön kehittämisestä. Tietääkseni heitä ei ole aikaisemmin kutsuttu saman pöydän ääreen. Arvioni mukaan maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä on seurakunnissa parikymmentä, muun muassa kanttoreita, suntioita, kiinteistötyöntekijöitä, toimistotyöntekijöitä ja lastenohjaajia.

Yhteistyön kehittämisen yksi askel olisi vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöiden ja paikallisseurakunnan monikulttuurisen työn yhdyshenkilöiden työyhteyden

parantaminen. Monikulttuurisen työn yhdyshenkilöiden rooli voisi olla toimia määrätietoisemmin sillanrakentajan roolissa eri yhteisöjen välillä. Näillä ehdotuksilla en halua sulkea pois muita asiasta kiinnostuneita seurakuntalaisia, luottamushenkilöitä ja työntekijöitä.

Yksi tapa vieraskielisen seurakuntatyön tunnetuksi tekemisen ja sen merkityksen avaamisen tiellä olisi vieraskielisen seurakuntatyön toimintakertomuksen liittäminen koko seurakuntayhtymän yhteiseen toimintakertomukseen. Siten tieto työstä kulkisi paremmin ainakin luottamushenkilöille. Viime vuonna se oli huomioitu uudentyypisessä yhteisen seurakuntatyön toimintakertomuksessa, mikä oli hyvä edistysaskel. Yhteisessä toiminta- ja taloussuunnitelmassa se mainitaan, mutta huomio kiinnittyy siihen lähinnä menoeränä (Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018).

7.5 Kirkon tulevaisuus rakentuu muutoksessa ja yhteistyössä

Tuoreimmassa kirkon toimintaa linjaavassa asiakirjassa, Kirkon tulevaisuuskomission (2016), mietinnössä pohditaan nimensä mukaan kirkon tulevaisuutta. Siinä tuodaan esiin useaan kertaan se, miten tärkeää kirkon kannalta on seurakunnallisen identiteetin lujittaminen, jäsenyyden vahvistaminen ja maahanmuuttajaväestön tavoittaminen. Maahanmuuttajat nähdään yhtenä avaintekijänä kirkon positiivisen jäsenkehityksen kannalta erityisesti suurien kaupunkien osalta. Esimerkkinä tuodaan esiin jäsenkehitys Britanniassa, jossa huomattava osa kirkon jäsenistä on maahanmuuttajataustaisia. Mietinnössä todetaan: ”*Seurakuntien tulee panostaa monikieliseen ja monikulttuuriseen työhön.*” Työn kautta nähdään kirkon muutoksen ja uudistumisen mahdollisuus. (Kirkkohallitus 2016, 67, 76.) Tämän opinnäytetyön tulosten valossa ja vieraskielisen seurakuntatyön kannalta kyseinen lausunto on hyvin tervetullut. Se on vahvistus työn tarpeellisuudesta ja sen kehittämiseen motivoimiselle ja resursoimiselle. Työ kuitenkin tapahtuu ruohonjuuritasolla ja päätökset tehdään paikallisesti.

Monikulttuurisen työn luonteeseen kuuluu jatkuva muutoksessa eläminen. Globaalit ilmiöt näkyvät ja konkretisoituvat entistä nopeammin myös Suomessa ja

haastavat kirkon työn. Uusin ilmiö, joka on vaikuttanut kirkon vieraskieliseen ja muuhunkin seurakuntatyöhön pääkaupunkiseudulla, on turvapaikanhakijoiden määrän moninkertainen kasvu aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2015 Suomeen tuli noin 32 000 turvapaikanhakijaa (Sisäministeriö i.a.a). Heistä noin 3000 vastaanotettiin Helsinkiin ja suuri määrä myös Espooseen ja Vantaalle.

Tämän tutkimuksen haastatteluaineistossa ilmiö ei kuitenkaan tullut esille. Sen sijaan se mainittiin arabian- ja englanninkielisen työn vuoden 2015 toimintakertomuksissa. Molemmissa kerrottiin siitä, miten turvapaikanhakijat ovat työllistäneet pastoreita aikaisempaa enemmän. Turvapaikanhakijat liittyvät opinnäytetyön teemaan, koska monet heistä ovat kiinnostuneet kristinuskosta, tulleet mukaan seurakuntien tilaisuuksiin ja halunneet myös liittyä kirkkoon. Tämä ei ole uusi ilmiö, mutta mittakaava on uusi. Seurakuntia on ohjeistettu piispojen ja kirkkohallituksen taholta siitä, miten ilman kotikuntaa oleva ulkomaalainen voi liittyä kirkkoon.

Kirkon monikulttuurinen työ kutsui viime marraskuussa koolle seurakuntien työntekijöitä, jotka tekevät työtä arabiankielisten turvapaikanhakijoiden parissa. Neuvottelussa tuli ilmi, että hengellisen työn, kontekstuaalisen opetuksen, kohtaamisen ja ystävyyssuhteiden luomiselle on paljon tarvetta turvapaikanhakijoiden puolelta. Arabiankielisen työn pappi on ollut todella työllistetty, koska myös pääkaupunkiseudulla kymmenet turvapaikanhakijat ovat saaneet kasteopetusta ja heidät on kastettu kirkon jäseniksi. Kaste kirkon jäsenyyteen on alku uudelle elämäntilanteelle, jossa kirkon jäseneksi otettu tarvitsee vielä pitkään monenlaista tukea ja hengellistä ohjausta. Tässä tilanteessa työntekijöiden mieliä askarruttavat monet kysymykset: Miten rakentaa samaan aikaan yhteyttä paikalliseen seurakuntaan ja omakieliseen opetukseen? Miten luoda seurakuntiin yhteisöllistä tilaa vuorovaikutukselle ja kohtaamiselle? Miten uudet tulijat otetaan lämpimästi vastaan? (Laihia 2016.)

Mielestäni edellä esitettyihin kolmeen kysymykseen kiteytyy paljon siitä, mistä myös tässä tutkimuksessa on ollut kysymys. Kirkon monikulttuurisessa työssä on ilmeisesti pohdittu samoja kysymyksiä jo aikaisemmin ja päädytty tiivistämään pohdinnan tulokset kristillisen vieraanvaraisuuden kymmeneen askeleeseen, jotka haluan tuoda tässä esiin. Vieraanvaraisuuden kymmenen askelta ovat:

1. Kutsumme ja toivotamme maahanmuuttajat tervetulleeksi seurakuntaan
2. Osoitamme kiinnostusta maahanmuuttajaa kohtaan eri tavoin
3. Rakennamme luottamusta – tapaamiset, ateriat ja yhdessä tekeminen luovat yhteyttä
4. Etsimme uskon yhteyttä kunnioittaen maahanmuuttajan omaa kulttuurista ja tunnustuksellista identiteettiä
5. Autamme maahanmuuttajaa löytämään oman paikkansa ja toimintatapansa seurakunnassa
6. Iloitsemme monikulttuurisuudesta ja kansainvälisyydestä seurakuntamme elämässä
7. Käymme vuoropuhelua uskosta ja kristittynä elämisestä
8. Ohjaamme maahanmuuttajan tarvittaessa oman tunnustuksensa mukaiseen seurakuntaan
9. Tuemme maahanmuuttajaa hänen kotoutumisessaan uuteen kotipaikkaan, kieleen ja kulttuuriin
10. Vastustamme syrjintää ja edistämme yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassamme
(Sakasti.i.a.b.)

Iloitsen siitä, että tämän tutkimuksen kautta on ollut mahdollista antaa ääni kirkon maahanmuuttajataustaisten jäsenten ja vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöiden omille näkemyksille ja kokemuksille, mitkä liittyvät maahanmuuttajien kirkkoon liittymisen tematiikkaan. Niihin liittyen myös edellä esitetyt kristillisen vieraanvaraisuuden askeleet ovat tulleet esiin eri tavoin. Monia näistä askeleista tai periaatteista vieraskielisen seurakuntatyön työntekijät ja seurakuntalaiset toteuttavat yhteisöissään.

Tutkimuksessa tuli esiin joukko hyviä ja vaikuttavia käytäntöjä, joilla edistetään ja tuetaan maahanmuuttajien liittymistä kirkkoon. Mielestäni nämä käytännöt näyttäytyvät vaikuttavuudessaankin tämän tutkimuksen perusteella kuitenkin melko haavoittuvilta, koska työ toteutuu pitkälti suppean joukon ja heidän erityisosaamisensa varassa. Vieraskielisen seurakuntatyön jatkuvuuden ja vaikuttavuuden takaamiseksi olisi tärkeää eri tahojen tarttua tutkimuksessa esiin tulleisiin kehittämis ehdotuksiin, erityisesti niihin, jotka liittyvät työn resurssien varmentamiseen ja osaamisen vahvistamiseen nykyistä laajemmin.

Haastatteluissa tuotiin esiin näkemyksiä kirkkoon liittymistä hidastavista ja jarruttavista tekijöistä, joihin ei todennäköisesti ole muutosta odotettavissa lähivuosina. Näistä esimerkkinä mainittiin kirkon parokiaalinen käytäntö. Paikallisella tasolla

oleellisempaa onkin keskittyä siihen, miten työtä voidaan kehittää jo nyt. Vieraskielisessä seurakuntatyössä, paikallisseurakunnissa ja seurakuntayhtymissä tulee säännöllisesti arvioida työn käytäntöjä. Arvioinnissa tulee huomioida, miten mahdolliset toimintakulttuurin muutokset vaikuttavat niihin asioihin ja käytäntöihin, jotka on todettu ja koettu maahanmuuttajien kirkkoon liittymisen kannalta toimiviksi.

”Ihminen ymmärtää kohtaamista” on tämän tutkimuksen otsikossa oleva lausahdus. Se on yhden tutkimukseen osallistuneen ajatus siitä, mitä vieraanvarainen seurakuntayhteisö voi tarjota sen piiriin tulevalle maahanmuuttajalle. Haastatellut maahanmuuttajat toivoivat enemmän mahdollisuuksia kohtaamiseen yksilöiden ja eri kieliryhmien välille, koska yhdessä tekemisen ja jakamisen kautta uskotaan yhteyden, kirkon jäsenyyden merkityksen ja kirkon identiteetin vahvistuvan. Mielestäni vieraskielisen seurakuntatyön valmius ja tahtotila eri yhteisöjen välisen yhteyden rakentamiselle on tämän tutkimuksen perusteella ilmeinen, mikä antaa hyvät lähtökohdat yhteistyölle.

7.6 Jatkotutkimuksen aiheita

Tässä tutkimuksessa tuli esiin tarve vieraskielisen seurakuntatyön ja paikallisseurakunnan yhteistyön vahvistamiselle. Tutkimuksessa saatiin vieraskielisen seurakuntatyön näkökulma asiaan. Yhteistyön kehittämisen kannalta olisi hedelmällistä saada myös paikallisseurakuntien näkökulma asiaan – erityisesti niiden seurakuntien, joiden yhteydessä vieraskielinen seurakuntatyö on. Uuden tutkimuksen kautta voisi löytyä konkreettisia ehdotuksia ja toimivia yhteistyön malleja. Tutkimuskysymyksiä voisivat olla: Miten paikallisseurakunta näkee roolinsa suhteessa vieraskieliseen seurakuntatyöhön? Mitä vieraskielistä työtä paikallisseurakunnat tekevät ja missä ne tarvitsevat tukea/erityistyön asiantuntijuutta ja työtoveruutta? Kiinnostavaa olisi myös saada tietää enemmän siitä, minkälainen on maahanmuuttajan polku suomenkieliseen seurakuntaan muun kuin vieraskielisen seurakuntatyön kautta.

Edelliseen liittyy myös toisen tutkimuksen aihe. Helsingin seurakunnissa on ”normaaleissa” viroissa useita maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä. Heillä olisi varmasti paljon annettavaa vieraskielisen työn kehittämiseen. Miten he näkevät paikallisseurakuntien roolin maahanmuuttajien jäsenyyden tukemisessa? Mikä on ollut heidän polkunsä kirkon jäsenyyteen ja kirkon työhön?

Kolmanneksi tutkimusaiheeksi ehdotan turvapaikanhakijoiden kokemusten tutkimista kirkkoon liittymisestä. Minkälainen on ollut heidän polkunsä kirkkoon?

7.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen eri vaiheissa olen noudattanut tutkimuksen hyvään luotettavuuteen ja eettisyyteen vaadittavia ja tähtääviä hyviä käytäntöjä (good scientific practice). Tutkijana olen pyrkinyt arvioimaan ja suhtautumaan kriittisesti omaa työskentelytapaani. Olen pyrkinyt perustelemaan tekemäni valinnat avoimesti ja rehellisesti. Apuna tutkimusprosessissa on ollut pitämäni tutkimuspäiväkirja, johon olen kirjannut asioita. Se on helpottanut asioiden mieleen palauttamista, kun prosessissa on ollut taukoja. Tutkimuksen luottavuus ja pätevyys (validius) varmennetaan dokumentoimalla tutkimuksen eri vaiheet alusta loppuun huolellisesti. (Hirsjärvi ym 2007, 226–227; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–13.)

Tutkimuksen luotettavuuden mittarina voidaan käyttää myös sitä, miten hyvin sen tulokset ovat toistettavissa (reliabiliteetti). Reliabiliteetti liitetään kuitenkin useimmin määrällisen kuin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136.) Tämän opinnäytetyön tuloksissa oli monin kohdin yhteneväisyyksiä muiden ilmiöön liittyvien tutkimusten kanssa ja siten ne ovat luonteeltaan toistettavissa. Mutta toistettavuutta ei kuitenkaan tue tutkimuksen otos, joka on määrällisesti pieni.

Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa kuitenkin se, että opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on laaja ja tutkimusmetodi valittu tarkoituksenmukaisesti. Tutki-

mukseen valittuun lähdemateriaaliin suhtauduin kriittisesti valitsemalla tieteellisesti ja ammatillisesti laadukasta kirjallisuutta huomioiden sen merkityksellisyyden tutkimustehtävän kannalta.

Tutkimuksen tilaajan kanssa sovin tutkimuksen tekemisestä suullisella sopimuksella ja kaikilta haastateltavilta sain kirjallisen suostumuksen käyttää haastatteluja tutkimuksessa. Tehdyt sopimukset vahvistavat tutkimuksen luotettavuutta (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–13). Haastateltavia informoin tutkimuksen käyttötarkoituksesta ja eettisistä periaatteista henkilökohtaisesti, kun sovin haastatteluista joko kasvotusten, puhelimitse tai sähköpostilla. Asiat käytiin läpi vielä haastattelutilanteissa ja yksilöhaastateltavat saivat tiedot myös kirjallisesti. Tiedote haastateltaville on tutkimuksen liitteenä (liite 1). Samat tiedot informoitiin tarvittaessa myös englanniksi ja venäjäksi, mutta suullisesti. Kaikilta haastatteluihin osallistujilta sain kirjallisen suostumuksen käyttää haastatteluja tutkimuksessa.

Keräsin aineistoa myös ryhmähaastattelulla. Eettisestä näkökulmasta ryhmähaastattelun rajoituksena verrattuna yksilöhaastatteluun on se, että ryhmän jäsenet vaikuttavat toisiinsa ja saattavat myös kontrolloida toinen toisiaan. Myös luottamuksellisuuden täydellistä pitävyyttä ei voida taata muuta kuin tutkijan osalta. (Pötsönen & Välimaa 1998,4; Launonen 2015.) Ryhmähaastatteluun osallistujat olivat kollegoja ja tunsivat toisensa, mutta työskentelivät eri tahoilla. Arvioin, että keskustelu sujui dynaamisesti, ja jokainen sai vuorollaan tuoda esiin mielipiteensä. Luottamuksellisuus taas on seurakunnan hengellisen työn työtavassa sisäänrakennettu elementti.

Yksi eettinen kysymys tutkimuksessa oli päättää, miten säilyttää työntekijöiden anonymiteetti tutkimustuloksia julkaistaessa (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–13). Haaste liittyy siihen, että vieraskielisen seurakuntatyön työntekijöitä on pääkaupunkiseudulla pieni määrä eli kymmenkunta ja arvioni mukaan koko kirkossa ehkä reilut 20. Asiasta keskusteltaessa kaikkien työntekijöiden mielestä anonymiteetin varjeleminen ei saanut mennä tutkittavan asian edelle. Työntekijät eivät nähneet itsensä tunnistamista ongelmallisena ja osa oli valmis

esiintymään myös nimellään. Ratkaisin asian käyttämällä kunkin kohdalla symbolista koodausta. Päädyin tähän ratkaisuun, koska se mahdollisti yhtenäisen käytännön kaikkien haastateltujen kohdalla. Anonymiteetin ja tunnistamattomuuden ehdottomuuden periaatteesta voidaan joissakin tapauksissa perustellusti poiketa, mutta asiasta täytyy sopia luonnollisesti tutkittavien kanssa (Kuula, 2006, 204).

Kuulan (2006, 204–206, 230) mukaan haastateltujen yksityisyyden suoja varmennetaan paitsi kirjallisella suostumuksella, myös muun muassa kirjoittamisen tavalla, ja aineiston oikealla säilyttämisellä ja sen jatkokäsittelyllä. Aineisto on säilytetty vain omalla tietokoneellani ja kahdessa tallentimessani. Poikkeuksena tästä oli kolme haastattelua, jotka annoin litteroitavaksi toiselle henkilölle. Työn tehtyään hän poisti aineistot tiedostoistaan kirjallisen sopimuksemme mukaisesti. Omista tiedostoistani tutkimusaineiston tallenteet poistetaan ja tuhotaan, kun opinnäytetyö on hyväksytty.

Opinnäytetyöni työelämätaho on nykyinen työnantajani ja haastateltavat työtoveritani eri yksiköistä. Olen ollut hyvin tietoinen näiden seikkojen mahdollisesta vaikutuksesta tutkimukseen ja pyrkinyt toimimaan, ajattelemaan ja suhtautumaan mahdollisimman objektiivisesti tutkimukseen koko prosessin ajan. Tätä on mielestäni tukenut se, että olen osan vuodesta ollut opintovapaalla ja saanut näin etäisyyttä tutkimusympäristöön. Tutkimusympäristön hyvä tuntemus ja oman työn kautta tutkittavaan teemaan perehtyneisyys voi mielestäni myös vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta.

LÄHTEET

- Berry, John W; Poortinga, Ype H.; Segall, Marshall H. & Dasen Pierre R. 1999. Cross-cultural psychology. Research and applications. USA: Cambridge University Press.
- Connor, Phillip 2014. Immigrant Faith. Patterns of immigrant religion in the Unites States, Canada and Western Europe. USA: New Your University Press.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C katsauksia ja aineistoja 17. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Haastettu kirkko 2012. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Porvoo: Kirkon tutkimuskeskus.
- Hakala, Juha T. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aaltonen & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Häkkinen, Seppo 2010. Ihanne ja todellisuus. Jäsenyyteen sitoutuminen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa 1960-luvulta 2000-luvulle. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja, 108.
- Hammar, Sari & Gothóni 2015. Arviointia ja Johtopäätöksiä. Jyvähankeen arviointia. Teoksessa Sari Hammar & Raili Gothóni (toim.) Järjestöt kotoutumista edistämässä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 61–71.
- Helsingin kaupunki 2015. Helsingin kaupungin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2015. Helsingin kaupunki. Tilastokeskus.
- Helsingin kaupunki 2016. Tilastoja 2016. Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2015–2030. Helsingin kaupunki. Tilastokeskus.
- Helsingin seurakuntayhtymä 2002. Kansainvälisyys ja seurakunta. Selvitys seurakuntien kansainvälisestääytöstä. Asiakirjasta kopio tekijällä.
- Helsingin seurakuntayhtymä 2008. Helsingin seurakuntayhtymän kansainvälisen työn strategia. YKN 7.2. 2008. Asiakirjasta kopio tekijällä

- Helsingin seurakuntayhtymä 2016. Vuositilasto 2015. Kirkko Helsingissä. Viitattu 21.11.2016. https://www.helsinginseurakunnat.fi/material/attachments/keskusrekisteri/vuositolastot/D5xnpWHwv/Vuositilasto_2015.pdf
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13 osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2012. Tutki ja kirjoita. 15–17. painos. Hämeenlinna: Karisto.
- Holloway, Immy & Wheeler Stephanie 2002. Qualitative research in nursing. Oxford : Blackwell Science.
- Huang, Paulos 2016. Kiinankielisen seurakuntatyön pastori. Haastattelu 18.3.2016. Helsinki.
- Huima, Leena 2010. Vironkielisen seurakuntatyön eräs käännepiste Helsingissä. Teoksessa Grete Ahtola (toim.) Eestlaste kristlik kodu Soomes. Virolaisten kristillinen koti Suomessa. Helsinki, 117–136..
- Ikonen, Tiina 2015. Kirkko muukalaisen asialla. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakunta- ja keskushallinnossa 1993–2004. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 41. Tampere: DIAK. Väitöstutkimus.
- Jakamaton kansainvälinen vastuu 2008. Kansainvälinen vastuu ja Espoon seurakunnat. Espoon seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston asettaman kansainvälisen vastuun toimikunnan mietintö. Viitattu 20.11.2016. www.espoonseurakunnat.fi
- Jokinen, Erkki 2009. Kirkko – suomalaisuuden suojelualue vai kulttuurien kohtaustapa? Teoksessa Jyri Komulainen & Mika Vähäkangas (toim.) Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Helsinki: Edita, 62–89.
- Jüngel, Eberhard 2009. Belief in One, Holy, Catholic and Apostolic Church. Teoksessa Hans-Peter Grosshus (toim.) One, Holy, Catholic and Apostolic Church. Some Lutheran and Ecumenical Perspectives. Geneva: The Lutheran World Federation, 21–34.

- Juntunen, Elina; Laiho, Marjukka & Pessi, Anne Birgitta 2010. Uskonnolliset yhteisöt ja maahanmuuttajien hyvinvointi. Arvojen ja akkulturaation näkökulma. Teologinen aikakausikirja 1/2010, 3–22.
- Kähkönen, Pekko 2011. Paikka, jossa toiveista tulee totta?: Tutkimus uskonnollisen yhteisön saamista merkityksistä kristityn afrikkalaisen maahanmuuttajan elämässä Suomessa. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. Kirkkososiologia. Pro gradu.
- Kalliala, Kaarlo 1995. Muukalaisuuden aika. Helsinki: Suomen Merimieskirkko.
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palveluyksikkö.
- Karvinen, Ikali 2016. Laadullisen tutkimusaineiston analyysimenetelmät. Luento 19.1.2016. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Oppimateriaalipankki.
- Katekismus 2000. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 1999. Helsinki: Edita.
- Kauppinen, Juha 2008. Takaisin kirkkoon. Tutkimus aikuisena kirkkoon liittyneistä Tampereella 1996–2006. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 104. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kielilaki 2003 / 432 Viitattu 6.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>.
- Kilpeläinen, Arja 2012. Muutoksesta yhteisöllisyyden voimavara. teoksessa Mari Kattilakoski, Arja Kilpeläinen & Pirja Peltonmäki (toim.) Yhteisöllisyydellä palveluluuta ja hyvinvointia maaseudulle. Julkaisusarja: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012, 14–24.
- Kirkko Helsingissä 2013. Kirkko Helsingissä -strategia vuoteen 2020. Viitattu 17.10.2016. <http://hsrky02.hosting.documenta.fi/kokous/2013201476-8-1.PDF>.
- Kirkko Helsingissä 2016. Toimintakulttuurin muutos 2016–2018. Yhteisen seurakuntaneuvoston ehdotukset toimintakulttuurin muutokseksi 26.5.2016. Tuloste tekijällä.
- Kirkko ja pakolaiset kasvokkain 1996. Kirkon pakolaistyö kansainvälistyvässä Suomessa. Kirkon ulkoasiain neuvoston asettaman työryhmän mietintö 8.10.1996.

- Kirkkohallitus 2014. Puhetta Jumalalle ja Jumalasta omalla kielellä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kielistrategia ja kirkon kielistrategiatyöryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 9. Kirkko ja toiminta.
- Kirkkohallitus 2016. Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 47. Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkkohallitus i.a. Kirkon työ maahanmuuttajien parissa. Viitattu 20.11.2016. www.sakasti.fi/seurakuntatyö/monikulttuurisuus.
- Kirkkojärjestys 1993/ 1055, 8.11.1991. Viitattu 20.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>.
- Kirkkolaki 1993/ 1052, 26.11.1993. Viitattu 8.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>.
- Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 16. Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkon Ulkoasiain Neuvosto 1987. Kirkon pakolaistyön selvitys. Kirkon ulkoasiain neuvoston asettaman työryhmän muistio. Suomen ev.lut.kirkon keskushallinto. Sarja D 1987:11.
- Kirkon ulkoasian osasto 1996. Maahanmuuttajat ja kirkko. Mietintö maahanmuuttajien parissa tehtävän seurakuntatyön periaatteista, koordinoinnista ja käytännön järjestelyistä. Kirkkohallitus.
- Kohtaamisen kirkko 2014. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev. lut. kirkon julkaisuja 7. Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Koistinen, Jukka 2004. Venepakolaisuudesta vieraskieliseen seurakuntatyöhön. Pääkaupunkiseudun seurakunnallisen maahanmuuttajatyön alkutai- val ja nykytilanne 1979–2004. Helsingin hiippakunta. Kopio tekijällä.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kyllönen, Katri 2012. Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa. Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulma. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. Väitöskirja.

- Laihia, Marja-Liisa 2016. Arabiankielisen työn neuvottelu. 4.11.2016.Tampere.
Muistiosta kopio tekijällä.
- Laiho, Marjukka 2013. Toiveiden kirkko. Kirkko Helsingissä -julkaisuja 1.2013.
- Läsnäolon kirkko 2002. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, visio ja strategia vuoteen 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Suomen ev. lut. kirkon keskushallinto. Sarja C2002: 5. Helsinki.
- Launonen, Pekka 2015. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmät. Luento 3.9.2015. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Oppimateriaalipankki.
- Liski, Tiina i.a. Kirjaesittely Leena Paasivaara & Juhani Nikkilä Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. 2010. Viitattu 4.12.2016. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/yhteisollisyydesta_tyohyvinvointia
- Malin, Maili & Anis, Merja 2013. Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna:Gaudeamus, 14–162.
- Martikainen, Tuomas 2013. Religion, Migration, Settlement: Reflections on Post-1990 Immigration to Finland. Netherlands.
- Meidän kirkko – Välittävä yhteisö 2010. Meidän kirkko – Välittävä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015. Kirkkohallitus. Viitattu 26.12.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content401510>
- Meidän kirkko 2007. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatinen työryhmän mietintö. Kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10.
- Monikasvoinen kirkko 2008. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Porvoo: Kirkon tutkimuskeskus.
- Nivala, Elina (2008) Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman-instituutin A-sarja 24/2008, Kuopio. Väitöskirja.
- Oravasaari, Tomi i.a. Kyvyt käyttöön. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Kirkkohallitus. Viitattu 1.11.2016.www.sakasti.fi

- Osallistuva luterilaisuus 2016. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015. Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kuopio: Kirkon tutkimuskeskus.
- Pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunnan toimintakertomus 2015. Asiakirjasta kopio tekijällä
- Pääkaupunkiseudun vieraskielisen seurakuntatyön neuvottelukunta 2014. Vieraskielisen seurakuntatyön teologiset ja periaatteelliset lähtökohdat & Suositukset seurakunnan tilojen antamisesta kansainvälisille kristillisille yhteisöille. Asiakirjasta kopio tekijällä.
- Passarelli, Alessia 2007. Insights into migrants' experiences in active participation in churches in Europe. The Miracle project. Models of integration through religion, activation, cultural learning and exchange. European Commission & Evangelical Church in Germany. Coordinated by CCME.
- Pitkäranta, Ari 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy.
- Pötsönen, Riikka & Välimaa, Raili 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino ja ER-Paino oy.
- Pyykkönen, Miikka & Martikainen, Tuomas 2013. Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa Tuomas Martikainen; Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna: Gaudemaus, 281–300.
- Raamat, Tuuli 2010. Katsaus vironkieliseen seurakuntatyöhön vuosina 2001–2010. Teoksessa Grete Ahtola (toim.) Eestlaste kristlik kodu Soomes. Virolaisten kristillinen koti Suomessa. Helsinki.
- Raamat, Tuuli 2013. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vironkielisiä tuke-
massa. Seurakunnallinen työ osana sopeutumisprosessia. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Pro gradu.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönottona suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

- Rakemaa, Helena 2016. Minulla on kotiolo heidän kanssa. Arabiankielisten kristittyjen naisten kokemuksia arabiankielisen seurakunnan merkityksestä heidän kotoutumisprosessissaan. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia. Opinnäytetyö.
- Rikkinen, Minna 2015. Palasin. Helsinkiläisten kirkkoon liittyneiden palaute. Kirkko Helsingissä -julkaisuja 4.2016.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 3.8.2016. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.
- Saard, Riho 2010. Helsingin virolainen Pyhän Paavalin seurakunta ja sen pastori August Nigol. Teoksessa Grete Ahtola (toim.) Eestlaste kristlik kodu Soomes. Virolaisten kristillinen koti Suomessa. Helsinki, 37–63.
- Saarinen, Risto 2015. Kirkko-oppi. Viitattu 26.12.2016. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/EE4CA05F09EA5A22C2257E70003B1F1B/\\$FILE/Risto-Saarinen-Kirkko-oppi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/EE4CA05F09EA5A22C2257E70003B1F1B/$FILE/Risto-Saarinen-Kirkko-oppi.pdf)
- Saba, Mark 2008. Migrants and local churches in Finland. Julkaisussa Together or apart? Report from the Nordic Consultation on Migration and Changing Ecclesial Landscapes. Issued by the Nordic Ecumenical Workin Group on Migration in cooperation with Ecumenism in the Nordic region.
- Sakasti i.a.a Hyvä tietää kirkkoon liittymisestä. Viitattu 29.8.2016.<http://evl.fi>
- Sakasti.i.a.b. Vieraanvaraisuus kortti. Viitattu 29.12.2016.<http://sakasti.evl.fi/>
- Salonen, Eeva 2015. Jäsenyyden tukihanke 2010–2015. Projektipäällikön esitys. Kasvatus ja seurakuntapalvelun yhteinen päivä 14.4.2015. Tuoste tekijällä.
- Salumäe, Tiit 2010. Helsingin vironkielinen seurakuntatyö vuosina 1990–1993. Teoksessa Grete Ahtola (toim.) Eestlaste kristlik kodu Soomes. Virolaisten kristillinen koti Suomessa. Helsinki, 109–126.
- Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stna Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Vaasa: Väestöliitto, 63–77.

- Siirto, Ulla & Hammar, Sari 2016. Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. Teoksessa Raili Gothóni & Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus, 189 –210.
- Siirto, Ulla i.a. Conviviality: A Core Value of Diakonia. Teoksessa Anne Burghardt (toim.) Human Beings—Not For Sale. The Lutheran World Federation, 55–62. Viitattu 26.12.2016. https://www.lutheran-world.org/sites/default/files/human_beings_1.pdf
- Silvo, Juha 2005. Kansan kirkosta kansojen kirkoksi. Kirkkohallituksen monikulttuurisuustyöryhmän mietinnöstä toimitettu 2.laitos. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2005:7.
- Sisäministeriö i.a.a. Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä. Viitattu 26.12.2016. <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>
- Sisäministeriö i.a.b Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta. Viitattu 20.8.2016. <http://www.intermin.fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>.
- Spännäri, Jenni 2014. Arvostan mutta eroan. Kirkosta eronneiden palaute vuosina 201–2015. Kirkko Helsingissä -julkaisuja 2. 2014.
- Straszer, Boglárka 2010. "Unkarilaisuus tekee minusta persoonallisen". Pohdintoja toisen polven suomenunkarilaisten kieli-identiteetistä. Teoksessa Tuomas Martikainen & Lotta Hakola (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 193–216.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko.i.a. Kirkon jäsenyys. Viitattu 30.3.2016. http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/J%C3%A4senyys_kirkossa#Kirkon_j.C3.A4seneksi.
- Suomen perustuslaki 1999 / 731. 11.6.1999. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Viitattu 4.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P17>
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 40. Tampere. Väitöskirja.
- Tilastokeskus 2014. Ulkomaalaisväestö Suomessa 2014 tilastoja. Viitattu 10.10.2016.http://www.stat.fi/til/vamuu/2014/03/vamuu_2014_03_2014-04-24_tie_001_fi.html

- Tilastokeskus 2016. Väestörakenne. Äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvien määrä väheni toisena vuotena peräkkäin. Viitattu 10.10.2016.
http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2015/vaerak_2015_2016-04-01_tie_001_fi.html
- Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018. Vuoden 2016 talousarvio. Helsingin seurakuntayhtymä. Kirkko Helsingissä.
- Tommola, Tomi i.a. Työnantaja ja työnetsijä. Maahanmuutto ja maahanmuuttajat Helsingissä -tilastoja. Viitattu 28.11.2016. <https://www.oikotie.fi/sites/all/files/Oikotie%20Maahanmuuttaja>.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10.uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteelliseen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Cummerus.
- Tuomola, Pekka 2016. Pakolaisten terveysriskit. Teoksessa Raili Gothóni & Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus, 139–154.
- Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu i.a. Tervetuloa kotoutumislain verkkoasiakirjaan. Viitattu 10.12.2016. www.kotouttaminen.fi
- Valtion kotouttamisohjelma 2012. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Valtion kotouttamisohjelma. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 27/2012.
- Van Nilsen, Ingrid 2008. Integrating and disintegrating factors in the relation between migrants and the church of Norway. Julkaisussa Together or apart? Report from the Nordic Consultation on Migration and Changing Ecclesial Landscapes. Issued by the Nordic Ecumenical Workin Group on Migration in cooperation with Ecumenism in the Nordic region.
- Van Tubergen, Frank 2006. Religious affiliation and attendance among immigrants in eight western countries: Individual and contextual effects. Journal for the Scientific Study of Religion (2006) 45(1); 1–22.
- Vantaan kaupunki 2015. Vantaan väestö 2014/2015. Vantaan kaupunki, Tietopalvelu B6;2015.
- Vantaan seurakuntien kansainvälisen työn suuntaviivat vuoteen 2020. Asiakirjasta kopio tekijällä.

Vieraanvaraisuuskortti_pdf

Vuoropuhelun kirkko 2004. Suomen evankelisluterilaisen kirkon viestintästrategia 2004–2010. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:4.

Yhteistyön puitesopimus vieraskielisestä seurakuntatyöstä 2012. Espoon, Helsingin ja Vantaan seurakuntayhtymien sopimus vieraskielisen seurakuntatyön järjestämisestä. Espoossa 18.12.2012. Asiakirjasta kopio tekijällä.

Yhteistyösopimus englanninkielisestä seurakuntatyöstä 2014. Espoon, Helsingin ja Vantaan seurakuntayhtymien sopimus. Helsingissä 27.2.2014 . Asiakirjasta kopio tekijällä.

Yleisvaliokunnan mietintö 2014. Yleisvaliokunnan mietintö 2/2014 edustajaloitteesta 1/2014. Selvityksen tekeminen vieraskielisen työn järjestelyistä kirkossa. Asiakirjasta kopio tekijällä.

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelurunko 1. Yksilöhaastattelu

1. Haastateltavan oma polku ev.lut- kirkon jäsenyyteen

- kerro omasta taustastasi (katsomus, vakaumus)
- mitä tiesit ev. lut. kirkosta ennen kuin muutit Suomeen
- kerro miten olet tullut kirkon toimintaan mukaan?
- mitkä seikat ja ketkä ihmiset vaikuttivat sinun päätökseesi liittyä jäseneksi?
- miksi halusit liittyä ev. lut. kirkkoon?
- mitä kirkon jäsenyys sinulle merkitsee?
- mikä on vieraskielisen työn merkitys sinulle?

2. Kirkkoon liittymistä edistävät / hidastavat käytännöt vieraskielisessä työssä

- rakenteet, toiminta, teologia
- yhteistyö muiden kieliryhmien kanssa
- muut asiat

3. Vieraskielisen työn kehittäminen näkökulmana jäseneksi liittyminen ja jäsenyyden tukeminen

- Miten työtä tulisi kehittää?
- Mitä siihen tarvitaan?
- Kenen vastuulla kehittäminen on?
- Kaksikielinen toiminta? Kuka hyötyy?

4. Mitä muuta haluat sanoa?

5. Taustatiedot

- sukupuoli-ikä-äidinkieli
- miten kauan olet ollut kirkon jäsen?
- miten kauan olet ollut seurakunnan toiminnassa mukana, jos olet ollut?
- miten kauan olet asunut Suomessa?

Liite 2: Teemahaastattelurunko 2. Ryhmähaastattelu

1. Vieraskielisen työn asema ja merkitys kirkolle

- Mikä on sinun näkemyksesi?

2. Hyvät käytännöt, jotka edistävät liittymistä kirkkoon

- Miten tärkeä/ keskeinen tavoite sinulle on omassa työssäsi se, että uusia ihmisiä liittyy kirkkoon?
- Mikä on liittyneiden merkitys itsellesi, työillesi ja kirkolle?
- Mitä jo olemassa olevia hyviä ja toimivia käytäntöjä on?
 - jokainen kirjaa käytännöt tarralapuille

3. Kirkkoon liittymistä jarruttavat tekijät

- Mitkä tekijät jarruttavat kirkkoon liittymistä ja miksi?
 - jokainen kirjaa tekijät tarralapuille
 - lisäksi käydään keskustelu 27.8. kirjatuista asioista, avataan niitä

4. Vieraskielisen työn kehittäminen näkökulmana jäseneksi liittyminen ja jäsenyyden tukeminen

- Miten työtä tulisi kehittää, strategia?
- Mitä siihen tarvitaan?
- Työn johtaminen?
- Kenen vastuulla kehittäminen on?

5 .Mitä muuta haluat sanoa?

6. Taustatiedot

- Sukupuoli, ikä, ammatti / tehtävä
- Miten kauan on työskennellyt vieraskielisessä työssä ev.lut. kirkossa?

Liite 3: Tiedote haastateltaville

HYVÄ HAASTATTELUUN OSALLISTUJA Helsingissä kevät 2016

Opiskelen Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa Diakonia ja kristillinen kasvatus koulutusohjelmassa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (sosionomi YAMK). Teen opintoihini liittyen opinnäytetyön, jonka työotsikko on: ***Maahanmuuttajan polku evankelisluterilaisen kirkon jäseneksi vieraskielisessä seurakuntatyössä.*** Tutkimuksen tilaaja on Helsingin seurakuntayhtymä. Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa Helsingin seurakuntien vieraskielisen seurakuntatyön kehittämiseksi.

Opinnäytetyöni tutkimusosan toteutan laadullisena tutkimuksena. Haastattelen henkilöitä, jotka ovat liittyneet kirkon jäseniksi vieraskielisen seurakuntatyön piirissä. Haastattelen myös vieraskielisessä seurakuntatyössä työskenteleviä kirkon työntekijöitä.

Haastattelun kysymykset ja teemat koskevat kirkon jäsenten omia kokemuksia kirkkoon liittymisestä, työn käytäntöjä ja työn kehittämistä. Jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava ja toisi esiin haastateltavien omat ajatukset, mielipiteet ja kokemukset mahdollisimman hyvin, niin mielelläni tallennan haastattelut. Äänitetyt haastattelut kirjoitetaan auki myös tekstiksi ja tallennetaan tiedostoiksi. Kun haastattelut on analysoitu ja opinnäytetyö hyväksytty, tiedostot poistetaan tietokoneelta ja tallentimesta.

Tutkimus tehdään noudattaen Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimustyötä koskevien eettisten periaatteiden mukaan. Tietosuojasta pidetään huolta siten, että yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa ja että opinnäytetyön raportissa asiat kirjoitetaan siinä muodossa kuin tutkimusongelmien käsittelyn näkökulmasta on oleellista.

Opinnäytetyö valmistunee vuoden 2016 aikana. Opinnäytetyön ohjaajina toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtorit ja Helsingin seurakuntayhtymässä projektipäällikkö Eeva Salonen. Tutkimusluvan on myöntänyt yhtymän johtaja Pentti Miettinen.

Yhteistyöstä lämpimästi kiittäen,

Tarja Korpaeus-Hellsten

P. xxxxxxxxxxxxxxxx

tarja.korpaeus@gmail.com

Liite 4: Analyysitaulukko, maahanmuuttajan polku kirkon jäseneksi

KOTIMAASSA/ LÄHTÖMAASSA					SUOMESSA				
Jäsen	Kastettu	Kirkkokunta	Luterilaisuus tuttua	Suomal. perhe	Muuton jäl-keen yhteys kirkkoon	Kiinnostus lut.kirkkoa kohtaan, +toiminta	Kirkkoon liittymisen	Kenen kautta tutustui kirkkoon	Aktiivisuus ja yhteisö nyt
S1 mies	kyllä	ortodoksi	ei	ei, muutti lapsena Suomeen	ei oikeastaan	halusi lapsen kirkon jäseneksi, +oma rippikoulu	rippikoulu, kirkollinen vihkiminen	kuuli jostain	vieraskielinen
S2 mies	ei	-	aavistus lapsena isoäidin kautta	ei	ei	sos.syyt +perheleiri n. 1 vuosi muutosta	rippikoulu, kaste, halu auttaa	ystävä, seura-kuntainen	vieraskielinen
S3 nainen	ei	-	ei	ei	ei	sos.syyt +ruokakerho n. 1/2 v muutosta	uskon syn-tyminen, rippikoulu	seurakuntalainen	vieraskielinen, joskus suo-menkielinen
S4 nainen	ei	-	ei	ei	ei	sos.syyt hengellinen etsintä +keskustelupiiri, n. 2 v muutosta	rippikoulu	ystävä, seura-kuntalainen	vieraskielinen, joskus konsert-ti, tapahtuma suomenkielinen
S5 nainen	kyllä	presbyteeri	ei	ulkom. puoliso Suomessa	kyllä Presbyteerisrk	pettyi omaan kirk-koon, hengellisen yhteisön kaipuu +messu	halusi lap-sen kirkon jäseneksi, rippikoulu	esite, puoliso	vieraskielinen, ei osaa suomea
S6 mies	kyllä	anglikaani	vähän	puoliso	kyllä Anglikaani kirkko	integraatiopyrkimys luterilaiseen kirk-koon	ei tarvetta rippikouluun	puoliso	suomen- ja vieraskielinen
S7 mies	kyllä	ortodoksi	lapsena lut. tukemankoulun kautta	puoliso	kyllä Ortodoksi kir-kon kv-yhteisö ja Kansainväli-nen srk (IEC)	työt kirkollisessa järjestössä, puoli-son perhe	rippikoulu, työn aloit-taminen	puoliso	suomen- ja vieraskielinen

Liite 5: Esimerkki aineiston luokittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Kokoava käsite
Kun virossa ei ole koulussa uskonnonopetusta, niin täytyy lähteä ihan alkuaskelista, että mitä kristillinen elämä on tai kirkko on	Kristinuskon alkuaskeleiden opettaminen lähtökohtana seurakuntalaisen tausta ja tiedot	Opettaja/polun avaaja kristinuskoon	Työntekijä maahanmuuttajan rinnalla- kulkijana jäsenyyden polulla
Toivon, että voisin olla rohkaisemassa ja avaamassa sitä polkua, mikä ihmisen pitää käydä, että tekee päätöksen liittyä	Rohkaisijan roolissa voi auttaa tekemään päätöksen liittymisestä kirkon jäseneksi	Polun avaaja kirkon jäsenyyteen	-----”-----
Se työntekijä oli auttanut mua niin paljon, niin mä halusin liittyä kirkkoon, oli muitakin, mut hän oli se ihminen. (...) sitten halusin auttaa toisia, koska hän oli silloin täällä.	Avun saaminen työntekijältä, mikä innoitti jäsenyyteen ja haluun auttaa muita	Edelläkävijä/ esimerkki kirkkoon liittyjästä	-----”-----
Luon myönteistä mielikuvaa kirkosta. Kutsun ihmisiä osallistumaan paikallisseurakunnan niin sanotusti omaan toimintaan, tulee tämmöstä vuorovaikutusta	Pyrkii antamaan kirkosta myönteisen kuvan. Kutsuu mukaan ja edistää vuorovaikutusta..	Sillanrakentaja	-----”-----
Eli se, että ihmisille edustan kirkkoa työntekijänä. Et ne tietää et olen Suomen kirkon työntekijä. Mä koen, et se voi kannustaa heitä liittymään kirkkoon.	Kertoo, että on itsekin kirkon jäsen ja töissä kirkossa.	Edelläkävijä /, esimerkki kirkkoon liittyjästä	-----”-----
Sitten johtajuus minun mielestä, se on minun, pastorin rooli. Että voi johtaa ihmiset sitten siinä (...) sanotaan, että minä saan ihmiset mukaan, auttaa löytämään heidän oman seurakunnan ja heidän oman identiteetin	Johtajuudella ja pastoraalisuudella vaikuttaminen ja kutsuminen mukaan	Polun avaaja /näyttävä kirkon jäsenyyteen	-----”-----
Et naispastori oli. Se on, mä mietin, että koskaan mä en olisi tullut, jos olisi ollut miespastori. Et mä sain kertoa, nii kuin nainen naiselle, ymmärrätkö?	Luottamuksen syntymisen edellytys mukaan tulolle	Polun avaaja kirkkoon/ sielunhoitaja	-----”-----
Se tapa miten pastori saarnaa ja puhuu, miten hän käyttäytyy, se saa tuntemaan ja tietämään, että kirkko on niin ku perhe.	Arvostava tapa opettaa ja käyttäytyä	Esimerkki /hyvän ilmapiirin luoja	-----”-----
Yleensä kirkko on nii ku siltana, lohduttajana ja rohkaisijana maahanmuuttajalle jos maahanmuut. ei ole tämä siltä, yrittää etsiä jonkun muun sillan	Vaikeassa tilanteessa auttaa, välittäjä yhteiskuntaan, kirkkoon päin	Sillanrakentaja, välittäjä	----- ” -----
Minä pidän esillä tätä jäsenyyttä, koska on toinenkin syy liittyä kirkkoon. Kiinankielisessä työssä suuri osa on 1. sukupolven kristittyjä. Se tarkoittaa meillä ei ole perinnettä, ei tunne kirkkokuntaa.	Jäsenyyden ja perinteen merkitysien kertoja	Polin avaaja kirkkoon/ jäsenyyteen	----- ” -----
Minusta tämä asia, epätietoisuus siitä, mitä jäsenyyden tarkoittaa. Se on tosi, monet eivät tiedä. Mitä se tarkoittaa nyt minun omassa työssäni? Meillä on paljon ihmisiä kirkossa, mutta se ei jäsenyys ole tärkeä asia heille. Osallistuminen on tärkeä.	Monet eivät tiedä miksi pitää olla jäsen, osallistuminen oleellista.	Jäsenyyden merkityksen avaaja	----- ” -----